

ДРАМИ

Александър Пушкин

Из „Каменният гост“

СЦЕНА III

(Край паметника на командора.)

ДОН ЖУАН

Наред отива работата: щом
Дон Карлоса убих, като отшелник
смирен тук скрих се аз и всеки ден
си виждам мойта прелестна вдовица,
и – струва ми се – тя ме забеляза.
Изтежко досега се все държахме,
но днес във разговори ще се впусна:
време е! Но с какво ли да започна? –
„Аз осмелявам се... или: „Синьора...“
О, не – в главата ми каквото дойде,
това ще кажа без приготовления –
импровизациите нò са силни....
Тя трябва веч да дойде; че без нея
на командора, мисля, ще е тежко.
Какъв гигант е тук представен той!
Какви плещи! цял сякаш Херкулес!...
На пръсти да се вдигне тук, едва ли
носа си със ръка би стигнал той.
Щом сблъскахме се край Ескуриал,
натъкна се на мойта шпага той
като мушица на игла и свърши;
а беше горд и смел, и с дух корав...
Но – ето я!

(Влиза Доня Анна.)

ДОНЯ АННА

Той пак е тук. Ах, отче
отвлякох ви от вашите размишления —
простете ми.

212

ДОН ЖУАН

О, аз, сеньора, трябва
да искам прошка. Може би ви преча
скръбта си да изливате на воля.

Гео Мисев. Том IV

ДОНЯ АННА

— Не, отче мой: скръбта ми е във мене,
ала край вас молитвите ми могат
смирено да се носят към небето;
и вашите към тях вий прибавете.

ДОН ЖУАН

О, да се моля с вас ли, Доня Анна!...
Не съм достоен за такава чест.
Не бих смял аз с устата си порочни
молитвите ви святи да повтарям;
аз само отдалеч с благоговение
ви гледам, тихичко кога склоните
глава и черни къдри разпилеете
по бледний мрамор — мен тогаз се струва,
че ангел е дошъл над тази гробница.
В сърцето ми смутено не трепти
тогаз молитва. Аз се чудя само
и мисля си: щастлив е тоя, чийто
студен надгробен камък е съгрял
от нейний гръх небесен и оръсен
от нейните любовни, топли сълзи.

ДОНЯ АННА

Какви слова, о, Боже мой!

ДОН ЖУАН

Сеньора!

ДОНЯ АННА

На мене... вий забравихте...

ДОН ЖУАН

Какво?

Че съм отшелник аз и недостоен?

Че моят грешен глас не трябва тук
ни да се чува гаже?

ДОНЯ АННА

Мен се стори...

Аз не разбрах...

ДОН ЖУАН

Ах, виждам аз: вий всичко
разбрахте вече!

ДОНЯ АННА

Какво съм аз разбрала?

ДОН ЖУАН

О, аз не съм монах... В нозете ваши
аз прошка искам.

ДОНЯ АННА

Боже мой! Станете,
Станете!... Кой сте вий?

ДОН ЖУАН

Нещастник, жертва
на безнадеждна страст!

ДОНЯ АННА

О, Боже мой!
И тук, при този гроб! Идете си!...

ДОН ЖУАН

Минутка само Доня Анна!

ДОНЯ АННА.

А ако някой дойде!...

ДОН ЖУАН

Не, вратата
затворена е. Сал една минута!

ДОНЯ АННА

Какво? Какво вий искате?

ДОН ЖУАН

О, смърт!

Нека в нозете ваши да умра,
нека праха ми тука да заровят, —
не тук при този прах, тъй мил за вас,
не тук... не близо... надалече нейде,
там — при вратата — на прага, та сявга
да се докосвате до моя камък
с крачето си или със своята греха,
когато тук при този гроб тъй гордо
ще идвате да плачете горещо.

ДОНЯ АННА

Вий подудяхте ли...

ДОН ЖУАН

Нима да искаш
смъртта си, Доня Анна, е безумство?
Да бях безумец — щях да искам аз
да бъда жив, с надежда да затрогна
сърцето ви със любовта си нежна;
да бях безумец аз — бих идвал нощем
под вашия балкон със серенаду
съня ви да разгонвам; аз не бих
се скривал — аз, напротив, щях да гледам
вниманието ваше да обърна;
да бях безумец — не бих страдал аз
безмълвно...

ДОНЯ АННА

Как? Вий, отче мой! Мълчете!

ДОН ЖУАН

Случаят, Доня Анна, ме увлече!
О, не, вий няма нивга да узнаете
печалната ми тайна...

ДОНЯ АННА

И отдавна,
отдавна ли ме любите?

ДОН ЖУАН

Не зная,
отдавна или не — аз сам не зная;
но оттогава само аз научих
цената на минутния живот,
тогава чак разбрах, що значи „щастие“,

ДОНЯ АННА

Махнете се — опасен сте човек.

ДОН ЖУАН

Опасен ли! Защо?

ДОНЯ АННА

Страхувам се,
като ви слушам.

ДОН ЖУАН

О, тогаз ще млъкна;
но само не пъдете този, който
във ваший лик намира си отрага.
Не храня аз надежди смели в мене,
не искам нищо аз, но на живот
осъден — трябва да ви виждам...

ДОНЯ АННА

Стига —
идете си — за тез безумни гуми
не е тук място... Утре виї при мене
елате; и като ми се кълнете,
че храните такова уважение
към мене — аз ще ви приема, — само
надвечер, късно... Откогато аз
съм обдояла, никого не виждам...

ДОН ЖУАН

О, ангел, Доня Анна! Нека Бог
ви утеши, тъй както вие днес
нещастния страдалец утешихте!

ДОНЯ АННА

Идете си.

ДОН ЖУАН

Една минута още.

ДОНЯ АННА

Все тук ли ще стоя!... Па и молитва
не иде ми в ума. Със светски гуми
отвлякохте ме вий. Отдавна вече
ухото ми от тях отвикна. – Утре
ще ви приема...

ДОН ЖУАН

Аз не мога още
на щастието си да вярвам! Утре
нак ще ви видя аз!... И не тук вече,
не скришом!

ДОНЯ АННА

Да, га – утре. Как ви викам?

ДОН ЖУАН

Диего де Калвадо.

ДОНЯ АННА

Дон Диего,
прощавайте.

(Излиза.)

ДОН ЖУАН

Хей, Лепорело!

(Влиза Лепорело.)

ЛЕПОРЕЛО

Ето –

какво обичате?

ДОН ЖУАН

Ах, Лепорело!

Щастлив съм! „Утре вечер – късно“, каза,
мой милий Лепорело! Утре... утре!...
Като дете щастлив съм!

ЛЕПОРЕЛО

С Доня Анна

говорихте ли? Може би ви каза
тя две-три сладки гумички или
я вий благословихте?

ДОН ЖУАН

Не, мой гразий,
Не, Лепорело, не! На среща тя,
на среща ме покани!

ЛЕПОРЕЛО

Как така!
Вдовици! – всички са таквиз!
ДОН ЖУАН

Щастлив съм!
Ах, целий свят със песни ще прегърна!
ЛЕПОРЕЛО

А командорът? Що ще каже той?
ДОН ЖУАН

Ти мислиш, че ще пламне в него ревност?
О, никога: той много е разумен.
И с всичко примири се, щом умря.

ЛЕПОРЕЛО

Не, вижте неговата статуя.
ДОН ЖУАН

Какво?
ЛЕПОРЕЛО

Тя сякаш гледа ви сърдито.
ДОН ЖУАН

Е, Лепорело, викай я да дойде
при мен, не, не при мен – при Доня Анна.

ЛЕПОРЕЛО

Да викам статуята аз на гости!
Защо?

ДОН ЖУАН

Разбира се, че не за туй,
за да се разговарям с нея. Утре
при Доня Анна викай я да дойде

надвечер късно и там, при вратата
 да пази.

ЛЕПОРЕЛО

Да, шегува ви се вам –
 И със кого!

ДОН ЖУАН

Кажу ù!

ЛЕПОРЕЛО

Не...

ДОН ЖУАН

Кажу!

ЛЕПОРЕЛО

О, статуйо преславна и прекрасна!
 Вас моят господарин Дон Жуан
 ви моли да... Не, Боже мой, не мога!
 Това е страшно.

ДОН ЖУАН

Ах, страхливец!

Ще ти покажа аз на теб...

ЛЕПОРЕЛО

Ето нà:

Вас моят господарин Дон Жуан
 да гойдете ви моли утре късно
 във къщата на вашата съпруга
 и при вратата да стоите...

(Статуята, съгласна, си поклаща главата.)

Ахь!...

ДОН ЖУАН

Какво е туй?

ЛЕПОРЕЛО

Ох! ох!... умирам!

ДОН ЖУАН

Що?

Какво направи?

ЛЕПОРЕЛО *(Като таха с глава.)*

Статуята... ох!

ДОН ЖУАН

Ти се покланяш?

ЛЕПОРЕЛО

Не, не аз, а тя!

ДОН ЖУАН

Какво бърбориш ти?

ЛЕПОРЕЛО

Ох, господарю,
понимайте я вий сами.

ДОН ЖУАН

Е, гледай!

(на статуята)

Аз, командоре, викам те да гойдеш
при твоята вдовица, дето утре
ще бъда аз – да пазиш при вратата.

Какво? ще гойдеш ли? *(Статуята пак се кланя.)*

О, Боже!

ЛЕПОРЕЛО

Що?

Нали ви казах аз...

ДОН ЖУАН

Да си вървим.

СЦЕНА IV

*(Стаята на Доня Анна.)
Доня Анна и Дон Жуан*

220

Гео Мисев. Том IV

ДОНЯ АННА

Приех ви, Дон Диего, но боя се,
че моите печални гуми вам
ще бъдат скучни. Бедна аз вдовица,
си спомням мойта загуба и — смесвам
сълзите си с усмивки, като март.
Защо мълчите?

ДОН ЖУАН

Аз се наслаждавам,
като мълча, при мисълта, че гнес
стоя със прелестната Доня Анна,
и тук — не там, при тъмната гробница
на мъртвия щастливец — аз ви виждам
не паднала печално на колене
пред мраморний съпруг.

ДОНЯ АННА

О, Дон Диего,
Ревнив сте вий! Мъжът ми и от гроба
ви мъчи.

ДОН ЖУАН

Аз — да съм ревнив! Не трябва:
той бе избраник ваш.

ДОНЯ АННА

Не: — мойта майка
накара ме да взема Дон Алвар,
ний бяхме бедни, а пък той — богат.

ДОН ЖУАН

Щастливецът! Съкровищата празни
принесе пред богинските нозе:
и ей защо видя блаженство райско!
Да бях ви аз познавал по-отрано —

с какъв възторг богатства, сан и всичко
бих дал за един само нежен поглед!
Бих станал роб на вашта свята воля!
И всички ваши щения отрано
узнавал бих, за да остане сявга
животът ви едно вълшебство вечно!
Уви, съдбата друго ми отсъди!

ДОНЯ АННА

Диего, престанете! Аз греша,
че слушам ви — не мога да ви любя:
вдовицата е дължна и заг гроба
да бъде вярна. Ах, да знаехте
как Дон Алвар обичаше ме! Той,
вдовец да бе останал, никои път
не би погледнал влюбените гами;
той беше верен в своята любов.

ДОН ЖУАН

О, не измъчвайте виї, Доня Анна,
сърцето ми със спомени за вашия
съпруг. Недейте ме наказва вече,
макар да съм заслужил наказание.

ДОНЯ АННА

Защо? Не сте в свещени виї вериги
със никого обвързани — нали?
Като сте ме залюбили — пред мене
и пред небето виї сте прави.

ДОН ЖУАН

Прав ли!

Пред вас! О, Боже!

ДОНЯ АННА

Че нима пред мене
виновни сте? Кажете ми защо?

ДОН ЖУАН

Не, никога!...

ДОНЯ АННА

Диего, що е туй?

Пред мен сте криви вий? Защо, кажете?
ДОН ЖУАН

О, не, за нищо!

ДОНЯ АННА

Чудно е, Диего!

Аз питам ви, аз искам...

ДОН ЖУАН

О, не, не!

ДОНЯ АННА

А! – Тъй на мойта воля сте послушни!

Какво говорехте ми преди малко?

Нали искахте роб да сте ми верен.

Диего, аз ще се разсърдя: в що –

кажете ми – пред мене сте виновни?

ДОН ЖУАН

Не смея: сигурно ще ме намразите.

ДОНЯ АННА

Не, не! Аз всичко ви прощавам, само
да зная искам.

ДОН ЖУАН

О, недейте иска

да разберете тази моя тайна –

ужасната, убийствената тайна.

ДОНЯ АННА

Ужасна ли!... Измъчвате ме вие

и ме терзае мойто любовитство.

С какво сте ме тъй тежко оскърбили?

Не ви познавам аз. И врагове

не зная аз. Убиец на мъжа ми –

един е само той.

ДОН ЖУАН

(на себе си)

Това е краят.

Кажете ми: не знаете ли вие

нещастний Дон Жуан?

ДОНЯ АННА

Не, нивга аз

не съм го вижгала гори.

ДОН ЖУАН

И вие

в гушата си го мразите – нали?

ДОНЯ АННА

Тъй както трябва. Но, виш, Дон Диего,
отвлечате ме от въпроса мой –
аз искам...

ДОН ЖУАН

Ако срещнехте Жуан,
що бихте сторили?

ДОНЯ АННА

Кинжал тогаз
в сърцето на злодея бих забила.

ДОН ЖУАН

Къде ти е кинжалът, Доня Анна? –
Ей моите гърди.

ДОНЯ АННА

О, Дон Диего!

ДОН ЖУАН

Не съм Диего аз – Жуан съм.

ДОНЯ АННА

Боже!

Не може туй да бъде, аз не вярвам...

ДОН ЖУАН

Аз Дон Жуан съм.

ДОНЯ АННА

Не, лъжа е туй.

ДОН ЖУАН

Аз твоят мъж убих; и за това
не жаля – и не се разкайвам, не!

ДОНЯ АННА

Що чувам? Не, не може да е вярно.

ДОН ЖУАН

Да – аз съм Дон Жуан и аз те любя.

ДОНЯ АННА (*Пага.*)

Ах, де съм?... Де съм?... Лошо ми е, лошо!

ДОН ЖУАН

О, небеса! Какво със нея става?

Какво ти е, о, Доня Анна? Ето –

виж, събуди се: твоят Дон Диего,

твой верен роб, в нозете ти стои!

ДОНЯ АННА

Ах, остави ме. (*Саабо.*) Ти, ти враг си ми –

ти всичко скъпо ми отне, което

в живота ми...

ДОН ЖУАН

Ах, миличко създание!

Готов съм да изкупя всяко зло;

заповедта ти само чакам аз

в нозете ти: кажи ми, ще умра;

кажи ми – и за тебе ще живея.

ДОНЯ АННА

Ти Дон Жуан ли си?

ДОН ЖУАН

Като злодей

и изверг вий го знаете, нали?

О, Доня Анна! Може би мълвата

не е съвсем невярна; куп злини

на мойта съвест може би тежат;

но всичко измени се, откогато

видях ви: сякаш цял се преродих!

Като залюбих вас – залюбих сякаш

и добродетелта – и първи път

пред нея със смирение превидам

треперещи колене.

ДОНЯ АННА

Зная аз,

че Дон Жуан умее да говори!

Аз чувах, че голям хитрец е той...
Вий — казват — сте безбожен развратител,
същински демон сте. И колко бедни
жени до днес погубили сте вие!

ДОН ЖУАН

От тях нито една не любех аз.

ДОНЯ АННА

Да вярвам ли, че Дон Жуан се влюбва
за първи път, или, че търси в мене
той нова жертва!

ДОН ЖУАН

О, да бих желал
да ви излъжа, бих ли си признал,
казах ли бих ви името, което
не можете да слушате? Къде
в туй виждате лъжливост и коварство?

ДОНЯ АННА

Кой знай! Но как можахте вие тук
да гойдете? Тук биха ви познали —
и вашта смърт ще бъде неизбежна.

ДОН ЖУАН

Какво за мене е смъртта? Бих гал
за сладка среща целий си живот.

ДОНЯ АННА

Но как, непрегназливце, оттука
ще си отидете?

ДОН ЖУАН (*Целува ѝ ръцете.*)

И за живота
на бедния Жуан вий мислите!
Във твоята гуша небесна няма
омраза, Доня Анна!

ДОНЯ АННА

Да ви намразя! Но е време вече
да си вървите.

ДОН ЖУАН

И кога ще можем

нак га се видим, мила Доня Анна?
 ДОНЯ АННА

Не знам — кога га е.

ДОН ЖУАН

А утре?

ДОНЯ АННА

Де?

ДОН ЖУАН

Паќ мук.

ДОНЯ АННА

О, колко се боя, Жуане!

ДОН ЖУАН

И на прощаване целувка мирна...

ДОНЯ АННА

Не, не, върви...

ДОН ЖУАН

Една студена, кротка...

ДОНЯ АННА

Какъв си ненаситен! Я погледај...

(Чука се.)

Кои чука там?... О, скриј се, Дон Жуане!

ДОН ЖУАН

Довижгане, прощавај, мила гружке.

(Излиза и избягва пак назад.)

Ах!

ДОНЯ АННА

Шо е туй?

(Влиза статујата на командора; Доня Анна пада.)

СТАТУЈАТА

На твоята покана

аз ида.

ДОН ЖУАН

Боже! Доня Анна!

СТАТУЯТА

Стига —
тя свърши. Ти трепериш, Дон Жуане?
ДОН ЖУАН

Аз? Не!... Повиках те и съм доволен...

СТАТУЯТА

Подай ръка.

ДОН ЖУАН

Ах, ето я... Как тежко
ме стиска каменната му десница!
Пусни ме, ах, ръката ми пусни!...
Загивам... свърши се... О, Доня Анна!...

(Пропадат под земята.)

Хайнрих фон Клайст

Из пета сцена
на трагедията
„Пентезилея“

ЛИЦА:

ПЕНТЕЗИЛЕЯ (царица на амазонките)
ПРОТОЕ, МЕРОЕ, АСТЕРИЯ – княгини;
свита и пр.

Действието става при Троя.

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

(Като се обръща внезапно към Астерия.)

Астерия, дали би туй станало?

АСТЕРИЯ

Царице —

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

Мога ли войските аз —

тъй както иска Протое — назад

към Темисцира да повърна пак?

АСТЕРИЯ

Прости, о, господарко, ако аз —

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

Но казвай смело: чуваш ли!

ПРОТОЕ

(паахо)

Ако

съвет ти искаш да узнаеш

от сбраните княгини тук, тогава —

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

На *тази* искам аз да знам съвета! —

О, шепи часове — и що съм аз?

(Замисля се; мъчание.)

— Астерия, кажи дали аз мога

към родний край войските да завърна?

АСТЕРИЯ

Ако, о, повелителко, ти искаш —

аз нека най-напред ти кажа как

съм слисана пред таз игра безкрайна.

Аз от Кавказ едно се слънце вдигнах

по-късно с моите племена и тъй

войските не можах да стигна, бурно

като порой що слизаха надолу.

Днес най-подир, в зори — ти знаеш вече

сред туй поле ний в боен ред дойдохме;

и радостно из хиляди гърла

към мене екна вик: Победа! Цяла
 е вече амазонската война
 изкарана! И с радост, че така
 се лесно на народа ти молбата
 изпълни — и без мене — аз ти казвам —
 бих заповядала да се завърнем. —
 Но мъчи ме желание едно —
 да видя аз дружината, която
 като победна плячка ми възхвалят:
 и шепя роби — бледни, треперящи —
 омото ми съзира — смет, която
 аргивците връх своите щитове
 в бяга си са захвърлили — и твоите
 войски събрали са накуп.

Стои
 там цялото войнство гръцко пред
 стените горди на Пергам. Стои
 там Агамемнон още, Менелай,
 Аякс и Палаламед; и Одисей,
 и Диомед, и Антилох — те гръзко
 упорстват пред твоите очи;
 и младия онзи син на Неренда¹,
 що трябваше ръката твоя с рози
 да увенчай — той вирка гордо чело
 пред тебе; о, безумний; — той се кани
 на твоя царски врат да стъпни с крак:
 — и мойта горда Аресова щерка
 ме пита дали трябва да празнува
 победното възвръщане назад?

ПРОТОЕ

О, на царицата — лъжлива ти!
 герои славни, с хубост, смелост, сан —

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

Млъкни проклета! — Като мене чувства
 Астерия, че тук един е само
 достоен сред достойните: и той

стои сред бойното поле и дръзко
упорства!

ПРОТОЕ

Царице, нивга ти
с такава страст —

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

Усойница змия!

Езика си вържи! Пред страшний гняв
на своята царица ли ще кряскаш?
Махни се!

ПРОТОЕ

Да, пред царския ти гняв
ще викам аз! По-скоро нека нивга
лицето ти аз да не видя вече,
отколкото в този миг като лукава
предателка на твоята страна
да бъда. В огън както ти гориш,
не би могла да продължиш тъй нивга
войната; също както лъвът, който
с отрова е напип, не би можал
да мери сили с копието, гето
ловецът върху него мята: Нивга —
кълна те в боговете вечни — с дух
такъв не ще Палида завладееш.
По-скоро, казвам ти, че още днес,
преди да зайде слънце, ще загубим
ний всичките онез момци, които
сега ръката ни тъй здраво стиска —
с цената на неоценими мъки.

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

Как странно е това и непонятно!
Какво тъй бързо тъй те плаха стори?

ПРОТОЕ

Какво ме — мене? —

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

О, кого, кажи ми,

си победила ти?

ПРОТОЕ

Лукаон и младий
княз на аркадите. Аз мисля, ти
видя го.

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

А-ха: онзи ли той беше,
що треперящ, с разпръснат шлем стоеше,
когато вчера пленниците аз —

ПРОТОЕ — —

Що? треперящ? Тъй твърдо той стоеше,
тъй твърдо само както Ахилес
пред тебе! С жар го моите стрели
обжегнаха сред боя и — пред мене
в нозете ми той падна; — гордо аз
на розите сред бъдний празник, гордо
сама към нашия свят храм ще го водя!

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

Така ли? Как си вдъхновена ти! —
О, да — той трябва твой да си остане!
— Из купа на пленените го тук
изкарайте! Лукаон, скоро! тука!
— Вземи си го, небоинствена дево,
избягай с него от гърма на боя,
за да го загубиш — скрийте се
в гнездо от миризлива бързивина
в най-дивите усои горски, — слушай
там на славея сладостната песен
и отпразнувай празника, за който,
о, жаждуца! — душата ти не трай.
Ала бъди от погледа ми вечно,
бъди от мойта столица в прокуда!
Целувките на милия ти само
утеха да ти бъдат — ти, която
презираш всичко — слава, роден край,
любов, царица и другарки. Нека!

Върви – върви! Не искам аз да зная!
Върви и отърви ме от този поглед
омразен!

МЕРОЕ

О, царице!

ЕДНА ДРУГА КНЯГИНЯ (*от свитата*)

Що говориш!

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

Млъкнете, казвам ви! Въздавам аз
мъст на тогоз, що моли се за нея!

ЕДНА АМАЗОНКА (*Като вауза.*)

Ахил, царице, иде срещу тебе!

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

Той иде, ха? – Напред, момо, на бой! –
Най-острото ми копие вию дайте,
о, дайте ми най-огнения меч!
– О, смелост, богове, ми дайте вию,
та този възбленуван момък в прах
победно под крака си да притисна.
Вам целия дял от щастие оставям,
що за живота мой е заделен. –
Астерия! Дружините повеждай.
Войските гръци ти назад загръж
и гледай да ме не смущава боят
с безумний си въртеж. Нито една
от нашите момо срещу Ахила
да не излезе! Остра е стрела
изострена за него смъртоносно
и тя главата негова, – що казвам! –
една от къдрите му ще докосне!
Аз само, аз ще мога да сваля
божествения син. Това желязо
с най-нежната презръдка, о, другарки,
(– с желязо трябва аз да го презърна!)
на мойта гръд той нежно ще го сложи.
О, пролетни цветя, ще падне той:

покрийте врег земята, изникнете —
 за да се не удари нейде той!
 Кръв на сърце ми — негова си ти!
 Нито ще седна за почивка аз,
 преди от вис — подобно пъстра птичка —
 пред мен да го съборя; и когато
 пред моите нозе, моми, той падне —
 с безпомощни препънати крила —
 тогава: нека вси блажени слезнат
 да отпразнуват с нас великий празник;
 в тържествен ред към родний край ще тръгнем
 и аз ще бъда славната царица
 на ваший розов празник! — Но вървете! —
(Когато се готви да излезе, съгледва тя
паачещата Протое и се обръща развътанувана.
Тогавя внезапно я прегръща през шията.)
 Протое! сестро на душата моя —
 ще дойдеш ли ти с нас?

ПРОТОЕ

(свс задавен глас)

И в Ага с тебе!

Блажените без тебе ли ще срещна?

ПЕНТЕЗИЛЕЯ

Ти, най-добра от всички! тъй ли искаш?
 Напред! на бой! ще победим ний дружно —
 ний гвете или никоя! и мода
 нам ще са розите зарад челата
 на нашите герои, или пък —
 тъжовни кипариси върху наште!

Уилям Шекспир

Из „Хамлет, принц датски“

МОНОЛОГ НА ХАМЛЕТ (Първо действие, втора сцена)

О, таз корава плът да би могла
да се стопи, да стане пара, дим!
Или – самоубийството всевишннй
да не бе забранил! О, Боже, Боже!
О, колко гадно, блудкаво, безплодно
за мене всичко в моя свят изглежда!
По дяволите! Пфу! Градина в тръне
и бурен той е – пуста, заглушала.
Дотам ли трябваше да гоjde всичко?

Два месеца, откакто е починал –
о, не два, не! Такъв достоен крал!
Пред него този тук е като сатур
пред Аполона⁸... И с каква любов
трепереше над майка ми! Лъх злобен
не даваше лицето ѝ да лъхне...
Земя и небеса! Кой би помислил?
Тъй вярна бе му тя, като че бе
любовното блаженство нейна жажга.
А подир месец... Но да си не спомням!
О, слабост, твойто име е жена!
Един нищожен месец... и преди
да овехтея обувката, с която
тя съпроводи бащиния прах,
тя – като Ниобея⁹, цяла в сълзи, –
да, тя... О, боже, скот, без разум що е,
би повече тъжил! Тя се оженва
за моя чичо – брата на баща ми, но
приличен на баща ми, както аз
на Херкулеса¹⁰; месец само – и
преди солта на сълзите позорни
да бе изсъхнала в очите ѝ –
ожени се за грузи! Как срамно бързо
в кръвосмесителното ложе падна!
Не е – и нито води към добро!
Но спри, сърце! Аз трябва да мълча.

МОНОЛОГ НА ХАМЛЕТ
(Второ действие, втора сцена)

Какъв съм аз подлец и низък раб!
Не е ли чудно: тук един актьор
в една измислица, съм на страстта,
така душата си вживява, че
лицето му се измени от мъка,
сълзи обляха го, обзе го ужас,
гласът замря и целият му образ
бе сгърчен в чувствата. И зараг що?
Зараг Хекуба!...

Каква му е Хекуба? Той какво е
за нея, та тъй плаче? Що би сторил
той, ако има като мен причина
за плач и мъки? В сълзи би залял
той сцената, разтърсил би гушите
с ужасните си речи, би накарал
виновния да полудей, а всеки
невинен би настръхнал; той би слисал
невежите, око и слух би смаял...

Но аз —
един глупец, страхлив негодник, който
се крие като мечтател — чужд, безчувствен
към своя грях, ни глумица обмълвил
за един крал, над чийто скъп живот
и власт извършен е грабеж!... Негодник
ли съм? Кой казва ми подлец? Разбива
ми черепа? Изскубва ми брадата
и хвърля я в очите ми? Опъва
носа ми? Цял с лъжи ме тъпче?... Кой?
Ха!

Нима го бих оставил да се гаври
със мене тъй свободно? О, не, не!
Но имама зайча смелост — нямама злъч,
за да вгорчивя моя удар; бих

нахранил с тази рабска леш орлите
на цялата страна... Злодей развратен, кървав?
Безчувствен, погъл, сладен, тъп злодей!

О, мъст!...

Но аз – о, гад! Да, доблест е, че аз,
син на баща, когото са убили –
аз, от небе и аг призван за мъст, –
като жена продажна с гуми само
теша сърцето си и сия клетви
като наложница слугиня!

Пфу, скверно! Мозък мой, мисли!...

Ха! Чул съм, че

виновният в душата си, когато
присъства на някоя пиеса,
при представлението бива тъп
засегнат в своите скрити мисли от
сценичното изкуство, че внезапно
сам своите престъпления издава.
Тъп нямото убийство заговорва
понявга с чуден глас... Да, с тез актьори
пред моя чичо ще представя нещо,
което да напомня подлото
убийство на баща ми. И ще гледам
в очите му – чак до сърцето му:
изтръпне ли, ще знам какво да правя!
Защото може би духът, що аз
видях, да е бил дяволът (той знае
да се представя в най-примамлив образ),
да, и тъп като съм аз слаб
и меланхолен (а в такива тъкмо
души се настанява той) – възможно
е да ме тласка той в коварна примка...
Аз искам всичко сигурно да знам.
Чрез грамата за мене възможност се отваря
да мога да изпитам съвестта на краля.

МОНОЛОГ НА ХАМЛЕТ
(Трето действие, първа сцена)

Да бъдеш или не — туй е въпросът
Дали е по-достойно за душата
да понесеш камшиците, стрелите
на бясната съгба, или да се
опълчиш сам срещу море от мъки
и да им туриш край? Умри, засни —
не повече... И знай, че моя сън
е краят на сърдечна скръб и хиляди
жестоки удари — дял на плътта!
О, ето край желан! Умри, засни...
Засни или пък може би — сънувай?...
Да, и това е пречката; защото,
какви ли сънища ще ни споделят
сред моя смъртен сън, когато ний
отхвърлим всеки земен смут и мъка?
И туй ни спира. Този страх превръща
живота в дълголетна нищета.
Кой би понасял гаврите и бича
на времето, неправдата на силния,
на гордия презрението, мъките
горчиви на отвърнатата любов,
потънкването на законите,
безочието на властта, онуй
презрение, което получава
смиреното достойнство във награда
от недостойнството — кой би търпял
това, щом може да намери мир
с едно замахване? Кой би желал
да носи това бреме и да страда,
да стене в тоз мъчителен живот?
Но ужасът пред нещо след смъртта —
страната неоткрита, от която
не се е връщал никой пътник още —

смущава волята и ето че
по-скоро сме готови да търпим
сегашните злини, отколкото
към други неизвестни да се хвърлим.
Така съзнанието ни създава
от всички нас страхливци; и така
естественият цвят на смелостта
изтънява в бледността на нашите мисли.
Деца на сила и величие
пред този страх изменят своя път
и губят име на деца... Но тихо!
Вълшебната Офелия!... Спомни,
о, нимфо, всички мои грехове
в молитвите си.

МОНОЛОГ НА КРАЛЯ
(Трето действие, трета сцена)

О, моя смраден грях достига Бога!
Проклятие най-гревно нося аз —
братоубийство! Нито мога да
се моля — искам страстно, но не мога.
Грехът ми — той е по-силен от мойто
желание. И както някой с гве
дела зает в едно и също време —
стоя в съмнение наг туй, което
би трябвало най-първом да направя —
ала не правя нищо. Що от туй,
че с братска кръв е таз ръка покрита?
Нима в небето нежно няма гъжд
да я изчисти като сняг? Защо
е милостта, ако не зарад прошение?
Не е ли с двойна мощ молитвата,
за да предварди от падение
и да спаси от гибел? Поглед вдигам
нагоре към небето за молитва.
Грехът ми е извършен.
Но, о, с каква молитва да започна?
„Прости ми скверното убийство...
Това е невъзможно — че все още
аз притежавам туй, което беше
цел на убийството: короната
и мойта гордост, и мойта кралица.
Как би могъл да се прости грехът
на оня, който все пак притежава
плода на моя грях? В развратний хог
на този свят ръката позлатена
на грешника разбива всяка правда
и често престъплението подкупва
с цената си закона! Но там горе
не е така. Лъжа там няма, голо

е всяко дело там – и ний сами сме
принудени да сложим върху челото
на нашия грях признание за всичко,
Тогаз какво остава? Да се види
що може да направи разкаянието;
А що не може то? Но сам додето
човек не се разкай, що може то?
О, мъка! О, гръд, черна като смърт!
О, мойта свързана душа, която
се бори за освобождение,
но само още повече затяга
веригите си!... Милост, ангели!
Превийте се, корави колене!
И ти, стоманено сърце, смекчи се
като плътта на нежен младенец!
Дано да бъде всичко пак добро.

МОНОЛОГ НА ХАМЛЕТ

(Четвърто действие, четвърта сцена)

Как всеки случай ме вини и шиба
за моята ленива мъст! Какво е
човекът, ако първото му благо
и дело е да спи и да яде?
Скот, нищо друго! Да, тоз, който в нас
е вдъхнал мисъл, за да виждаме
назад или напред, не ни е дал той
способност и богоподобен разум,
за да заглъхват те напусто. И
гали у мене туй е скотска тъпост,
или пък нерешително съмнение
във размисли за точния изход
за работата — мисъл, на която
едната четвърт мъдрост е, а трите
останали са подлост! Но не зная
защо живея с празни думи: „Трябва
да се извърши туй!“, макар че имам
причина, средства, имам мощ и воля
да го извърша... Примери, кораби
като земята, ми напомнят туй:
така и туй огромно войнство,
предвождано от нежен, бледен принц.
Но неговият дух жадней за слава
и хвърля се към неизвестен край,
като излага всичко смъртно свое
пред всеки жребий, гибел и опасност,
и то — за лешник! Истински велик
ще бъдеш само и при важен повод;
но трябва и за сламка да се бориш,
ако в това стои честта ти. Как
тогаз стоя спокоен, щом баща ми е
убит, а майка ми в позор — за моя
ум и за мойта кръв такъв смел повод?

Да, за мой срам аз виждам гибелта
възвишена на двайсет хиляди
мъже, които за една прищявка
и жаг за слава лягат волно в гроба
като в леглото; бият се за някаква
незнайна нива, във която няма
дори и място за самия бой,
която не би имала ни пръст,
ни гробове за тез, които паднат!
От тоз час, мисли моц, бъдете в кръв облени
или проклятие над цял свят и над мене!

ДИАЛОГ НА КРАЛИЦАТА И ЛАЕРТ
(Четвърто действие, седма сцена)

КРАЛИЦАТА

Едно нещастие по стъпките
на гругото – как бързо се редят!
Сестра ви е удавена, Лаерте!

ЛАЕРТ

Удавена? Къде?

КРАЛИЦАТА

Върба се свежда над потока там,
огледала в прозрачните вълни
листата си печално-сиви. Там
дошла тя със венци от маргаритки,
излика, крин и кукувича прежда –
която волни пастири зоват
тъй грубо, ала скромните момичи
и казват „мъртви пръсти“. Там като
се покачила тя, за да накичи
венците си по сведените клони –
една лъжовна вейка се откършва
и нейните цветя изпадали
ведно със нея във потока плачуц.
Широко над водата разпрострели
се грехите и понесли я
като сирена. А тя пеела
мелодии от стари песни, сякаш
не схващала нещастията си
или пък е била наистина
родена за това... Но не задълго –
натегналите от водата грехи
увличат я, нещастната, надолу
от нейното вълшебно, звучно ложе
дълбоко в тинестата смърт.

ЛАЕРТ

И що,

уби! Удавена е значи тя?

КРАЛИЦАТА

Удавена, удавена!

246

ЛАЕРТ

Ти имаш,

о, горка ми Офелия, тъй много
вода – затуй задържам моите сълзи.
И все пак – ах, така ни е създала
природата и здраво тя държи
обичая си. Нека да говори
срамът каквото ще – изчезнат ли
сълзите – ще изчезне и жената.
Аз имам огнени слова, които
се биха развилнели в буйни пламъци,
ако не би ги угасило туй
безумие.

Хуго фон Хофманстал

Електра

Трагедия в едно действие

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА:

КЛИТЕМНЕСТРА

ЕЛЕКТРА

ХРИЗОТЕМИС } нейни гъщери

ЕГИСТ

ОРЕСТ

ДВОР

В гъното – задната страна на двореца. Стълби. Отсрани ниски пристройки за слугите. Отпред вляво – кладенец.

Слугини, между тях надзирателката, при кладенеца.

ПЪРВА

(Вдига главата си, напъанена с вода.)

Електро где е?

ВТОРА

Ето нейний час,
часът, във който за баща си тя
реве, та потреперват зидовете.

Електро бързо се появява на потъмнялата вече врата на двореца; всички се обръщат към нея; – тя – отскача назад, като животно в своята гунка, закривайки с ръка лицето си.

ПЪРВА

Видяхте ли как ни погледна тя?

ВТОРА

Свирено като гива котка.

ТРЕТА

Вчера

бе легнала и стенеше –

ПЪРВА

Когато

заязва слънцето, тя всякога
лежи и стене.

ТРЕТА

Ний вървахме, гве
по гве, и приближихме я –

ПЪРВА

Не може

тя да търни друг да я гледа.

ТРЕТА

Да,
щом приближихме я; тогава
пред нас тя като котка изпръхтя,
„Назад мухи! – извика тя, – назад!“

ЧЕТВЪРТА

„Изапани мухи – назад!“

ТРЕТА

„Не стойте
вий върху моите рани!“ И замахна
над нас с една метла.

ЧЕТВЪРТА

„Назад, вий скверни
мухи, – назад!“

ТРЕТА

„Не трябва сладостта
на мъката ми да изсмуквате...“

ЧЕТВЪРТА

„Вървете си, махнете се – крещеше
след нас тя. – Яжте мазно, яжте сладко
и свийте се с мъжете си в леглото“ –
крещеше тя, а тази –

ТРЕТА

Аз не съм
страхлива –

ЧЕТВЪРТА

Тя добре ѝ отговори!

ТРЕТА

„Ако си гладна – казах ѝ, – вземи
и яж“ – тогава тя подскочи, стрелна
ужасни погледи, настръхна с пръсти
– същински нокти – върху нас и викна:
„Аз храня – викна – ястреб в мойто тяло!“

ВТОРА

А ти?

ТРЕТА

„Затуй — отвърнах — непрестанно
стоиш там, гето лъха гъх на мърша,
и ровиш под земята за стар труп.“

ВТОРА

Що каза тя след туй?

ТРЕТА

Изплака само
и сви се в своя кът.

(Саугините свършват с черпането на вода.)

ПЪРВА

Не знам защо
царицата оставя да вилнее
на свобода такъв демон.

ВТОРА

Дете

̀̀ е.

ПЪРВА

Да бе тя мое — вярвайте! —
Под ключ щях аз да я държа.

ЧЕТВЪРТА

Ти мислиш,
че малко ̀̀ е туй? Нали ̀̀ слагат
в паничка с кучетата да яде?

(тихо)

Не си ли виждала как господарят
я бие?

ПЕТА

(с треперещ глас)

Пред нея ще се хвърля, ще целувам
нозете ̀̀. Не е ли царско чедо —
и да търпи такъв позор! Нозете
̀̀ ще умия и с косите си
ще ги изтрия.

НАДЗОРНИЦА

Махай се оттук!

(Бавва я.)

ПЕТА

Във цял свят няма нищо
по-царствено от нея. Тя лежи
на прага, цяла в групи, ала никоу,

(вика)

никоу в този дом не може

нейний поглед

да издържи!

НАДЗОРНИЦА

Върви си!

(Бавва я в ниската отворена врата наляво.)

ПЕТА.

(на вратата)

Всички виу

не сте достойни да мърсите с вашия

гъх въздуха, що диша тя! Да можех

да ви избеся всички в плевника —

за туй, което виу сте сторили

на Електра!

НАДЗОРНИЦА

(Затваря вратата и се изправя с гръб към нея.)

Чухте ли? Ниу на Електра!

която ритна своята паница,

когато сложиха я да яде при нас,

заплю ни и ни изруга?

ПЪРВА

Що? Мръсни

били сме от нечистотията —

извика — на която сме слузували!

(Отиват си наляво с натъпнени глави.)

НАДЗОРНИЦА

(Като ил отваря вратата.)

Когато с нашите деца ни види,
извиква: няма нищо по-проклето
от вашите деца, които кучешки
по тия стълби, хлъзгави от кръв,
сте зачнали и в тоя дом родили!
Не казва ли това?

СЛУГИНИТЕ

(вече отвътре)

Да! Да!

ПЕТА

(отвътре)

Защо

ме биете? —

Надзорницата влиза вътре. Вратата след нея се затваря. Един миг сцената остава празна. От говорца излиза Електра сама; около нея — през високо нагвисналите клони на смокинята — пагат косо върху земята и зидовете петна червена светлина, сякаш петна кръв.

ЕЛЕКТРА

Сама! Уви, съвсем сама. Изчезна
баща ми — скрит в студената земя.
(наведена към земята)

Къде си, татко? Нямах ли ти сила
пред мене своя лик да доведеш?
Ето часът пак — нашият час! Часът,
във който те заклаха — твоята
жена и този, който спи в едно
легло със нея, в твойто царствено
легло. Съсякоха те в банята,
кръвта по твоите очи потече
и банята се задими от твойта
кръв; после той те взе, негодникът,
за рамената и помъкна те

навън, повлякъл твоите нозе
по пода: твойто втречено око,
отворено то гледаше в таз къща.
И ето идваш пак и в миг заставах
пред мен – с очи разтворени широко,
и пурпурният царствен пръстен е
около твойто чело, напоен
от влагата на твоите рани.

Татко!

Аз искам да те видя, днес сама
не ме оставяй! Както вчера, там
във оня ъгъл, като бледна сянка,
яви се пак пред своето дете!
Ще дойде, татко, твоят ген! Отвис
звездите пада всеки час, и ето –
кръвта на хиляди гърла ще падне
над твоя гроб! И като из разбити гелви
ще се разлей от всички свързани
убийци, вредом като мраморни
съседи ще белят голите
тела на всички техни
помощници – мъже, жени – в порой,
като поток пороен ще мече
навън животът на живота им –
ще ти изколим всичките коне,
в тоз дом ний ще ги доведем пред твоя
гроб, и подушили във въздуха
смъртта, че почнат в ужас те да цвилят,
и ще издъхнат там –

ще ги изколим

ний псетата, защото те са изроди,
и изрода на изрода от всички
онез, които тичали са с тебе
на лов, които лизали са твоите
нозе, които лапвали са залька,
подхвърлен им от твоята ръка,

затуи кръвта им трябва да се пръсне,
 да се разлей — покорна пак на тебе,
 и ние — твоята кръв, Орест, сина ти,
 и твоята дъщеря — ний тримата —,
 когато всичко бъде свършено
 и се разперят шатри от горд пурпур
 навред под слънцето, светата пара
 на твоята кръв, тогава ний безумно
 ний, твоята кръв — безумно ще танцуваме
 около твоя гроб:

над трупове,
 през трупове, високо ще подхвърлям
 коляно, и които ме съзрат
 тъй да танцувам, да, онез, които
 съзрат далечната ми сянка само
 понесена така в безумен танц,
 те ще си кажат: Ето — тук се дава
 величествено празненство за някой
 велик и славен цар, устръдено
 от неговата плът и кръв — честит е
 тоз, който е родил в света такива
 деца — които знаят да танцуват
 край неговия горд и славен гроб
 такива царствено-победни танци!

ХРИЗОТЕМИС

*(По-младата сестра се появява на вратата на двореца.
 Тя гаеда с изплашен поглед Електра, извиква тихо.)*

Електра!

Електра трепва като сомнамбул, който чува името си. Тя залита. Озърта се около себе си, сякаш не разбира де се намира. Лицето ѝ се изкривява, като вижда страхливото изражение на сестра си, Хризотемис остава притисната до вратата.

ЕЛЕКТРА

Ах, туй лице!

ХРИЗОТЕМИС

Така омразно ли е
за тебе моето лице?

ЕЛЕКТРА

Що искаш?

Кажу ми, говори, излеи се —
а след това иди си, остави ме!

ХРИЗОТЕМИС

(Надига отстранително ръцете си.)

ЕЛЕКТРА

Какво издигах тѣй ръце? Тѣй също
издигна гвете си ръце баща ми,
но брагвата го хрянна и разсече
месата му. Какво ми искаш, гъще
на мойта майка?

ХРИЗОТЕМИС

Те замислят нещо
ужасно.

ЕЛЕКТРА

Двете там жени?

ХРИЗОТЕМИС

Кои?

ЕЛЕКТРА

Те — майка ми и другата жена,
оня баба — ах — Егист, храбрецът
на подлите убийства, мой, чиито
геройства знае само потното
легло на сладострастието. Но —
какво замислят?

ХРИЗОТЕМИС

Искат да те хвърлят
в тъмница, гето ни луна, ни слънце
ще видиш повече...

ЕЛЕКТРА

(Стее се.)

ХРИЗОТЕМИС

Ще го направят —

знам, чух ги.

256

ЕЛЕКТРА

Сякаш чух и аз. Не бе ли
след чаша вино, на трапезата?
Тогава той издига глас и почва
да се надува, да се хвали — зная,
по-лесно му се смила тъй храната.

ХРИЗОТЕМИС

Не на трапезата. Не да се хвали.
Самички, той и тя, говореха
за туй.

ЕЛЕКТРА

Самички? Но тогава как
можала си да чуеш?

ХРИЗОТЕМИС

Заг вратата,

Електра.

ЕЛЕКТРА

Не отваряй никоя
врата в този дом! Сподавен гръх и писък,
и хъркане на удушени — няма друго
във тия стаи. Остави вратата,
заг чийто праг дочуеш стон: не всявга
убиват някого, понякога
те двамата остават и самички.
Недей отваря никоя врата!
Недей подслушва! Като мене ти
седни и призовавай смърт и съг
за нея и за него.

ХРИЗОТЕМИС

Аз не мога
тъй да седея и да се взирам в мрака.

В гърдите ми е огън, непрестанно
навред из къщата ме гони нещо,
от стая в стая, никъде не мога
да се запра, от праг на праг аз бягам,
по стълбите нагоре и надолу,
ах, сякаш нещо ме зове, а щом
готичам там, пред мене виждам – зее
зловеща, празна стая. Цяла в страх
залитам, коленете ми треперят
и нощ, и ден, и гърлото ми сякаш
е стегнато с въже, дори не мога
да плача, всичко – като камък! Сестро,
смили се!

ЕЛЕКТРА

Наг кого?

ХРИЗОТЕМИС

Ти, ти с железни
вериги ме сковаваш за земята.
Ако не беше ти, те щяха да
ни пуснат. Да не беше твоята
омраза, твоят необуздан и
безсънен гух, пред който те треперят,
ах, те отдавна щяха да ни пуснат
навън от таз тъмница, сестро! О,
аз искам да се махна, да изляза!
Не искам всяка нощ, чак до смъртта си,
все тук да спя! Не искам, не. Преди да
умра, аз искам да живея! Искан
да имам аз деца, преди да свехне
и да се сгърчи тялото ми, па
да ме дадат дори на селянин,
ще искам аз да му родя деца,
и с мойто тяло да ги топля в нощи,
когато ледна буря разлюлее
колибата ни... Но така – не мога,
не мога повече да понеса

това, тъй да се влача край слугите,
но без да бъда равна тям — така,
заклучена във своя смъртен страх
и ден, и нощ! Ти чуваш ли ме? Сестро,
кажи, проговори ми дума!

ЕЛЕКТРА

Клето

създание!

ХРИЗОТЕМИС

О, имаи милост ти
към себе си самата и към мене.
Защо е тая мъка? Кого ползва?
Баща ни ли? Баща ни — той е мъртъв.
А брат ни няма да се върне. Виждаш
сама, че все го няма. Ден след ден
по твоето и моето лице
чертае с нож бразди, а слънцето
изгрява и захожда, и жени,
които помня слаби — днес ги виждам
как, натежали от благословение,
на кладенеца мъкнат тежки делви,
а после, изведнъж освободени
от бремето си, идват пак и блика
от тях самите сладка влага, малък
един живот бозае от гърдите им,
растат деца — а пък ний стоим
все тук, подобно птици вързани
за колче, като в клетка, и глава
обръщаме наляво и надясно,
ала не идва никои, нито брат,
нито от брата пратеник, ни даже
и пратеник от пратеника, нищо!
О, по-добре е смърт, отколкото
тъй да живееш, сякаш не живееш.
Не, не — аз съм жена и искам участ на
жена.

ЕЛЕКТРА

Позор и срам за таз, която
го мисли, повече за таз, която
го казва. Да си пещера, където
убиец след убийство отгъхва,
да си животно, що на по-свирепо
животно дава радост и разтуха.
Ах, що? – тя спи с единия, притиска
гърдите си върху очите му,
и дава знак с ръка на втория,
който с въже и брадва изпъзвява
изпод леглото.

ХРИЗОТЕМИС

О – ти си ужасна!

ЕЛЕКТРА

Защо ужасна? Да не си такава
жена? Тепърва искаш ти да станеш
такава – га, нали?

ХРИЗОТЕМИС

Не можеш ли да
забравиш? Ах, главата ми е празна.
Не мога да запомня нищо аз,
нито от днес до утре. Както си
стоя понявга, аз съм в миг такава,
каквато съм била по-рано, и
не бих могла да си представя, че
не съм тъй млада вече. Де е всичко,
де е отишло? Аз не съм вода,
която се изтича, не съм прежда,
която се разсуква от кълбото,
и хвърка, хвърка – ето, аз съм аз!
Ще падна на колене да се моля,
дано запали някой бог светлик
в гърдите ми стъмнени, та да мога
отново да намеря себе си!
Да бих се махнала, оттук, как скоро

сях да забравя злите сънища —
ЕЛЕКТРА

Що! Да забравя? Да не съм животно,
та да забравя? Що? Говедото
заспива с недоядена трева,
залепнала по мұцуната му,
говедото забравя себе си
и почва да преживя, докато
смъртта лежи над него и го стиска,
говедото забравя — то забравя
дори това, което е излязло
от тялото му, за да утоли
гладата със свойто собствено геме,
но — аз не съм говедо и не мога да
забравя!

ХРИЗОТЕМИС

Докога душата ми
ще трябва да яде все таз храна,
която ù е тъй противна! Прег
която потреперва само щом я
подуши, до която нивга, нивга
не трябваше дори да приближи,
не, нивга да не знай, че има нещо
така ужасно, нивга да не знай!
И нивга да не види! Да не чуе!
Не, не — страхотните неща не са за
човешкото сърце! Когато стане,
когато пламне нещо страшно,
трябва човек да бяга надалеч, навън
от къщите, да бяга в планините,
в горите! И от планините пак
да слезе, да се скрие в къщите:
не трябва, никога човек не трябва
пред ужаса самичък да остане,
сам с него между четири стени!
Аз искам да избягам вñн от тук,

далеч от тук! Аз искам да зачена
и да родя деца, които нищо
да не узнаят от това, – в дълбока
вода аз ще измия моето тяло,
Ще се изкъпя, ще измия всичко
от себе си, раззинатия ужас
на моите очи аз ще измия,
ще се изчистя – за да няма нищо,
което да ги ужаси, когато
погледнат те на майка си в очите!

ЕЛЕКТРА

(с пристех)

Погледнат те на майка си в очите!
Но ти – що виждаш ти в очите на
баща си?

ХРИЗОТЕМИС

Престани!

ЕЛЕКТРА

Дано, когато
родиш деца, да бъдат те към тебе,
тъй както ти към нашия баща!

ХРИЗОТЕМИС

(Заплаква.)

ЕЛЕКТРА

Какво реवेश? Назад! Върви си вътре –
Там! Там е твоят място! Чуи какъв
шум. Да не би да готвят твоят сватба?
Разтичали са се; на крак е всичко
там вътре. Раждат в мъки или пък
убиват. Ако им не стигат мъртви
тела, върху които в сладък сън да
заспиват, трябва да убиват!

ХРИЗОТЕМИС

Стига!

Загълхна всичко. Престани!

ЕЛЕКТРА

Загълхна?

Чуй – ето шум отново! Мислиш ли, че аз не познавам по звука, когато влекат тела по стълбите, когато си шушнат или грехи кървави изстискват?

ХРИЗОТЕМИС

Сестро – о, върви си!

ЕЛЕКТРА

Тоз път

аз ще остана! Не както тогава. Тоз път съм силна. Ще се хвърля аз отгоре ѝ, аз ще изтръгна брагвата от нейната ръка и ще замахна над нея.

ХРИЗОТЕМИС

Бягай, скрий се! Гледай да те не види. Днес не се изправяй ти на пътя ѝ: със всеки поглед си е смърт. Лош сън е сънувала.

(Отвътре се приближава шум от много хора.)

Върви си

оттук. Те угат и оттук ще минат. Сънувала е сън: не знам какъв, но казаха ми го слугините – не знам дали е вярно, сестро: казват, сънувала Орест и във съня си извикала, тъй както вика някой, когато го гушат.

ЕЛЕКТРА

Аз! Аз ѝ пратих

тоз сън. От моите гърди ѝ пратих тоз сън! Лежа и слушам стъпките на тоз, когото гури тя. Аз чувам

го да върви през стаите, аз чувам
 как дръпва той завесата пред ложето
 и как със вик изскача тя оттам —
 и той подире ѝ: по стълбите
 надолу, сводът трепне, свод след свод
 в безмилостна гонитба. Тъй е тъмно,
 по-тъмно е от нощ, по-тихо и
 по-тъмно е отколкото във гроб,
 залита тя задъхана сред мрака —
 а той след нея: в лявата ръка
 размахва факел, в дясната — секира...
 И като куче по петите ѝ,
 след нея аз: рече ли нейде в дупка
 тя да се скрий, — аз я пресрещам — пак
 подгонвам я, додето най-подир
 стена препречи всеки бяг — и там,
 дълбоко в мрака, ала аз го виждам
 тъй явно, сянка със разтворен поглед, —
 стои баща ми, там: о, трябва, трябва:
 и ето — в миг поваляме я ний
 там пред краката му — тогава пада
 секирата!

(Хора с факли изпълват проходите от ляво на дясно на вратата.)

ХРИЗОТЕМИС

Те идат. Тя изпраца
 слугините пред себе си със факли.
 Животни, жертвени ножове носят
 със себе си. Когато, сестро, тръпне
 от страх, тогава тя е най-ужасна;
 махни се днес, поне в този час недей се
 показва ти пред нея!

ЕЛЕКТРА

Чувствувам
 желание днес, както никога да

говоря с майка си!

(Край ярко озарените прозорци преминава с шум бързо шествие: дърпане, каране на животни, сподавено шушукане, един кратък и бързо преглътнат вик, плясък на камшик, тропане, залитане.)

ХРИЗОТЕМИС

Не ща да слушам.

(Избягва надясно.)

На прага се появява фигурата на Клитемнестра. Нейното увяхнало, подпухнало лице изглежда под светлината на факлите още по-бледно посред яркия пурпур на облеклото ѝ. Тя се подпира о една довереница, облечена в тъмновиолетова греха и един посох от слонова кост, украсен със скъпоценни камъни. Една жълта фигура, със сресана назад черна коса, прилична на египтянка, с гладко лице и наподобяваща опната змия, ѝ носи шлейфа. Царицата е цяла отрупана със скъпоценни камъни и талисмани. Ръцете ѝ са покрити с гривни пръстите — с пръстени. Клепачите на очите ѝ изглеждат извънредно големи и като че ли ѝ струва много труд да ги държи отворени. Електра стои неподвижно изправена, с лице, обърнато към вратата. Клитемнестра бързо отваря очи, разтреперана от гняв, пристъпва напред и посочва с посоха си към Електра.

КЛИТЕМНЕСТРА

Що искаш? Вижте! Вижте там това!
Как се изправя, стрелка ме с очи,
и вие се и съска срещу мене!

И аз —
 оставям го свободно да се шири
 из къщата ми!
 Да можеше да ме убие с поглед!
 О, богове, какво ви сторих аз?
 Защо ме мъчите така? Защо?
 Така сломена да е мойта сила,
 защо, при живо тяло, да приличам
 на пуста нива — и онази там
 коприва да расте из мене, без
 да имам сила да я покося!
 Защо това, о, вечни богове?

ЕЛЕКТРА

Ха — богове! Не си ли ти самата
 богиня? Ти си като тях.

КЛИТЕМНЕСТРА

Вий чухте
 ли? И разбрахте ли какво
 говори тя?

ДОВЕРЕНИЦАТА

Че ти си също тъй от
 кръвта на боговете.

НОСАЧКАТА НА ШЛЕЙФА

(през зъби)

Тя говори
 това с лукавство.

КЛИТЕМНЕСТРА

(Като стпуца тежките си клепки.)

Тъй познато ми
 звучи това. И все пак, сякаш съм го
 забравила отдавна, тъй отдавна.
 Познава ме добре тя. Ала нивга
 човек не знай, що иска тя да каже.

(Довереницата и носачката на шлейфа шепнат помежду си.)

ЕЛЕКТРА

Не си ти вече ти. Наврег край тебе
се трупат червеи. Това, което
ти съскат те в ухото, раздвоява
безспирно, безпределно твоята мисъл,
и ти се люшкаш, ходиш като в сън.

КЛИТЕМНЕСТРА

Ще сляза. Оставете, искам аз
да поговоря с нея. Тя не е
така противна днес.
Говори като лекар. Часовете
държат в ръката си нас всички, всичко.
И всяко нещо може да покаже
пред нас по-кротък лик след грозния.

(Тя сииза надолу по стъблите, след нея факали.)

КЛИТЕМНЕСТРА

Наричаш ме богиня ти — защо?
От злоба ли? Пази се. Тоя ген
би бил последният за тебе, в който
ти виждаш светлината и свободно
поемаш пресния небесен въздух.

ЕЛЕКТРА

О, истина: — ако ли ти не си
богиня, значи — няма богове!
Не зная нищо в тоя свят, което
да ме изпълва с трепет, освен само
едната мисъл: че туй пищно тяло
е тъмната врата, отдето съм
излязла посред белия светлик
на тоя свят. Нима в тази утроба
аз съм лежала гола? И от тия
гърди съм сукала? О, не — излязла
съм аз от гроба на баща си
и като пеленаче съм играла
на мястото, където е съсечен!

О, ти си като истукан, от чието
 стоманени ръце не съм, не мога
 аз да изляза. Ти гържиш ме за
 юзгата. Свързваш ме, където искаш.
 Избълвала си ми като морето
 един живот, баща, брат и сестра –
 и си погълнала като морето
 един живот, баща, брат и сестра.
 Не зная как ще трябва да умра
 аз някога, освен – чрез твоята смърт.

КЛИТЕМНЕСТРА

Така ли ме почиташ? Има ли
 у тебе още срам?

ЕЛЕКТРА

О – много, много!

Боли и мене за туй, за което
 боли и тебе. Ето – яд ме е
 да гледам аз Егиста, твоя мъж,
 облечен в грехите на моя, както
 ти е известно, мамичко, покоен
 баща. Тъй ме е яд, повярвай: мисля,
 че те не му стоят добре; не са
 ли му широки около гърдите?

ДОВЕРЕНИЦАТА

Тя не говори туй, което мисли.

НОСАЧКАТА НА ШЛЕЙФА

Измама и лъжа е всяка гума.

КЛИТЕМНЕСТРА

(гневно)

Не искам да ви слушам. Всеки звук
 от вас таи душата на Егист.
 Не искам да се карам тук. Когато
 ми казва тя неща, които радват
 ухото ми, аз искам да я чуя,
 да чуя що говори. Що е истина,

това не може никої да ни каже.
Тук на земята никої не знай нищо
за скритите, потайните неща.
Нали ги има много във затвора,
които казват, че аз съм убийца
и че Егист е мерзостен убиец?
Когато ви събудя нощем, вий
не ми ли казвате неща едно
от друго по-различни? Ти, не викаш
ли ти, че клепките ми са отекли,
че моят черен гроб е болен и
че всичко е от болния ми гроб,
и после не пициш ли ти на друго
ухо, че си видяла демони,
които с дълги остри клюнове
ми смучели кръвта? И ти не ми ли
показваш по месата ми следи,
и аз се съгласявам с тебе, слушам
те аз и коля, коля, коля жертва
след жертва? Вий не ме ли мъчите
до смърт със вашите приказки?
Не искам повече да слушам: туй
е истина, а туй лъжа. Когато
приятни работи ми казва някой,
бил той дори и мойта гъщеря,
онази там – тогава аз ще снема
от моята душа вси покривала,
ще я открия граговолно пред
ветрилото на тоя нежен лъх,
отдето и да иде той, тъй както
откриват болните, насядали
край езерото, своите гнойни язви
пред хладний лъх на вечерния въздух,
и нищо друго не желаят – само
успокоение на болките. Така
и аз самата трябва да помисля

за себе си най-сетне. Оставете
ме сам-сама със нея.

Нетърпеливо тя посочва с посоха си на Довереницата и Носачката на шлейфа вратата за вкъщи. Те нерешително се отдръпват и влизат вътре. Също и факлоносците – и само през вратата на къщата пада навън бледна светлина, която слабо озарява фигурите на гвете жени.

КЛИТЕМНЕСТРА

(след паузата)

За мене няма мирни нощи. Знаеш
ли средство против сънища?

ЕЛЕКТРА

(Идва по-близко към нея.)

Сънуваш

ли, майко?

КЛИТЕМНЕСТРА

Други гуми нямаш ли –
за да ме утетиши? О, разпусни
езика си. Сънувам, да. Когато
човек старее, почва да сънува.
Но само, че туй може да престане.
Защо стоиш там в тъмно? Трябва само
да се възползува човек от силите,
които са разпръснати и скрити.
Знам, има начини, магии. Има
за всичко сигурни магии. Как
ще кажеш една дума и каква –
от туй зависи много. Също и от
часа. И подир туй гали човек
е сит или пък гладен. Някой е
загинал затова, защото влязъл
е в банята в час недобър.

ЕЛЕКТРА

За татко ли
си мислиш, като казваш туй?

КЛИТЕМНЕСТРА

Затуй

съм тъй отрупана със камъни.
 Защото зная – сигурно във всеки
 живее тайна сила. Трябва
 да знаеш само как да я използваш...
 Ако желаеш, можеш да ми кажеш
 ти нещо, от което ще получиш
 утеха...

ЕЛЕКТРА

Аз ли, майко, – аз?

КЛИТЕМНЕСТРА

Да, ти!

Защото ти си умна. Всичко в твоята
 глава е силно. Ти говориш
 за стари работи като че ли са
 от вчера. Ала аз съм остаряла.
 Аз мисля, ала всичко ми се трупа
 едно през друго. И отварям аз
 уста, но ето че Егист започва
 да вика и това, което вика,
 ми е така омразно, – искам аз
 да се възправа и да го навикам
 с безброй слова – но не намирам нищо.
 Аз не намирам нищо! Изведнъж
 забравям дали туй, що казва той
 и от което цяла затрепервам
 от гняв, дали го е говорил днес
 или пък нявга, преди много време;
 забива ми се свят тогаз, забравям
 аз изведнъж коя съм, и това
 е ужасът, то значи с живо тяло
 да се удавиш в хаос – а Егист!
 Егист ми се насмива, не намирам
 аз нищо, не намирам страшните
 неща аз, пред които той би млъкнал

и, като мене пребледнял,
да гледа втрепен в огъня. Но ти,
ти имаш гуми. Можеш да ми кажеш
ти много, много — и ще имам полза
от всяка твоя дума. Да, макар
че гумата е само гума! Що е
един гръх! И все пак — било през нош,
било през ден, когато тъй лежа
с отворени очи, пълзи, пълзи
по мене нещо — то не е ни гума,
ни болка, то не ме притиска, то
не ме гуши, оставя ме така
да си лежа, тъй както съм, а пък
до мен лежи Егист, а там, а там е
завесата! и всичко гледа мене,
и сякаш цяла вечност все така!
Не е то нищо, то не е кошмар,
и все пак то е тъй ужасно, че
душата ми желай да би била
обесена, и всеки член у мене
жадува смърт, но все пак аз съм жива,
гори не съм и болна! Ето, виждаш,
приличам ли на болна? Може ли
човек, жив още, да загине
тъй, като гнила мърша? Да изтлее,
без да е болен? Да изтлее, буден,
като разядена от молци греха?
И след това заспивам и сънувам,
сънувам! Та гори и мозъкът
във костите ми се разтапя, пак
изправям се замаяна, — гори
една десета част не е изтекла
от водния часовник, светлината,
що там изпод завесата наднича,
не е тя още бледната зора,
не, факелът все още свети във прег

вратата, потреперва като жив,
 тъй грозно, и прислушва моя сън.
 Не зная аз кои са тези, които
 измъчват ме така със всичко туй,
 дали живеят горе или долу —
 ала когато видя тебе, както
 сега, изправена пред мене, мисля,
 че в таз игра участвуваш и ти.
 Но само че — коя си ти? Дори
 ни гумица продумваш в моя час,
 когато искат да те слушат. Кой ли
 би имал полза или пък вреда,
 ако живееш или не? Защо се
 заглеждаш тъй напрезнато във мене?
 Не искам да ме гледаш ти така.
 Но тия сънища най-сетне трябва
 да свършат. Който и да бъде — всеки
 демон от мене ще избяга, щом се
 пролей кръвта, която трябва.

ЕЛЕКТРА

Всеки!

КЛИТЕМНЕСТРА

И ако трябва всякакви животни,
 които ходят или хвъркат, с нож
 да разрежа и в кървавата пара
 да се събуждам и да лягам, както
 народът на далечната, последна
 Туле сред кървавочервена
 мъгла: аз няма вече да сънувам.

ЕЛЕКТРА

Когато истинската кръвна жертва
 изохка под секирата — тогава
 не ще сънуваш вече.

КЛИТЕМНЕСТРА

(Прибаивава се към нея.)

Знаеш ли, —

кажи могава кое осветено
животно аз —

ЕЛЕКТРА

Едно неосветено!

КЛИТЕМНЕСТРА

Коемо вързано стои и чака
там?

ЕЛЕКТРА

Не! Свободно се разхожда то.

КЛИТЕМНЕСТРА

(жадно)

С какви обреди?

ЕЛЕКТРА

Необикновени
обреди — и които трябва точно
да се извършат.

КЛИТЕМНЕСТРА

Но кажи най-сетне!

ЕЛЕКТРА

Нима не се досещаш?

КЛИТЕМНЕСТРА

Не; затуй
те питам. Но кажи ми името на
туй жертвено животно ти.

ЕЛЕКТРА

Една

жена.

КЛИТЕМНЕСТРА

(жадно)

От моите слугини някоя?
Кажу! Дете? Или мома? Или
жена, познала вече мъж?

ЕЛЕКТРА

Да, да —
познала вече мъж!

КЛИТЕМНЕСТРА

И жертвата – в кой час,
къде?

ЕЛЕКТРА

На всяко място и във всеки
час на деня и на нощта.

КЛИТЕМНЕСТРА

С какъв
обрег, кажи! Сама ли трябва –
ЕЛЕКТРА

Не.

Този път не ти ще гоним със секира
в ръка.

КЛИТЕМНЕСТРА

Но кой? Кой трябва –
ЕЛЕКТРА

Един мъж.

КЛИТЕМНЕСТРА

Егист?

ЕЛЕКТРА

(Степ се.)

Аз казах: мъж!

КЛИТЕМНЕСТРА

Но кой? Кажи!

От вкъщи някой? Или някой чужд?
ЕЛЕКТРА

Да, да, чужд, отдалече. Но все пак,
разбира се, от вкъщи.

КЛИТЕМНЕСТРА

Не ми хвърляй
така загадки. Чуй ме ти, Електра.
Тъй ми е драго, че те виждам днес
не упорита, както други път,
и опърничава. Когато са
родителите строги, все детето
ги принуждава за това. Но няма

горчива гума, що, изречена,
 да бъде след това неоправима.
 И майката не спи добре, защото
 желай детето си по-скоро в брачно
 легло, отколкото в окови.

ЕЛЕКТРА

(на себе си)

А

обратно пък – детето: то желяе
 да види майка си по-скоро мъртва,
 отколкото в легло.

КЛИТЕМНЕСТРА

Какво мърмориш?

Аз казах, че няма неоправими
 неща. Не виждаме ли всеки ден
 как всичко се мени като в мъгла?
 И ний, и ний, самите ний! И наште
 дела! Дела! Ний и делата ни!
 И що за гуми... Същата ли съм,
 която го извърши? Пък и тъй
 да бе! Извършила, извършила!
 Извършила! Защо ми хвърляш днес
 такава гума между зъбите?!
 Там, там стоеше тоз, за когото
 говориш постоянно, ето там,
 а там стоях пък аз, а там Егист,
 и срещнаха се погледите ни:
 тогаз не беше още станало!
 а след това така се измениха
 очите на баща ти в смъртний час,
 тъй бавно, грозно, спряни все у мене –
 и свърши се – и толкоз, нищо друго!
 Най-първо бе преди, а след туй после:
 И помежду аз не извърших нищо.

ЕЛЕКТРА

Туй, що остава помежду; знам – него

извършила е брадвата.

КЛИТЕМНЕСТРА

Как само

говориш тия гуми.

ЕЛЕКТРА

Не тъй ловко

и не тъй бързо, както ти един
след други ударите с брадвата...

КЛИТЕМНЕСТРА

Не искам за това да чувам нищо.
Млъкни. Ако застанеше баща ти
пред мене днес – тъй както аз сега
говоря с тебе, щях и с него тъй да
говоря. Да, наистина – навярно
щях да изтръпна, ала може би
щях също тъй да бъда нежна с него
и щях да плача, както дъвама стари
приятели, когато пак се срещнат...

ЕЛЕКТРА

(на себе си)

Ужасно! Тя говори за убийството –
като че за кавга преди вечеря.

КЛИТЕМНЕСТРА

Кажу на своята сестра, че тя
не трябва като псе наплашено
да бяга тъй и да се крий от мене.
Кажу ѝ да ме поздравява, както
прилича, и любезно да говори
с мене... И тогаз – не зная що
би ми попречило да ви омъжа,
и двете, преди да настъпи зима.

ЕЛЕКТРА

А брат ни? Няма ли да го повикаш
да се завърне, мамо?

КЛИТЕМНЕСТРА

Забранила съм
за него да ми се говори.

ЕЛЕКТРА

Боиш ли се от него?

КЛИТЕМНЕСТРА

Кой ти казва
това?

ЕЛЕКТРА

Но ето – ти трепериш, майко!

КЛИТЕМНЕСТРА

Кой се бои от един слабоумен?

ЕЛЕКТРА

Как?

КЛИТЕМНЕСТРА

Казват, че езикът му се сплитал,
лежал при кучетата в двора и
не различавал човек от животно.

ЕЛЕКТРА

Но мук като дете мой беше здрав...

КЛИТЕМНЕСТРА

Говори се, че го оставили да
живее при гобитъка.

ЕЛЕКТРА

Ах!

КЛИТЕМНЕСТРА

(с отпуснати крапки)

Пратих

пари, сребро и злато – да го гледат
добре там, като царски син.

ЕЛЕКТРА

Ти лъжеш!

Ти прати злато, за да го убият.

КЛИТЕМНЕСТРА

Кой казва туй?

ЕЛЕКТРА

В очите ти го виждам.
 Но само че познавам също тъй
 по твоего треперене, че той
 е още жив; че ден и нощ не мислиш
 за нищо друго тук, освен за него:
 че свито е сърцето ти от ужас,
 защото знаеш ти, че той ще дойде.

КЛИТЕМНЕСТРА

О, недей лъга. Кой ще се бои
 от туй, което е далеч от вкъщи.
 Живея тук и съм си господарка.
 И имам си достатъчно слуги
 да пазят портите — пък ако искам,
 ще сложа трима въоръжени
 пред мойта стая да стоят и ден,
 и нощ, с отворени очи. Това, що
 приказваш ти, не искам и да слушам.
 Дори не зная за кого говориш.
 И няма да го видя: що от туй,
 да знам дали е жив той, или не.
 И толкоз: просто ми додея вече
 все него да сънувам. Цяла болест
 са сънищата, те ни подкопават
 живота — а аз искам да живея
 и да съм господарка. Аз не искам
 така, недостолено, да заста на
 пред тебе като баба и да ти
 разправям що сънувам и що мисля.
 Така е: аз съм болна, а пък болните
 обичат да разправят своите болки —
 това е всичко, толкоз. Но не искам
 да бъда вече болна. А от тебе

(Заплашително вдига посох срещу Електра.)

тъй или инак ще изкарам аз

на бял ген туй, което искам. Ти се издаде вече – жертвата, че знаеш, която е потребна зараг мене, обреда, с който ще ми се помогне. Ако не искаш да го кажеш днес свободна, ще го кажеш във окови. Ако не искаш да го кажеш сита, ще ми го кажеш гладна. Човек може да се освободи от сънищата. Да те измъчват и да не намериш ти средство да ги премахнеш, значи да си глупак. О, ще узная аз чия кръв трябва да пролея в жертва, за да намеря пак спокоен сън.

ЕЛЕКТРА

(С един скок навън из трака се изправя пред нея, като се надвесва все по-близо и все по-страшно към нея.)

Чия кръв? Твоята собствена глава, щом паднеш ти в ръката на ловеца! И ти ще паднеш: ала след гонитба! Защото: кой убива в жертва спящо животно! Ще те хване той, из вкъщи ще бягаш като звяр! Надясно ли се спуснеш – там стои легло! Наляво ли хукнеш – там се пени баня в кръв! – и мрак и факли върху тебе хвърлят червено-черни мрежи на смъртта –

Клитемнестра се тресе от безгласен ужас, иска да влезе вкъщи, но Електра я хваща за грехата и издърпва напред. Клитемнестра отстъпва назад към стената. Очите ѝ са широко разтворени, посохът пада от ръцете ѝ.

Ще искаш да извикаш – но напразно викът ти в гърлото ще се задави и нероден ще падне на земята,

врата си несъзнателно напред
ти ще протягаш и ще чувствуваш
как острието се забива чак
в сърцето на живота ти, но той
задържа удара: обредът още
не е изпълнен. Ще те повлече
той за косите – всичко тъй мълчи,
че чуваш как сърцето ти тупти по
ребрата ти: туй време – безконечно
то зей пред тебе като мрачна яма
от векове – туй време ти се дава,
за да почувствуваш що чувствуват
загиващите в оня миг, когато
напразният им вик разкъсва мрака
на облаците и смъртта, туй време
ти се оставя, да завидиш трижди
на тез, които са в тъмница, тез,
които из подземни щерни викат
отчаяни смъртта като спасение –
защото тъй си окована ти
във себе си, подобно в нажежен
корем на бронзово животно, че
сега, така, не можеш ти да викаш!
И аз ще бъда там; от мене поглед
не можеш да откъснеш, ще се гърчиш
от мъка, че от моето безмълвно
лице не можеш ти да прочетеш
ни дума, ще въртиш очи, ще искаш
да можеш да помислиш нещо, с поглед
ще искаш да докараш боговете
от облачните мрачни висини:
но боговете са на пир! тъй както,
тогава, в оня час, когато ти
уби баща ми, те се веселят
сред шумен пир – напразно: глухи
са те за всеки смъртен вик! Един

полупобъркан бог, Смехът, той само
се втурва вътре: той си е помислил,
че разиграваш весели шеги
с Егист, ала веднага забелязва,
че е сгрешил, изсмива се безумно
и в миг изчезва. Ала и на тебе
ти стига вече. Злъчката ти капе
с горчиви капки по сърцето, в моя
последен миг ти искаш да си спомниш,
да кажеш една още дума, нещо
да кажеш, една само дума, дума
наместо кървава съза, каквато
дори и у животното избликва:
но ето ме пред тебе – и тогава
с изцъклено око прочиташ ти
ужасната страхотна дума, що
на моето лице написана
стои: защото в моето лице
са смесени черти от твоеето
и бащиното – и със своето няма
стоене аз унищожавам твоята
последна дума. Твоята гуша е
обесена във примката, която
сама си връзва тя, със трясък пада
секирата – и аз стоя и виждам
най-сетне твоята смърт! Ти няма вече
да виждаш сънища, а мози, който
остава да живее, – той ликува
и вижда на живота радостта!

Те стоят една срещу друга, око в око: Електра – в диво
опиянение. Клитемнестра – едвам дишаща от ужасение.
В моя миг вратата на двореца светва и Довереницата
идва тичешком при Клитемнестра. Тя ѝ пошепва нещо
на ухото, Клитемнестра изглежда, че не може отведнъж
да го разбере. Постепенно идва на себе си. Дава знак:

„Светлина!“ Идват слугини с факли и застават зад Клитемнестра. Тя дава знака: „Още светлина!“ Идват от двореца още слугини с факли и застават зад нея така, че целият двор се напълва със светлина и червено-жълт блясък се разлива по стените. Чертите на Клитемнестра се променят постепенно и напрежението на ужаса отстъпва място на злорадо тържество. Дава знак да ѝ се пошепне още веднъж известието, като при това не изпуска за миг Електра от очите си. Цяла сияеща от гива радост, тя заплашително замахва с ръцете си ръце срещу Електра. След това Довереницата изгизга от земята и ѝ подава посоха, и подпирайки се на посоха и на Довереницата, тя бързо, жадно тръгва нагоре, като прибира грехата си по стълбите, и влиза вътре в двореца. Слугините с факлите се спущат като подгонени след нея.

ЕЛЕКТРА

(в това време)

Какво ѝ казват? Гледай — тя се радва!
Главата ми не ще да проумее
защо така се радва таз жена?

Хризотемис идва затичана отдясно и реве като ранено животно.

ЕЛЕКТРА

Чуй, Хризотемис! Скоро, скоро трябва
ми помощ: нещо, от което аз
да се зарадвам в моя миз!

ХРИЗОТЕМИС

(вика)

Орест!

Орест е мъртъв!

ЕЛЕКТРА

(Дава ѝ знак да спре, като в несвяст.)

Тихо! Псм!

ХРИЗОТЕМИС

Орест

е мъртъв!

ЕЛЕКТРА

(Движи безгласно устните си.)

ХРИЗОТЕМИС

Дојдох — и всички знаеха! Там всички
се бяха сбрали и го знаеха,
ний само — не!

ЕЛЕКТРА

Не знае никој.

ХРИЗОТЕМИС

Всички

го знаят!

ЕЛЕКТРА

Никој го не знај: защото

туй не е вярно!

ХРИЗОТЕМИС

(Хвърля се на земята.)

ЕЛЕКТРА

(Дърпа я да стане.)

Чуй: не е вярно, казвам ти! Лъжа е!

ХРИЗОТЕМИС

Видях във до стената чужденците,
които са дошли да известят —
да — двама: един стар и един млад.
Разправили на всички, всички бяха
ги заобиколили, всички вече
го знаеха.

ЕЛЕКТРА

Не, не е вярно.

ХРИЗОТЕМИС

Само

на нас не казват! Да, Електра: мъртъв!

ЕДИН МЛАД СЛУГА

(Бързо излиза от двореца, спъва се в лежачката на стъпалата, като я прескача.)

Пфу, опустяло! Кои е легнал тук?
Аха, разбрах! Хей там в обора, хей!

ГОТВАЧЪТ

(Идва отапяво.)

Що има?

СЛУГАТА

Викам с цялото си гърло
за някой от конярите, а угва
готвачът.

ЕДИН СТАР СЛУГА

(С трачно лице, показва се отдясно.)

Що ти е коняр?

МЛАДИЯТ

Веднага
седлайте — бързо, колкото се може
по-скоро! Чу ли? Кон или магаре,
или ако обичаш пък и — крава,
но скоро!

СТАРИЯТ

За кого?

МЛАДИЯТ

За този, който
ти заповядва. Гледаш ли! За мене!
Веднага! Скоро! Хайде, хайде! Бягай!
Защото трябва бързо да изтичам
в полето да извикам господаря:
защото трябва да му занеса
веднага важна вест, тъй важна, че
заслужава си от бяг да грохне
една от вашите кранти.

СТАРИЯТ

(Бързо изчезва.)

ГОТВАЧЪТ

Каква вест?

Кажу едничка гума!

МЛАДИЯТ СЛУГА

С една гума,
почтений мой готвачо, не се свършва.
Пък и това, което знам и трябва
да известя на господаря, трудно
се казва с една гума: стига ти
да знаеш, че пристигнала е вкъщи
голяма, важна вест – пфю, докога
ще оседлава оня там! – която
ще трябва да те радва – като берен
слуга на господарите си: все
едно дали я знаеш, или не,
но трябва да те радва.

(Вика към двора.)

Хей, простак!

Да не забравиш пак камшик? По-скоро!

(към готвача, вече готов да си тръгне)

Накъсо: младият Орест, синът
на тая къща, който досега
е бил все въвн от тая къща – и
затуї, кажи-речи, е бил умрял,
накъсо: Този, който и по-рано,
тъї да се каже, си е бил умрял, –
сега, тъї да се каже, е действително умрял!

(Скача и изчезва.)

ГОТВАЧЪТ

(Към Електра и Хризотелис, които, притиснати една до друга, лежат върху стъпалата, като едно тяло, което се тресе от хълцанията на Хризотелис и над което се изпраща сгъртно бялото, безгъвено лице на Електра.)

Сега разбрахме! Кучетата вият

при пълнолуние, а вий пък – затова,
 че отсега нататък за вас
 ще бъде само новолуние.
 Когато кучетата вият
 и нарушават тишината вкъщи,
 изгонват ги навън. Внимавайте
 да не направят същото и с вас.

(Отива си.)

ХРИЗОТЕМИС

(полуизправена)

Умрял в чужбина! Мъртъв! И погребан
 далече в чуждата земя. От своите
 коне убит и влачен! Ах, лицето му
 било неузнаваемо, разправят.
 Не знаем ний лицето му! Когато
 си мислиме за него, мислим си
 едно дете. А пък той бил пораснал.
 Дали преди смъртта си не е мислил
 за нас – не е поускал да ни види!
 Не можех аз да ги попитам: всички
 ги бяха заобиколили там,
 Електра, трябва да ги видим – да,
 и да говорим с тях сами.

ЕЛЕКТРА

(на себе си)

Тогава

ще трябва ний сами да го извършим.

ХРИЗОТЕМИС

Електра, нека идем: те са двама –
 един стар и един друг млад; когато
 узнаят, че сме му сестри ний, клетви
 сестри, те ще ни кажат всичко.

ЕЛЕКТРА

Що

ний трябва повече да знаем? Знаем,

че е умрял – и толкоз.
ХРИЗОТЕМИС

Да не вземат
да донесат за нас поне една-
едничка къдрица! Като че ли
ни няма в този свят, нас гвете...

ЕЛЕКТРА

Но –
ний трябва да покажем, че ни има!
ХРИЗОТЕМИС

Електра!

ЕЛЕКТРА

Трябва ний сами, ний гвете
да го извършим!

ХРИЗОТЕМИС

Що, Електра?

ЕЛЕКТРА

Да, най-добре е още тази нощ.

ХРИЗОТЕМИС

Що, сестро?

ЕЛЕКТРА

Що ли? Делото, което
остава върху нас, понеже той
не може да го свърши вече, а
несвършено не трябва да остане.

ХРИЗОТЕМИС

Какво е това дело?

ЕЛЕКТРА

Трябва ний,
ний гвете, аз и ти, оназ жена и
мъжа ѝ – да убием.

ХРИЗОТЕМИС

(безгласна)

ЕЛЕКТРА

Ти мълчиш.
И няма що да се говори, нито

да се обмисля, само: как? Как трябва
да го извършим?

ХРИЗОТЕМИС

Аз?

ЕЛЕКТРА

Да. Ти и аз.

Кой друг? Баща ни няма друго, трето
дете, тук или вън от тук, което
да ни помогне. Трябва ний самите.

ХРИЗОТЕМИС

Ний гвете? Ний – с нашите ръце?

ЕЛЕКТРА

За туй ще се погрижа аз.

ХРИЗОТЕМИС

Ще вземеш

ми нож –

ЕЛЕКТРА

(с презрение)

Нож!

ХРИЗОТЕМИС

Или пък секира –

ЕЛЕКТРА

Секира! Да, секирата – онази,
с която бе баща ни...

ХРИЗОТЕМИС

Ти ужасна!

Държиш ли я?

ЕЛЕКТРА

Запазила я бях
за брата. Но сега ще трябва ний
да я размахнем.

ХРИЗОТЕМИС

Ти? И тез ръце

Егиста да убият?

ЕЛЕКТРА

Първом него,

а после нея; първом нея, после
пък него — безразлично.

ХРИЗОТЕМИС

Страх ме е.

О, ти си вълн от себе си.

ЕЛЕКТРА

Там никой

не спи пред тяхната врата.

ХРИЗОТЕМИС

В съня им

да ги убием, а след туй —

ЕЛЕКТРА

Ний трябва

да мислим не за нас, а преди всичко —
за него.

ХРИЗОТЕМИС

О, ела на себе си,

Съзнай безумието си!

ЕЛЕКТРА

Когато

спи някой, жертва вързана е той.

Ако не спяха заедно, аз можех

сама да свърша всичко. Но така —

потребна ми е днес и твоята помощ.

ХРИЗОТЕМИС

(с отстранително движение)

ЕЛЕКТРА

Ти! Защото ти си силна!

О, как си силна! Девствените нощи

запазили са силата ти! Как

е строен, как е гъвкав твоят стан!

През всеки процеп се провираш, скачаш

през най-високите прозорци! Чакай

да видя мишците ти: как са хладни

и здрави! Чувствувам веднага,

тъй както ме оттласкваш, колко яки

са твоите ръце. Ти би могла
 да смачкаш всичко с тях. Ти би могла,
 ако притиснеш мене или някой
 мъж с тез ръце до своите кораби
 гърди, да удушиш човека! Цялата
 си само сила! Блика тя от тебе
 като вода от каменна скала.
 Тече с косите ти по твоите силни
 плещи!

ХРИЗОТЕМИС

Пусни ме!

ЕЛЕКТРА

Не: аз те държа!

С печалните си немошни ръце
 аз стискам тялото ти, колкото
 се дърпаш, толкоз повече затягах
 ти възела, ще се обвия цяла
 като лоза около тебе, в тебе
 ще впия корени и своята воля
 ще влея аз в кръвта ти!

ХРИЗОТЕМИС

Остави ме!

(Избягва няколко крачки.)

ЕЛЕКТРА

(Диво се спуска след нея, хваща я за дрехата.)

Не, не!

ХРИЗОТЕМИС

Електро! Остави ме!

ЕЛЕКТРА

Няма

да те оставя. Трябва да се сраснем
 така една със друга ний, че ножът,
 що би посегнал да ни раздели,
 от твоето тяло да откъсне мойто —
 да бъде смъртоносен и за двете —

защото с теб сами сме в този свят.

ХРИЗОТЕМИС

Електра, чуй ме. Ти си толкова умна —
о, измисли как да избягаме
далеч от тук, навън, на свобода.

ЕЛЕКТРА

(Без да я сауша.)

О, ти купиш от сила, твоите жили
са яки като на млад бик и тънки
са твоите крака, аз ги опасвам
с ръцете си като с въже. Усещам
под хладната ти кожа топла кръв,
усещам по страните си мъха на
ръцете ти: о, ти си млад, зрял плод.
От днес нататък аз ще бъда твоя
сестра, тъй както нивга досега!
Аз ще стоя при тебе в твоята стая
да чакам младоженеца, за него
ще те намажа с балсам и ще плувнеш
като млад лебед в ароматна баня,
и на гърдите си аз ще укривя
главата ти, преди да дойде той
и тебе — пламнала зад своето було —
да отвлече във брачното легло.

ХРИЗОТЕМИС

(Затваря очи.)

Не, сестро, не. Не говори това
тук, в тая къща.

ЕЛЕКТРА

Да! От днес нататък
за тебе аз ще бъда повече от
сестра: като робиня ще ти служа.
Когато раждаш, ще стоя и ден,
и нощ до твоето легло, ще пъдя
мухите и ще ти наливам хладна
вода, а щом от твоята утроба

излезе изведнъж гетето, мизом
 ще ти го вдигна да го видиш – тъй,
 високо! От високо ще излее
 то своята усмивка в тъмните,
 дълбоки бездни на гушаха ти
 и там като пред слънце, в един миг
 ще се стопи и лег, и скръб, и ужас –
 и в светли сълзи всичко ще изплачеш.

ХРИЗОТЕМИС

Далеч от тук! Аз тук се задушавам!

ЕЛЕКТРА

(на колене пред нея)

Устата ти е хубава, когато
 отвориш я за гневни гуми! Твойта
 уста – тъй чиста и тъй силна – трябва
 да издаде един ужасен вик,
 ужасен като яростния вик на
 богинята на ада – ти ще бъдеш
 като богиня, под чиито стъпки
 лежат съсечените жертви и
 очи издигат в свят, молитвен ужас!

ХРИЗОТЕМИС

Що гумаш ти?

ЕЛЕКТРА

Защото, преди да
 избягаш от таз къща и от мене,
 ти трябва да извършиш туй!

ХРИЗОТЕМИС

(Иска да говори.)

ЕЛЕКТРА

(Запушва ѝ устата)

За тебе
 друг път навън от тук, освен тоз, няма!
 Аз няма да те пусна, докато
 не ми се закълнеш, че ще го сториш.

ХРИЗОТЕМИС

(Изтръгва се.)

Пусни ме!

ЕЛЕКТРА

(Пак я хваща.)

Закълни се, че ще гойдеш
таз нощ, когато всичко стихне тук,
при тия стъпала.

ХРИЗОТЕМИС

Пусни ме!

ЕЛЕКТРА

(Държи я за дрехите.)

Слушай,
момиче, не се дърпай! Нито канка
по тялото ти няма да залепне:
от кървавите грехи с чисто тяло
ще влезеш скоро в брачната си риза.

ХРИЗОТЕМИС

Пусни ме!

ЕЛЕКТРА

Не бъди страхлива! Само
нагвий ти своя трепет — и в награда
ще имаш сладен трепет всяка нощ —

ХРИЗОТЕМИС

Не мога!

ЕЛЕКТРА

Обещай ми, че ще гойдеш!

ХРИЗОТЕМИС

Не мога!

ЕЛЕКТРА

Виж, пред тебе аз лежа,
целувам ти нозете!

ХРИЗОТЕМИС

(Избягва вътре в двореца.)

Не, не мога!

ЕЛЕКТРА

(подире ѝ)

Бъди проклета!

(на себе си с безутна решителност)

Ето ме сама!

294

Гео Мисев. Том IV

(Започва бързо да дъбае под стената, настрана от стъбата, като животно. Спира, оглежда се, пак започва.)

Отгясно се появява Орест – откроява се като черна сянка сред последната бледна светлина. Приближава напред. Електра го гледа. Той бавно се обръща така, че погледът му пада върху нея. Електра се стресва и разтреперва.

ЕЛЕКТРА

Що искаш, чужденец? Що те води във моя тъмен час насам, подслушваш, що вършат другите! Сам може би ти носиш нещо в себе си, което не ще желаеш да подслушат други. Затуй и мене остави на мира. Аз имам си тук работа. За тебе е все едно! Върви си, остави ме да ровя тук земята. Не разбираш ли що ти казват? Или любопитство неспирно гложди твоята гуша? Аз не заравям, а изравям нещо. Но не кост от гете, което нявга заровила съм тук. Не, момко, аз живот не съм родила, нямам право и да убивам, нито да заравям. Ако земята в своите гърди приеме някой път от мене нещо, ще бъде то туй, от което аз съм излязла, не което е излязло от мене. Аз изравям нещо: щом

се махнеш ти от тук, аз ще го имам
в ръцете си — и нежно ще го гая,
ще го целувам, като да е то
любим мой брат и по-любим мой син.

ОРЕСТ

За тебе значи няма нищо мило
тук, на земята, щом изпод земята
ти искаш нещо да изровиш и да
целуваш? Сам-сама ли си в света?

ЕЛЕКТРА

Не съм аз майка, нито имам майка,
не съм сестра, и нямам аз сестра,
спя пред вратата — но не съм аз куче,
говоря — но не разговарям, жива
съм, ала не живея, нося гълга
коса — ала не зная нищо от
това, което, казват, чувствуват
жените: с една гума, моля те,
върви и остави ме! Остави ме!

ОРЕСТ

Аз трябва тук да чакам.

ЕЛЕКТРА

Тук — да чакаш?

ОРЕСТ

Ти сигурно си тук от моя дом?
Слугиня може би?

ЕЛЕКТРА

Да, тук слугувам.
Но тук ти нямаш работа. Върви си
и рагвай се за туй.

ОРЕСТ

Аз казах ти,
че трябва тук да чакам, докато ме
повикат.

ЕЛЕКТРА

Там ония вътре? Лъжеш.

Аз знам, че господарят не е вкъщи,
а тя — защо ѝ трябваш ти?

ОРЕСТ

Аз и
един друг — гвамата дошли сме тук
с поръчка в тоя дом.

ЕЛЕКТРА

(Мълчи.)

ОРЕСТ

Изпратени
сме гвамата да потвърдиме тук
пред господарката, че нейният син
Орест умря пред нашите очи,
убит от собствените си коне.
Аз бях на възраст като него — верни
другари ден и нощ; а този, който
е с мене, той е стар, той беше наш
настойник.

ЕЛЕКТРА

Трябваше ли да те видя!
И трябваше ли да съзреш скръбта ми,
ти — вестносец на злочестина!
Иди и потръби ти своята вест —
пред тез, който ще зарадваш с нея!
О, ето — ти живееш, а пък той,
той, който бе далече по-добър
от тебе, той — хиляда пъти
по-благороден и хиляда пъти
по-важен, за да трябва да живее —
е мъртъв! Твоето око ме гледа,
а неговото е замръзнал лед.
Отваряш и затваряш ти уста,
а неговата, пълна с пръст, мълчи.
Да можеш да запуша твоята с хули!
Махни се от очите ми!

ОРЕСТ

Що искаш?

Тук всички с радост срещат тая вест!
Умрелият си е умрял. Напразно!
Орест е вече мъртъв – тъй било
е писано и тъй е станало.
Премного радостен бе той в живота,
а боговете горе не търпят
премного радост на земята, шум
на радостни крила ги отвращава,
те бързо пушат своята стрела
и приковават бедния човек
ò тъмното дърво на неговата
съдба, което някъде, отдавна,
безшумно е израснало. Затуй
той трябваше тъй също да умре.

ЕЛЕКТРА

О, как говори туй момче за смърт
и за умирање! Като че бил е
в смъртта и след това възкръснал пак. –
Но аз! Но аз! Тъй да лежа все тук и
да знам, че милото момче не ще се
завърне никога, че тия там
живеят и ликуват, че това
котило вряка в своята бърлога,
яде и пий, и спи, и се множи,
а милото дете лежи дълбоко
в студените недра на ужаса –
без смелост да се мерне пред баща си.
И аз тук горе – сам-сама! Самотна
като бездомен звяр в страхотен лес.

ОРЕСТ

Коя си ти?

ЕЛЕКТРА

Защо ти е да знаеш –
коя съм! Аз попитах ли те кой си?

ОРЕСТ

Не нога да не мисля, че си близка
и родствена по кръв на мез, когото
умряха — Агамемнон и Орест.

ЕЛЕКТРА

Що! Близка! Аз съм същата таз кръв!
О, аз съм кучешки проляната
кръв на цар Агамемнон! Аз се казвам
Електра.

ОРЕСТ

Не!

ЕЛЕКТРА

Съмнява се, не вярва,
отрича моето име. Нямам аз
баща, ни брат — и ето че се гаврят
децата с мене. Всеки, който си
върви по пътя, ме подритва с крак,
и името дори не ми оставят!

ОРЕСТ

Електра трябвало би да е десет
години по-млада от тебе. Тя е
голяма, погледът ѝ е печален,
но нежен, а пък твоят свети в кръв и
ненавист. Тя живее настрана
от хората и целия си ген
прекарва над един забравен гроб.
Две-три жени вървят без глас след нея,
животните страхливо обикалят
край нейното живелище и кротко
притискат се, когато тя минава,
до грехата ѝ.

ЕЛЕКТРА

(Паясва с ръце.)

Да, така, така!

Разказвай още хубави неща за
Електра. Ще ѝ кажа аз, когато

(със задавен глас)

я видя.

ОРЕСТ

Нима виждам нея? Нея

самата? Ти?

(бързо)

Нима гържат те гладна,

или — те бият?

ЕЛЕКТРА

Кой си ти, та питаш

за всичко туй?

ОРЕСТ

Кажу! Кажу!

ЕЛЕКТРА

Едного

и другото! Царици не се хранят
с обелките от зеленчука, жрици
не са създадени да скачат, както
играй камшикът, нито пък да ходят
в такива къси гриви, вместо в пищни
одежди. Остави ми грехата
и с поглед в нея не рови.

ОРЕСТ

Електра!

До где си стигнала през толкоз ноци!

Ужасни са очите ти.

ЕЛЕКТРА

(със сдържан гняв)

Влез вътре,

там имам аз сестра, която се е
запазила за светли празненства!

ОРЕСТ

Електра, чуй ме!

ЕЛЕКТРА

Кой си ти — не знам,
не искам и да знам. Не приближавай

към мен. Не искам никого да виждам!

(Свива се с лице към стената.)

ОРЕСТ

Чуй, нямам време. Чуй. Не трябва да говоря гласно. Чуй: Орест е жив.

ЕЛЕКТРА

(Мята се измъчена.)

ОРЕСТ

Недей изпуца нито звук ти. Всяко помръдване от тебе го издава.

ЕЛЕКТРА

Свободен ли е той? Къде е? Знаеш — ли ти къде? Скрыт нейде? Или в плен! Във някой ъгъл сгушен чака си смъртта! Аз трябва да го видя, като умира, ти си пратен тук да ме терзаеш, да обесиш мойта гуша и отвисоко да я пуснеш да се разбий на части о земята!

ОРЕСТ

О, той е непокътнат като мене.

ЕЛЕКТРА

Тогаз — спаси го, преди да са го убили. Дай му знак! Не можеш ли? Знак само — и покорно ще целувам краката ти. Заклевам те в трупа на баща ти: бягай колкото ти сили държат, — и отведи го надалеч! Той може да умре, след като свърши в този дом това, което трябва.

ОРЕСТ

Заклевам се във бащиния труп!
Затуй синът дошел е в тая къща,
та още тази нощ да умрат онези,

която трябва –
ЕЛЕКТРА

(саксана от неговия тон)

Кой си ти?

Старият слуга с мрачно лице се спуща безгласно, хвърля се пред Ореста, целува краката му, изправя се, боязливо се оглежда и пак безгласно избягва навън.

ЕЛЕКТРА

(Извиква.)

Ти кой си?

Тъй ме е страх.

ОРЕСТ

(неко)

Познаха ме дори
и кучетата в двора, само мойта
сестра все още не? –

ЕЛЕКТРА

Орест!

ОРЕСТ

(трескаво)

Ако ни чуй сега отвътре някой –
животът ми е в негови ръце.

ЕЛЕКТРА

(съвсем тихо, разтреперена)

Орест! Тук няма никой. Остави
над мене своите очи! О, не,
не ме докосвай! Отстъпи назад,
срамувам се от тебе. Аз не знам
с какви очи ме гледаш. Аз съм само
трупът на твоята сестра, дете!
Аз знам, трепериш ти пред мен. А бях
аз гъщеря на цар! И мисля, че
бях хубава, когато гухвах нощем
пред свойто огледало лампата,
аз чувствувах с безкраен девствен трепет

как мойто голо тяло ярко в своята
неопетненост светеше сред мрака
на пламналата гушна нощ, като
божествен плам. Аз чувствувах тогава
как тънките лъчи на месеца
като в езеро се къпеха
сред неговата бяла голота,
и моята коса – тя бе такава
коса, че трепваха мъжете, тази
коса – разрошена, оскубана,
изцапана сега – га, тя! Разбираш
ли, братко? Всичкия тоз сладък трепет
аз трябваше да жертвувам пред татко.
И мислиш ли, че в тоя час, когато
се радвах аз така на своето тяло,
не стигаше горчивият му стон,
не стигаха въздишките му чак
до моето легло? О, знай – ревниви
са мъртъвците: и той ми прашаше
омразата си, своята безока
омраза, като младоженец. Всичко
аз трябваше тогава да узная, –
да прибера във своето ложе тоя
ужасен младоженец, който ме
притискаше като усойница –
и караше ме да узная всичко,
което става помежду жена
и мъж. Уви, ония нощи, нощи –
в които аз разбрах това! И ето –
тогава тялото ми беше лег
и възлен, цяло изгоряло. И
когато най-подир узнах аз всичко,
тогава станах мъдра и онези
убийци – майка ми и тоя, който
спи вътре с нея – ни един мой поглед
не можеха да изтърпят!

Какво тъй боязливо се оглеждаш?
О, говори ми! Говори най-сетне!
Трепериш с цялото си тяло ти!

ОРЕСТ

О, нека да трепери това тяло.
Нима ти мислиш, че не би могло
с груз трепет то да затрепери – само
да знаеше в какъв път ще го хвърля?

ЕЛЕКТРА

Ти ще извършиш делото? Сам? Бедно
дете. Не водиш ли грузари с тебе?

ОРЕСТ

Не говори за туй. Със мен е моят
стар възпитател. Но тоз, който ще
извърши делото – това съм аз.

ЕЛЕКТРА

Не съм видяла нивга боговете,
но знам, че те ще бъдат там – при тебе.

ОРЕСТ

Аз не познавам боговете. Знам
едно: че сложили са върху мене
туй дело – и че биха ме презрели,
ако потрепна.

ЕЛЕКТРА

Ти ще го извършиш?

ОРЕСТ

Да, да. След като видя мойта майка
в очите.

ЕЛЕКТРА

По-добре виж мене – виж
какво е сторила от мене тя.

ОРЕСТ

(Гледа я печално.)

ЕЛЕКТРА

Дете! Дете! Ти угваш тук потайно,
укрит, говориш сам за себе си

като за някой мъртъв, ала — жив си!
ОРЕСТ

(тихо)
Внимавай!

304

Гео. Мисев. Том IV

ЕЛЕКТРА

Ах, коя съм аз, та спираш,
такива нежни погледи върху ми?
Вижд, аз съм едно нищо. Всичко, що
била съм — трябваше да го отдам.
Дори и моя срам, що сам по-мил е
от всичко друго, що като мъгла
— сребриста, млечна лунна — къпе всяка
жена и не допуца черна скверност
до нейната гуша! Аз жертвувах
срама си, бях изпаднала в ръцете
на истински разбойници, които
ми смъкнаха и сетната одежда
от тялото! Не съм без брачна нощ,
като девиците; познах аз мъките на
жена, която ражда — без да съм
родила нещо в моя свят; била съм
аз винаги пророчица, но нищо
не съм изтръгнала от себе си
и свойто тяло, освен хули, клетви
и отчаяние. Дори сън нощем
не знаех аз, а бях си свила горе
на кулата леговище и виках
от там сред двора, виех цяла нощ
ведно със псетата. Бях станала
омразна, всичко виждах, всичко
аз трябваше да виждам, като страж
от кулата, и ден след нощ, и нощ
след ден вървеше, но ни в слънцето,
ни в ярките звезди намирах радост,
защото всичко туй за мене, всичко

бе нищо спрямо него, всичко беше
за мене само знак и всеки ген
бе само белег в моя път.

ОРЕСТ

О, сестро.

ЕЛЕКТРА

Що искаш?!

ОРЕСТ

Сестро, дали не прилича
на тебе майка ни?

ЕЛЕКТРА

(бясно)

На мене? Не.

Не искам да я видиш ти в лицето.
Когато бъде мъртва – гвама ний
тогаз ще видим нейното лице.
Тя хвърли, братко, една бяла риза
върху баща ни – и тогава почна
да удря по това, което беше
пред нея, по това, което беше
безпомощно, което беше без
очи и без лице, засукано
в платното, без да може да посегне,
– разбираш ли? – със вързани ръце:
върху това с издигната високо
секира тя зауря.

ОРЕСТ

О, Електра!

ЕЛЕКТРА

В лицето ѝ четат се нейните
гела.

ОРЕСТ

Ще го извърша аз, – веднага!
Блажен е, който може да го стори!
Защото делото е меко ложе,
където отпочива си душата,

пропито с балсам ложе, върху което
ще може да отгърне в мир гушата,
която е пожар, гной, рана, пламък!

Отгърсно се появява възпитателят на Орест, силен
старец с блестящи очи.

ЕЛЕКТРА

Мой братко, кой е този там?

ВЪЗПИТАТЕЛ

(Бързо отива към тях.)

Бъдете

разумни вие, гържете си езика,
защото един звук и даже гърх
погубили би заедно със нас
и нашто дело —

ЕЛЕКТРА

Кой е този?

ОРЕСТ

Не го ли

познаваш? Ако ме обичаш, трябва
да му благодариш. Благодари му,
че съществувам. Тази е Електра.

ЕЛЕКТРА

Ти! Ти! Сега е всичко вярно! Всичко
готово! Остави ме да целувам
ръцете ти! Не зная, не познавам
аз боговете — затова целувам
гнес твоите ръце.

ВЪЗПИТАТЕЛ

Мълчи, Електра!

ЕЛЕКТРА

Не, искам да ликувам за това, че
си го довел. Когато от омраза
измъчвах се, тогаз бях мълчалива.
Омразата е нищо, тя разяжда
гори и самата себе си — разяжда,

а любовта е още по-нешастна
и от омразата — посяга тя
към всичко, но не хваща нищо, пламък
са нейните ръце — не хващат нищо,
и всяко мислене е нищо, всичко,
което се откъсва от устата,
е безполезен въздух, само този
блажен е, който идва да извърши
великото си дело! И блажен е
тоз, който би могъл да го докосне,
да му изрови с пръсти от земята
секирата, и да му свети с факел,
да му отвори преди туй вратата,
блажен е, който може зад вратата
да слуша.

ВЪЗПИТАТЕЛ

(Хваща я грубо и натиска ръката ѝ върху устата.)

Тихо, стига!

(бързо към Орест)

Тя те очаква. Нейните слугини
те дирят. Няма никой вътре въкъщи.

Орест!

ОРЕСТ

(Изправя се, като потиска своето възмущение.)

Вратата на двора се осветлява и се появяват една
слугиня с факел, след нея Довереницата. Електра бързо
отскача назад в тъмнината. Довереницата се покланя
пред двамата чужденци, дава им знак да дойдат
след нея. Слугинята закрепва факела в един железен
пръстен на вратата. Орест и възпитателят отиват.
Орест затваря в замяна, за един миг очи. Възпитате-
лят върви точно след него; те си разменят един бърз
поглед. Вратата се затваря след тях.

ЕЛЕКТРА

(Сама в ужасно напрежение. Изтърчава с един скок до вратата и пак назад, с отпусната глава, като затворено в клетка животно. Изведнъж се спира и казва:)

Забравих да му дам секирата!
Те влязоха и не можах аз да му дам
секирата. О, няма богове
в небето!

Отново – страшно очакване. Изведнъж в насред тишината остро прозвучава викът на Клитемнестра.

ЕЛЕКТРА

(Извиква като демон.)
Угри още веднъж!

Отвътре се раздава втори вик. От двореца, отляво, идват Хризотемис и група слугини.

ЕЛЕКТРА

(Стои до вратата, с гръб към вратата.)

ХРИЗОТЕМИС

Навярно станало е нещо.

ПЪРВА СЛУГИНЯ

Също

камо насън извика.

ВТОРА

Вътре има

мъже. Чух мъжки стъпки.

ТРЕТА

Всички

врати – залостени.

ЧЕТВЪРТА

Убийци! Има

убийци вкъщи!!

ПЪРВА

(Извиква.)

О!

ВСИЧКИ

Що има? Що?

ПЪРВА

О, виж, там на вратата има някой!

ХРИЗОТЕМИС

Електра е! Електра е това!

ВТОРА

Защо не казва нищо тя?

ХРИЗОТЕМИС

Електра,

защо мълчиш?

ПЪРВА

Ще уда да повикам

мъже.

(Избягва надясно.)

ХРИЗОТЕМИС

Електра, отвори вратата!

ПОЧТИ ВСИЧКИ

Електра, отвори!

ПЪРВА

(Връща се бежешком и вика.)

Назад!

(Всички са уплашени.)

ПЪРВА

Егист!

Назад по стаите си! Скоро, скоро!

Егист гојде! Ако ни види тук и
ако извършено е нещо вътре,
ще ни убие.

ВСИЧКИ

Бягайте! Назад!

(Всички изчезват наляво.)

ЕГИСТ

(Идва отдясно.)

Не може ли да светне някой! Няма
ли някой от ония псема? Няма
ли ред и почит в тая къща вече?

ЕЛЕКТРА

*(Взема факела от вратата, затичва се надолу към Егист
и му се покланя.)*

ЕГИСТ

*(Уплашва се от нейния безумен разчоряен лик, огрян от
треперещата светлина на факела, и отстъпва назад.)*

Каква е таз страхотна тук жена?
Аз забранил съм да се приближават
до мене непознати хора!

(Познава я, гневно.)

Що! —

Ти? Кои ти е поръчал да ме срещаш?

ЕЛЕКТРА

Не мога ли да ти посветя?

ЕГИСТ

Ти си

узнала първа новината — а?
Къде са чужденците да ги видя,
да чуя що разправят за Орест?

ЕЛЕКТРА

Там — вътре. Тъй любезно ги посрещна
стопанката — те веселят се с нея...

ЕГИСТ

Наистина ли съобщават те,
че е умрял, и съобщават ли
го без съмнение!

ЕЛЕКТРА

О, господарю!
 Не с гуми само съобщавам те,
 а с живо тяло – във което няма
 съмнение.

ЕГИСТ

Какъв ти е гласът?
 Какво те е надуло да говориш
 днес без преструвкы с мене? И какво
 залитай тъй със моя факел?

ЕЛЕКТРА

Нищо,
 освен че станях най-подир разумна
 и се гържа за тез, които са
 по-силни. Позволи ми да ти светя
 напред...

ЕГИСТ

Не, до вратата само. Виж се –
 каква танцуваш!... Но – внимавай.

ЕЛЕКТРА

*(Като го окръжава сякаш с някакъв чудовищен танц, из-
 веднъж ниско се навежда.)*

Емо,
 тук стъпала! Внимавай да не паднеш.

ЕГИСТ

(Стига до вратата.)
 Защо тук няма светлина? Кои са
 ония вътре.

ЕЛЕКТРА

Там са тез, които
 очакват лично тебе, господарю.
 И аз, която с гързостта си често
 зачерняла съм твоя ден, сега
 разбирам грешката си и желая
 разумно да отстъпвам аз назад,
 когато и където е потребно.

ЕГИСТ

(Влиза вътре. Мала пауза. След това вътре се раздава шум. Вътре се показва Егист, който бяга и вика.)

Убийци! Помощ! Помощ! Помогнете
на господаря си! Убийци! О –
убийци!

(Дръпват го навътре.)

Няма ли кой да ме чуе?
Не чува ли тук никой?

(Пак се показва.)

ЕЛЕКТРА

(Изправя се.)

Агамемнон

те чува!

ЕГИСТ

(Дръпват го навътре.)

О, горко ми!

ЕЛЕКТРА

(Стои обвърната към вратата, страшно задъхана.)

Като луди слугините избягват навън; между тях е и Хризотемис. Като в несвест те бягат надолу, наясно към изхода на двора. Там изведнъж се спират, обръщат се.

ХРИЗОТЕМИС

Електра! Сестро! О, ела с нас!

Ела, там вътре вкъщи – там е брат ни!

Орест – той свърши всичко! Той!

(много гласове, шум зад сцената)

Ела!

Събрани са край него всички и
целуват му краката, всички, всички,
които мразеха Егиста, с нож
в ръка се хвърлят върху другите.
Навред лежат убити, всички живи

опръскани са цели с кръв, сами
са наранени и горят от радост,
прегръщат се —

Шумът зад сцената нараства още повече, жените избягват. Хризотемис остава сама.

И рагват се, ликуват
пламтят стотици факли. О, не чуваш
ли ти? Не чуваш ли?

ЕЛЕКТРА

(свита пред прага на вратата)

Дали не чувам?

Дали не чувам тая дивна песен?
Из мене блика тя. Стотиците,
които носят факлите и с мощни
безбрежни стъпки, милиарди стъпки
гърмят навред по тъмната земя,
те всички чакат мене, о, аз знам,
че всички чакат мене, да започна —
да поведе хорото, но не мога,
не мога — океанът, този страшен
огромен океан; удавя всеки
мой член под тежестта си — и не мога,
не мога аз да се изправя!

ХРИЗОТЕМИС

(Почти кряска от възбуждение.)

Чувай —

о, те го носят на ръце, на всички
лицата изведнъж са променени,
на всички погледите светят, сълзи
текат по бузите им! Всички плачат, —
не чуваш ли? Ах!

Електра се изправя. Слиза надолу по стълбата – отметнала глава назад като менажа. Подскача, простира ръце напред – някакъв безумен танец, с какъвто тя върви напред.

ХРИЗОТЕМИС

(Появява се отново на вратата, зад нея факали, навалица от мъже и жени.)

Електра!

ЕЛЕКТРА

(Спира се, гаеда втренчено в нея.)

Замлъкни ти – и танцувай!

Да гойдат всички тук! Елате! Ето аз ще танцувам тук пред вас, макар под тежестта на щастието. Който е като нас щастлив – едно остава му само: да мълчи и да танцува!

(Та прави още няколко стъпки на най-напрегнато опиянение и пада на зетята.)

ХРИЗОТЕМИС

(Спуска се към нея. Електра стои неподвижна. Хризотемис се спуска към вратата, чука – вика.)

Орест! Орест!

Тишина

ЗАВЕСА

Ж. Б. МОЛИЕР

Сганарел, или Въображаемият рогоносец

ЛИЦА:

ГОРЖИБЮС, *парижки буржоа*

СЕЛИЯ, *негова дъщеря*

ЛЕЛИЙ, *неин любовник*

ГРО РЪОНЕ, *сауга на Лелий*

СГНАРЕЛ, *парижки буржоа и въображаема рогоносец*

ЖЕНАТА НА СГНАРЕЛ

ВИЛБРЕКЕН, *баща на Валерий*

ПРИСЛУЖНИЦАТА НА СЕЛИЯ

БАЩАТА НА СГНАРЕЛОВАТА ЖЕНА

Действието става върху един паоцад.

І ЯВЛЕНИЕ

Горжибюс, Селия и нейната прислужница

316

Гео Мисев. Том IV

СЕЛИЯ

(Излиза цяла разплакана, след нея баща ѝ.)

Ах! не, не, не — сърцето ми не иска.

ГОРЖИБЮС

Какво мърмориш там, немирнице?

Или си мислиш, че ще се откажа

от моето решение? Що! — нямам

ли аз над тебе абсолютна власт?

И твоят глупав детски ум ще иска

да управлява бащината мъдрост?

Кой от нас двамата тук заповядва?

Кой според тебе може най-добре

да знае — аз ли или ти —

какво е най-полезното за тебе?

По дяволите! не възбуждай само

ти злъчката ми — че ще видиш скоро,

веднага, още моя миг, гали

ръката ми не е тъй силна вече.

И няма що да правиш, моя мила,

освен — веднага да се съгласиш

да вземеш този мъж, който аз ти казвам.

Не съм бил знаел, казваш ми, какъв

му бил характерът — и трябвало

да видя дали ще ти се хареса...

Щом съм разбрал какви богатства има,

какво ми трябва повече да зная?

Такъв съпруг, със двайсет хиляди

жълтици в джоба, заслужава пълна

любов! Какъвто и да бъде, с тия

парички — аз ти гарантирам — той е

добър и честен мъж — да, да.

СЕЛИЯ

Уви!

ГОРЖИБЮС

Какво е туй „уви“? Най-сетне – стига!

Я гледай я ти нея как ми охка!

Ей, да не кипна само – че тогава

ще видиш ти таквоз едно уви,

та ще го помниш, докато си жива!

Да, ето, ето – туй е то плодът

от вашите романи, над които

лежите ден и нощ: все за любов

бълнувате, а не помисляте

нищо веднаж за Бога... Ще ги хвърля

аз в огъня – тез глупави книжлета,

които всеки ден погубват вашите

души! Вземи, чети каквото трябва,

а не такива глупости! Например:

„Четиристишията“ на Пибрак*)

или пък „Таблиците“ на Матйо**)

велико, ценно съчинение,

и пълно с такива мъдрости,

че просто – да ги учиш наизуст.

„Водач за грешници“ е също тъй

добра и умна книга: в кратко време

от нея може всеки да научи

как трябва да живее... Ако беше

ги чела – тия наставления,

тогава нямаше тъй неразумно

да се съпротивляваш на баща си.

* Guy de Pibras, незначителен поет (1529–1584), автор на плоски „Нравоучителни четиристишия“ (Quatrains moraux). – Бел. на прев.

** Pierre Mathieu, кралски съветник и историограф, (1562–1621), автор на глупавата, но прочута на времето си книга „Таблицы на живота и смъртта“ - Tablettes de la vie et de la mort (1616). – Бел. на прев.

СЕЛИЯ

Що, татко! да забравя моите чувства
към Лелий? — Вярно е, без твоята воля,
не мога да направя нищо аз;
но нали ти ми казваше да бъда
отзивчива към неговите чувства?

ГОРЖИБЮС

По-рано, да; но днес се е явил
друг по-богат — и работата с оня
е свършена. Да, Лелий е красив —
но разбери, че без пари не може.
Чрез златото и грозният добива
известна прелест; а без него — всичко
останало е само празен шум.
Валерий, вярвам, че не ти е мил;
но ако не като любовник — после,
като съпруг, той ще ти стане мил
Защото твърде често любовта
се ражда подир брака. Но защо
да ставам глупав, като разсъждавам
по тия работи, когато имам
власт да ти заповядам? Моля ти се, спри
най-сетне с твоята непокорност! Стига!
Не искам повече да слушам твоите
оплаквания! Новият, избран
от мен зет, ще дойде тази вечер
на гости да те види: само гледай,
да, гледай да го не посрещнеш както
прилича! Ако видя, че не си
любезна и усмихната пред него,
тогава... Но това ще видим после.

(Излиза.)

II ЯВЛЕНИЕ

Селия и прислужницата

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Ах, що! да се отказвате така
от туй, що всеки страстно би желал?
Предлагат ви женитба, а пък вие
със сълзи им отвърщате, наместо —
със радостно и твърдо „да“! Ах, ах!
Защо не искат да оженят мене?
Без много да ме молят, аз ще кажа
веднага — не едно такова „да“,
а сто, и гвеста. На, учителят
на вашто братче казва много право,
когато ни разправя за света, че
жената е като бръшляна: само
когато е прилепнал за дървото,
тогава той вирее и расте.
Повярвайте, госпожице — така е,
и, грешницата аз, го знам добре.
Бог да прости покойния Мартин!
Догето беше жив, бях като ангел,
в цветущо състояние, засмяна,
душата ми спокойна и доволна;
а пък сега съм като тъжна баба.
И в туй щастливо време, що отлитна
като светкавица, сред люта зима
аз лягах си без огън; дори смешно
ми беше грехите си да суша —
а пък сега треперя като лист.
Госпожице, повярвайте ми; няма
по-хубаво от туй — да имаш мъж
и нощем да те топли той в леглото;
а пък когато кихнеш — да ти каже:
„Помози Бог, наздраве!“

СЕЛИЯ

Съветваш ме да върша подлост? — като напусна Лелий зарад този грозник?

ПРИСЛУЖНИЦАТА

И този Лелий — право да си кажа — е цяло гиване; не се запира от път и все пътува; и тъй много се бави, че аз подозирам вече промяна в неговите първи чувства.

СЕЛИЯ

(Като ѝ показва портрета на Лелий.)

Недей ме мъчи, ах! с такива гуми. Виж, погледни добре това лице: то казва ми, че вечно ще ме люби — и вярвам, че не лъже; тъй добре е нарисуван тук — и, о! аз зная: той няма нивга да ми измени.

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Да, вярно е, че туй лице показва човек с най-предана любов — и вие сте длъжна да го любите най-нежно.

СЕЛИЯ

Но все пак трябва... Ах! аз падам, падам!
(Изпуца портрета на Лелий и пада в несваст.)

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Госпожице, какво ви е?... Ах, Боже! Припада... Помощ! Помощ! Кой е там?

(Ваица Сганарел.)

III ЯВЛЕНИЕ

Селия, прислужницата и Сганарел

СГНАРЕЛ

Що има? Тук съм.

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Господарката ми

умира.

СГНАРЕЛ

Само туй ли? Аз пък мислех,

че всичко се обърква — щом тъй вика!...

Да видим прочее. Госпожице,

умряхте ли? Ай! не отвърща нищо.

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Ще уда да извикам някого

за помощ; моля ви се, гръжте я. (*Излиза.*)

IV ЯВЛЕНИЕ

Селия, Сганарел и жена му

СГНАРЕЛ

— като слага ръка на гърдите ѝ —

Студена — няма що да кажа. Чакай

да видим дали гиша. Бога ми,

не знам — но мисля, че е още жива.

ЖЕНАТА НА СГНАРЕЛ

— поглежда от прозореца —

Що виждам? Ах! мъжът ми в нейните

прегръдки?!... Стой сега: той ми изменя —

и хванах го!

СГНАРЕЛ

По-скоро да повикам

за помощ. Ах, нахалост би умряло

момичето! Да, глупост е да идеш

на оня свят, когато в този можеш

да си живееш толкова добре.

(Изнася Селия с един човек, доведен от присаужницата.)

V ЯВЛЕНИЕ

ЖЕНАТА НА СГНАРЕЛ — *сама*

Къде отиде? — Няма го, избяга;
 ах, не можах да го заваря тук.
 Но без съмнение той ми изменя
 и колкото видях — това ми стига.
 Сега разбрах защо е толкоз хладен
 към моите страстни чувства... Гледай ти
 неблагодарник! дава своите ласки
 на грузи, а пък ти — гладувай вкъщи.
 Ето какви са нашите съпрузи:
 това, което имат, им омръзва.
 А отначало — няма по-прекрасни
 от нас; къланат ни се във вечна вярност;
 но скоро-скоро уморяват се
 от нашта страст — и другаде занасят
 това, което те дължат на нас.
 Как само ме е яд, ах! че законът
 не позволява да си сменяме
 мъжете както долните си грехи!
 Така ще бъде най-добре; и всяка
 жена — уверена съм — би желала
 това, тъй както го желая аз.

(Взема от земята портрета, който бе изтървала Селия.)

Каква е тая скъпоценност, що ми
 изпраца тук съдбата? Медальон
 с емал — просто прелест! Но — да видим.

(Идва Сганарел.)

VI ЯВЛЕНИЕ

Сганарел и жена му

СТАНАРЕЛ

– без да забелязва жена си –

Била умряла уж, а всъщност – вятър!

Добре си е тя – жива, здрава. Но
що виждам там? Жена ми?

ЖЕНА МУ

– като тисли, че е сама –

Боже мой!

Каква миниатюра! Ето тук
жив нарисуван един хубав мъж.

СТАНАРЕЛ

– настрана, като гледа през рамото на жена си –

Какво ли гледа? Този портрет, ей Богу,
не е май на добро. Ужасно, грозно
съмнение гушата ми смущава...

ЖЕНА МУ

– без да забележи мъжа си –

Ах, никога по-хубав мъж не съм
аз виждала! И каква изработка!
Чудесно!

СТАНАРЕЛ

– настрана –

Дявол да го вземе! Тя го
целува!... Стой сега!

ЖЕНА МУ

Да си призная –
когато видиш такъв хубав мъж,
веднага ти се иска да заслужиш
вниманието му и да си близка
със него – каква прелест би било,
какво неволно изкушение!...
Ах, защо нямам такъв мъж, приличен
на тоя – а не като моя глупав
плешив негодник...

СГАНАРЕЛ

(Като ѝ гърбва портрета от ръката)

Ах, проклетнице!

Сега те хванах: викаш против мене?

Петниш честта на твоя мил съпруг?!
Ах, значи според твоята сметка – мила,

достойна моя, – аз не съм достоен

за тебе? Дявол да го вземе! Кой

друг може да те възхити? Какъв

друг по-добър от мене би желала?

Какво не ми харесваш, а? На – ръст

висок и строен, цял левент, на който

би всеки позавидял от възторг,

лице, в което всеки би се влюбил,

и за което много хубавици

въздишат ден и нощ; накратко, всичко

във мойта прелестна персона значи

не е достатъчно за твоя вкус,

не утолява твоят женско чувство?

И значи, за да се насити твоята

ужасна алчност – трябва към мъжа ти

да се прибави и един любовник?

ЖЕНА МУ

Разбирам накъде клони шегата...

Ти смяташ по този начин...

СГАНАРЕЛ

О, не, не!

Да извиняваш: налице е всичко,

аз имам доказателство в ръката.

ЖЕНА МУ

Знай, доста ми е накупяло вече,

и няма смисъл да ме гразниш с нови

обиди. Слушай, я недей да вземаш

портретчето, а помисли...

СТАНАРЕЛ

Да, мисля
да ти строша главата. Защо нямам
в ръката си с портрета и самия
човек!

ЖЕНА МУ

Защо?

СТАНАРЕЛ

Ах! нищо миличка!
О, прелест моя, аз напразно викам;
би трябвало да ви благодаря
за вашите безкрайни добрини.

(Гледа портрета на Лелий.)

Я виж го хубостника, твоя мил
изгорник, пламъка на твоята страст,
глупака, с който...

ЖЕНА МУ

С който?... Продължавай.

СТАНАРЕЛ

Да, – с който, казвам ти... ах, ще се пукна
от яд!

ЖЕНА МУ

Какви ми ги разправя този

пияница?

СТАНАРЕЛ

Разбираш ме добре ти,
негоднице! От днес нататък няма
да се наричам вече Сганарел,
а ще ми казват господин Розачев*.)
Такъв ще бъда аз – за моя чест;
но ти, която ми я опетняваш –
аз тебе хубаво ще те напляскам.

* В оригинала „Корнелий – Cornelius, от corne – роз; побългарено – „Розачев“ т.е. рогагосец, мъж, изневерен от жена си. – Бел. на прев.

ЖЕНА МУ

Как смееш да ми казваш тия дивотии?

СТАНАРЕЛ

Как смееш да ми правиш тия дяволии?

ЖЕНА МУ

Що? Дяволии? Но кажи — да видим!

СТАНАРЕЛ

Ах, все едно! Какво ще се оплаквам!

Да ме снабдиш с чифт хубави роза
на челото — ех, здраве му кажи!

ЖЕНА МУ

Разбирам — след като ме оскърби
по най-ужасен начин, сега почваш
да се преструваш на разсърден само
за да разсееш моята сръдня.

Това е нова мода безобразие:

хем те обижда, хем пък се и сърди.

СТАНАРЕЛ

Я гледай — оскърбена! Би помислил
човек: Бог знай каква светица!

ЖЕНА МУ

Хайде,
върви си при любовниците, казвай
им сладки приказки, гальовни гуми —
но дай ми медальона и не си
играй със мене.

(Грабва му портрета от ръцете и избягва.)

СТАНАРЕЛ *(Хуква след нея.)*

Смяташ да избягаш —
така ли? Чакай, аз ще си го взема.

VII ЯВЛЕНИЕ

Лелий и Гро Ръоне

ГРО РЪОНЕ

Най-сетне, стигнахме. Но, господарю,
бих искал първом да попитам нещо.

ЛЕЛИЙ

Добре! Кажу да видим.

ГРО РЪОНЕ

Дявол ли
е влязъл в тялото ви, та не паднахме
след толкова усилия? На, цяла
неделя вече — и що път минахме,
безспирно с нашите кранти все на път, —
а друсат пък проклетите, като че
с тояги съм пребит; да не разправам
за друго още, от което ме
боли на едно място — няма нужда
да казвам името му... Но все пак
пристигнахме — и ето че веднага
излизате, без никаква почивка,
и без да сте си хапнали поне.

ЛЕЛИЙ

Не е тъй лошо, гето толкоз бързам:
душата ми е разтревожена
от сватбата на Селия; а знаеш,
че аз я обожавам; затова
веднага, преди всичко друго искам
да разбера какъв е тоя слух.

ГРО РЪОНЕ

Да, но все пак — един добър обяд
ви е необходим — да, господарю,
преди да идете да разберете
нещата как стоят — и вашето
сърце ще стане без съмнение
по-яко и ще може да изтрае

под ударите на съдбата. Всичко по себе си аз зная; щом съм гладен, най-гребничката неприятност ме съсипе; ала щом съм се наял добре — о, моята душа тогава е здрава, и най-страшните нещастия не са за мене нищо. Натъпчете се както трябва, за да устоите пред щастие или нещастие; а пък за да затворите вратите на всяка скръб, залейте си сърцето със десет-двайсет чашки чисто вино.

ЛЕЛИЙ

Не, не ми се яде.

ГРО РЪОНЕ

(ниско, на страна, първата фраза)

Ех, леле! — само

да ми се падне. Но обягът ви ще бъде тутакси готов.

ЛЕЛИЙ

Млъкни,

ти казвам.

ГРО РЪОНЕ

Ах, това е безчовечно!

ЛЕЛИЙ

Аз страдам не от глад — от нетърпение.

ГРО РЪОНЕ

Пък аз — хем глад, хем нетърпение, като ви гледам цял захласнат в тая нещастна, глупава любов.

ЛЕЛИЙ

Недей ме

измъчва повече и остави ме да видя какво става с моята мила, а ти, ако си гладен, върви яж.

ГРО РЪОНЕ

Не възразявам, щом ми заповягват.

(Изаизга.)

329

Драги

VIII ЯВЛЕНИЕ

ЛЕЛИЙ

(сам)

Ужасен страх измъчва ми гушата:
бащата ми я обеща, сега
ще види гъщерята колко силна
любов крепи надеждата у мене.

IX ЯВЛЕНИЕ

Сганарел, Лелий

СГНАРЕЛ

*(Без да забелязва Лелий, държи в ръка
портрета.)*

Да, ето го. И мога да погледам
отблъскващия лик на този жалък
обесник, който ми нанася срам.
Кой е? — Не го познавам...

ЛЕЛИЙ *(настрана)*

Боже мой!

какво е туй? Нима това е моят
портрет? Ах, ах! Не знам какво да мисля.

СГНАРЕЛ

(Без да забелязва Лелий.)

Ах, Сганарел! Ах, Сганарел! Каква
зла участ твоятто име сполетя!

(Забелязва Лелий, който го гледа, и се обръща на друга страна.)

Дали...

ЛЕЛИЙ *(настрана)*

Не мога да повярвам: този
подарък е излязъл из ръцете,
в които като скъп знак бях го сложил?!...

СТАНАРЕЛ *(настрана)*

Дали от днес нататък ще ме сочат
по цял свят със два пръста на челото —
във вид на рогове — и може би
ще ми извадят песен, всеки срещнат
ще ми подхвърля скверната обига,
която тази невъзпитана
жена сега ми лепна на челото?

ЛЕЛИЙ *(настрана)*

Или се лъжа?

СТАНАРЕЛ

Ах ти, скитнице!
Как тъй посмя да ми изневериш,
да ме накичиш със рога, и то —
във най-цветущата ми възраст? Как тъй
една жена на мъж красив, прекрасен,
да вземе с един кривундел, с един
проклет негодник...?

ЛЕЛИЙ

(Настрана, като продължава да гледа своя портрет.)

Не, аз не се мамя:

това е моят, същият портрет.

СТАНАРЕЛ

(Като обръща гръб към него.)

Тоз господин е много любопитен.

ЛЕЛИЙ *(настрана)*

Учудването ми е безгранично.

СТАНАРЕЛ

(Иска да се отдалечи.)

Какво се вре тук?

ЛЕЛИЙ

(настрана)

Ще му заговоря.

(гласно)

Хм, мога ли?... За Бога, една гума.

СТАНАРЕЛ

(Продъжава да се отдалечава.)

Какво ли пък ще ми разправя?

ЛЕЛИЙ

Мога

ли да узная по каква случайност
в ръцете ви попадна този портрет?

СТАНАРЕЛ

*(Ниско настрана, като сравнява портрета на
Лелий със самия Лелий.)*

Отде това желание у него?

Ала сега разбирам... Ето,
разбирам аз защо се тъй вълнува!
И неговата изненада никак
не ме учудва: този е той, моят
любезен господин, или по-право:
любезен е за моята жена.

ЛЕЛИЙ

Простете, господине, но —
отде го имате...

СТАНАРЕЛ

Да, знаем, знаем

ний, слава Богу, защо толкоз много
сте се загрижили. Портретът, който
ви толкова вълнува, е напълно
приличен и напълно сходен с вас.
И нито пък за нас са тайна вашите
любовни връзки с дамата. Не зная
обаче дали тя ви е разказвала
за мен и дали имам чест да бъда
познат на ваша милост... Но сторете
и тая чест — да преустановите
за в бъдеще любовните си връзки,

които един мъж, един съпруг
не би намерил за съвсем прилични;
и не забравяйте, че връзката
на брака е от Бога осветена...

ЛЕЛИЙ

Как? Тази ли, която...

СТАНАРЕЛ

Тя е моя

жена, а аз съм неин мъж.

ЛЕЛИЙ

Как? Мъж?

СТАНАРЕЛ

Да, мъж, ви казвам; мъж, съпруг, и то —
добре съпругам. Затова веднага
отивам да обада на баща ѝ. (*Изаиза.*)

Х ЯВЛЕНИЕ

Лелий — сам

ЛЕЛИЙ

Що чух? — Да, право са ми казали,
че тоз, когото е избрала тя
за свой съпруг, бил, между всички груги
мъже, най-некрасив. Ах, да не бяха
безбройните ти клетви, със които
обвързваше ме твоята невярна
уста — о, аз ти бих отвърнал само
с едно-единствено презрение,
каквото заслужава този твоят
тъй долен и позорен избор — да,
и туй ще бъде най-добра защита
на моята любов — неблагоприятна!
Макар че... Ала таз чувствителна
обика, за която трябваше

да гоня осем гена път, така ме
съсипва, че сърцето ми трепери
и клатят се краката ми без сила.

XI ЯВЛЕНИЕ

Лелий и жената на Сганарел

ЖЕНАТА НА СТАНАРЕЛ

(Като тисли, че е сама.)

Макар че туй безчестие.

(Като забгаязва Лелий.)

Уви!

Какво ви е? Изглежда, господине,
камо че в миг ще паднете в несвяст.

ЛЕЛИЙ

Ах, ненадейно тук ми стана лошо.

ЖЕНАТА НА СТАНАРЕЛ

Страх ме е да не паднете в несвяст:
Затуй — елате, влезте в тази къща,
додето ви премине.

ЛЕЛИЙ

Тъй да бъде.

XII ЯВЛЕНИЕ

Сганарел и бащата на жена му

БАЩАТА

Тревогата ви на съпруг разбирам
обаче изведнъж да кипваш — туй е
прибързано; и всичко, драгий зете,
което вий твърдите против нея,
не означава, че е тя виновна.

Таз работа е твърде деликатна;
и без подробни основания
човек не може току-тъй да хвърля
върз някого подобно обвинение.

СГАНАРЕЛ

Как – значи, трябва непременно с пръст
човек да пипне, за да е уверен.

БАЩАТА

С прибързаното заключение
рисуваме да паднем в заблуждение.
Кой знае как попаднал е портретът
във нейните ръце и дали всъщност
човекът, който е изписан там,
и е познат? Затуй – изпитайте,
узнайте по-добре; и ако всичко
е както казвате – тогава пръв
аз ще поискам наказание
за тази възмутителна обига.

XIII ЯВЛЕНИЕ

Сганарел – сам

СГАНАРЕЛ

Отлично казано. И всъщност трябва
полека и внимателно да почна.
Напразно и без смисъл може би си
въобразявам разни там рога,
и твърде рано ме избива тая
студена пот по челото. Да, право –
така е: този портрет, от който пламвам
в безсмислена тревога, не доказва
напълно, че честта ми е отнета.
Да видим прочее...

XIV ЯВЛЕНИЕ

Сганарел; жена му и Лелий

*– Последните двамата излизат от вратата
на Сганареловата къща, като се разговарят –*

СГАНАРЕЛ

(Настрана, като ги забелязва.)

Що виждам?! Ах,
умирам си от мъка!... Сега вече
не е въпрос за някакъв портрет –
не, не! – аз виждам всичко във натура.

ЖЕНАТА НА СГАНАРЕЛ *(към Лелий)*

Премного бързате виї, господине;
по тоя начин може би отново
ще ви нападне вашта скрита болка.

ЛЕЛИЙ

Не, не – не бойте се; благодаря ви
за помощта, благодаря ви много.

СГАНАРЕЛ

(настрана)

Безсрамникът! – Какъв пък се докарва!

(Жената на Сганареля си влиза вкъщи.)

XV ЯВЛЕНИЕ

Сганарел и Лелий

СГАНАРЕЛ

(настрана)

Видя ме тої, да видиме сега
какво ще прави...

ЛЕЛИЙ

(настрана)

Ах! гушата ми се
вълнува, а туй същество* ме гразни...
Но трябва да презра аз таз съблазън —
и само за съдбата си да мисля.
Да му завидиш просто на човека!...

(Като тинава край Сганарел и го изглежда.)

О, га! Голям щастливец — който има
такава хубава жена!

ХVI ЯВЛЕНИЕ

Сганарел и Селия (която вижда, като си отива Лелий)

СГАНАРЕЛ

(Без да забелязва Селия.)

Това

не са двусмислени, неясни фрази.
Напротив — подир тоя странен поздрав
аз съм така объркан и смутен,
сякаш израснали са ми рога.

(Като са обръща към страната, откъдето си отиде Лелий.)

Не е добра и чиста тая работа.

СЕЛИЯ

(настрана)

Не беше ли тоз, който мина, Лелий?
И да не знам, че се е върнал тук?!

СГАНАРЕЛ

(Продъжава на себе си.)

„О, га! Голям щастливец, който има
такава хубава жена!“ Напротив,

* Думата е за Сганарел. — Бел. на прев.

тъкмо обратното — голям нещастник
е, който има за жена такава
изменница, която със страстта си
безсрамно и безчестно увенчава
мъжа си с чифт рога великолепни!

*(Селия се приближава талко по талко към него и чака да
престане възбуждението му, за да му заговори.)*

И подир всичко туй — аз го оставам
да си отиде, и стоя изправен,
като глупак, със скръстени ръце?!
Ах, не! Аз трябваше поне да му
съборя шапката, да го замеря
със камъни, да му изцапам плаща,
или, за да задоволя гнева си,
подире му със всичкия си глас
да се развикам: „Ууу! ограби ми
честта!...“, и да сбера махлата.

СЕЛИЯ

(на Сганарел)

Тоз, който е сега пред вас, с когото
говорихте, отде ви е познат?

СГАНАРЕЛ

Съвсем не го познавам аз, мадам;
той е познат на моята жена.

СЕЛИЯ

Защо се тъй вълнувате?

СГАНАРЕЛ

Негейте

ме пита, моля ви се; оставете
ме сам да си въздишам и ридая.

СЕЛИЯ

И откъде такава страшна мъка?

СГАНАРЕЛ

О, не мислете, че току-така
се мъча аз и страдам: надали

и друг на мое място би останал
без болка и тъга. Пред вас стои
жив образец на най-злочест съпруг:
ограбиха честта на Сганарел!
Но ако беше само за честта –
то нищо! Ами и доброто име!

СЕЛИЯ

Но как тъй?

СГАНАРЕЛ

Този женкар, изкусен в гуми
и разни комплименти, ми постави
рога, мадам, и – чиста работа!
Със собствените си очи открих
гнес тайните сношения на мойта
жена със него.

СЕЛИЯ

Този, който...

СГАНАРЕЛ

Да, га –
той ми отне честта: той обожава
жена ми, а жена ми – него.

СЕЛИЯ

Ах!

Аз знаех, че, пристигнал тъй потайно,
бездруго някоя безсрамна подлост
го крий от моя поглед; и неволно,
когато го видях, аз затреперих,
предчувствайки, че тука има нещо.

СГАНАРЕЛ

Голяма доброта показвате,
като поемате веднага мойта
защита. Не са всички в моя свят
тъй милостиви; и мнозина – всички,
пред мойта страшна мъка, вместо да ми
помогнат и да вземат моята
страна, ще почнат просто да се смеят.

СЕЛИЯ

О, има ли по-черен грях от твоята
постъпка — тази гнусна твоя подлост —
и има ли за нея в тоя свят
достатъчно жестоко наказание?
И мислиш ли, че имаш право да
живееш след подобно безобразие?
О, Боже мой, възможно ли е?

СТАНАРЕЛ

Вярно,

така е.

СЕЛИЯ

Ах! подлец! клетвопрестъпник!

СТАНАРЕЛ

Каква добра гуша!

СЕЛИЯ

О, не! За твоят престъпление
ще бъдат малко всички адски мъки.

СТАНАРЕЛ

Да, право е!

СЕЛИЯ

Така да се отнасяш
към чуждата невинност, добротата!

СТАНАРЕЛ

(Дълбоко въздъхва.)

Ах!

СЕЛИЯ

Тъй безчестно да постъпиш ти
с едно сърце — без повод, без причина!?

СТАНАРЕЛ

Да, вярно е.

СЕЛИЯ

По-скоро бих... но — не!
Това сърце не би изтраяло
да мисли за таз подлост, без да не
умре от мъка.

СТАНАРЕЛ

О, не се гневете
 тъй много, скъпа ми госпожице:
 Така да ви обзема мойта мъка —
 о, не! Не мога да ви гледам, не!

СЕЛИЯ

Не се лъжи, недей си представлява,
 че само с празни жалби ще се свърши —
 сърцето знае и какво да стори,
 за да си отмъсти — и още тозчас,
 веднага; нищо няма да ме спре.

XVII ЯВЛЕНИЕ

СТАНАРЕЛ (*сам*)

Небето да я пази от беда!
 О, вижте тая доброта — как иска
 да отмъсти за мене! Този гняв,
 що буди в нея моето нещастие,
 ме учи какво трябва да направя.
 Човек не трябва да търпи такива
 обиди — никога! — ако не иска
 да мине за глупак. Затуй веднага
 аз трябва да намеря тоз негодник —
 и ще му дам да разбере, че имам
 кураж да отмъстя за своя срам!
 Де видиш ти, мръсноко, как се гавриш
 с честта на хората и как се слагат
 рога на людската глава — ще видиш!

(Прави няколко крачки, но се повръща.)

Полека, чакай! Тоя господин
 изглежда да е с люта кръв и с буйна
 гуша; да не би подир таз обида
 да ми стовари друга по-голяма —

и моя гръб да украси с тояги,
тъй както челото ми със роза?
От все сърце презирам всички хора
с неукротим и буен нрав; напротив —
към кротките и мирните пък храня
любов. Аз не умея да се бия —
от страх самият да не бъда бит,
и богатата гуша е моята
най-висша добродетел. — Но честта
ми казва, че такова оскърбление
не бива в никой случай да остане
неотмъстено. Да, честта... честта —
да си говори колкото обича!
На гуми всичко става; ами после?
Да кажем, че изляза да се бия
като герой: но ако сабята
на моя неприятел ми промуши
корема, и разчуи се из града,
че съм умрял — кажете, ще ви стане ли
по-топло зарад мойта чест тогава?
Ах, ах! Печално жилище е гробът —
нездравословно за онез, които:
страхуват се от болки във корема.
А колкото за мене, аз намирам,
след като здраво преценявам всичко,
че по-добре е да си рогоносец,
отколкото заровен във земята.
Какво от туй най-сетне? Да не би
краката ми да са се изкривили
или да съм се сгърбил? Смърт и чума
на тоя, който пръв е изнамерил
това зловещо привидение,
тия роза — с тях мъчи ни духът,
като поставя мъжката ни чест
в зависимост от всяка глупост на
жената! Е, добре: да отговаряш

за личните си грехове — разбирам,
но тук — какво е крива мойта чест?
За чуждите дела да отговаряш —
и ти да носиш техния позор?
Когато нашите жени, без ний
да знаем, вършат безобразия —
защо пък тяхното безчестие
да пада върху нашия гръб? Я гледай:
те вършат глупостите — а пък ний сме
глупците! Недоразумение!
Законът трябвало би да поправи
тази чудовищна неправда. Сякаш
за нашите зъби бездруго няма
достатъчно кораби орехи!
Кавги, процеси, болести, глад, жажда —
не ни ли тровят премного живота,
та на това отгоре да се мъчим
и с разни празни работи? Затуй —
по дяволите тия дивотии,
въздишки, сълзи — да ги стъпчем в прах?
Ако е сбъркала жена ми, нека
да плаче и ридеае тя; защо
да плача аз, без да съм сбъркал нещо?
Във всеки случай туй, което може
да уталожува моя гняв, то е
това, че не съм само аз, а има
по тоя свят мнозина като мене.
Да гледаш други да милуват твоята
жена и да не кажеш нито дума —
това се практикува днес от госта
почтени и солидни хора. Тъй че —
излишно е да дигам крамола
за някаква безсмислена обida.
Ще кажат — зная, — че съм глупав, гето
не съм си отмъстил; но дважд по-глупав
ще бъда, ако взема да рискувам

живота си за дивотия някаква...

(Като свага ръка на гърдите си.)

Но все пак, чувствавам, че се подига
тук вътре злъчката ми и ме кара
да се покажа храбър и мъжествен.
Да, кипва ми гневът! Не трябва страх!
О, аз ще отмъстя на този разбойник!
И за да дам простор на моя бяс,
ще тръгна да разправям из града —
на всеки срещнат, — че той спи с жена ми.

(Ваица в къщата си.)

XVIII ЯВЛЕНИЕ

Горжибюс, Селия и нейната присаужница

СЕЛИЯ

Да, татко: виждам, че е справедливо;
и казвам: разполагай с моите чувства
и с мен самата; направи тъй както
намираш за добре, свържи този брак;
аз се реших, покорна на дълга си;
аз ще удавя всички мои чувства
и ще направя както заповядаш.

ГОРЖИБЮС

Виж, нà! Така ми се харесваш, га!
Ах, дявол да го вземе! Цял треперя
от радост — просто ще заскачам, само
да ме не види някой — и да стана
за смях. Ела, ела да те целуна;
какво от туй — няма, когато иска,
един баща не може да целуне
детето си — няма е неприлично?
Като те гледам тъй красива — с десет
години сякаш аз се подмладявам.

XIX ЯВЛЕНИЕ

Селия прислужницата ѝ

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Каква е таз промяна — не разбирам?

СЕЛИЯ

Но ако знаеш ти същинската
причина, ще ми дадеш пълно право.

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Възможно е.

СЕЛИЯ

Тогава знай, че Лелий
обиду моето сърце по много
безсрамен начин... Знаеш ли — пристигнал
тук, без да се...

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Но ето го че уге.

XX ЯВЛЕНИЕ

Селия, Лелий, прислужницата

ЛЕЛИЙ

Преди да се отдалеча навеки
от вас, бих искал за последен път...

СЕЛИЯ

Какво? И още смееете да ми
говорите? Какъв кураж!

ЛЕЛИЙ

Да, вярно:
голям кураж е туй за мене... Вие
направили сте вече своят избор —
и нямам право нищо да ви кажа.
Живейте, прочее, щастливо и
презрете спомена за мене — всявга
щастлива с вашия избран съпруг.

СЕЛИЯ

Да, да, изменнико! Така ще бъде;
и не желая нищо повече,
освен — да знам, че страдаш и се мъчиш.

ЛЕЛИЙ

Какво извиква против мен гнева ти?

СЕЛИЯ

Я виж го ти — как се преструва той,
че нищичко не знай и не разбира!
Невинен, чист като вода!...

XXI ЯВЛЕНИЕ

Селия, Лелий, Сганарел и присаужниците

СТАНАРЕЛ

(Влиза въоръжен от главата до петите.)

Война,

война до смърт на този крадец на чест,
който без срам окаля нашта чест!

СЕЛИЯ *(на Лелий)*

Не отговаряй нищо; обърни се
и виж...

ЛЕЛИЙ

Ах! Виждам...

СЕЛИЯ

Този човек ти стига,
за да изгубиш и ума, и дума.

ЛЕЛИЙ

Или по-скоро — да почервенеете
от срам.

СТАНАРЕЛ

(настрана)

Гневът ми е готов да почне
немедлено да действува; косите
ми щръкват от кураж; един път само

да го намеря: има кръв да падне!
 Смъртта му е решена — безвъзвратно;
 да го намеря само: смърт на място!
 Ах, ще му дам аз! Право във сърцето...

ЛЕЛИЙ

(Обръща се.)

Но за кого е всичко туй?

СТАНАРЕЛ

(Като съгаежда Лелий.)

Тъй само —

за украшение.

(настрана)

Нечакан гуш!

А пък тъй ми се иска аз да можех
 да го убия!... Прочее — кураж!

ЛЕЛИЙ

Е?

СТАНАРЕЛ

*(Като се удря с юмруци по корема и с
 паесници по лицето, за да се разсърди.)*

Аз не казвам нищо.

(настрана)

Ах, страхливец!

Подлец! Не мога повече да чакам —
 ще побеснея!.. Сърце на кокошка!..

СЕЛИЯ

(на Лелий)

Не ти ли казват госта тез очи,
 пламтящи от обида?

ЛЕЛИЙ

Да, разбирам
 по тез очи — че сте виновна вие
 за тази непростителна измяна,
 с която ми убихте всяка вяра.

СГАНАРЕЛ

(настрана)

Ах, Боже мой, да имах малко смелост!

СЕЛИЯ

О, спри най-сетне с тез безсрамни гуми,
изменнико!

СГАНАРЕЛ

(настрана)

На гледай, Сганарел,
тя подпомага твоя гняв... Кураж,
момчето ми, бъди мъжествен – гръж се!
Сега му е моментът – смелост само:
мушни го, като се обърне.

ЛЕЛИИ

(Като прави неволено няколко стъпки към Сганарел, който се приближава, за да го убие, и го принуждава да се повърне.)

Виждам,
че всичко туй ви гразни, но не ми
остава друго, освен днес да ви
приветствувам за хубавия избор
на вашето сърце.

СЕЛИЯ

– Да, моят избор
си е добър – недейте го закача.

ЛЕЛИИ

Така, отлично – правите добре,
като го защитавате, тъй трябва.

СГАНАРЕЛ

Да, без съмнение, добре тя прави,
че защитава моите права.
Защото, господине мой, не е
според закона тази работа:
и имам пълно право да се жалвам.
И да не бях така благоразумен,
ей Богу – имаше да падне кръв.

ЛЕЛИЙ

От що се жалвате, защо крещите...?

СТАНАРЕЛ

Достатъчно. Вий знаете добре
къде ботушът стиска ме. Но вашто
благочестиво чувство, вашта съвест
би трябвало да ви покажат, че
жена ми си ми е жена и че
на моя врат да бръснете – това
съвсем не е по християнски.

ЛЕЛИЙ

Низко

и смешно е подобно подозрение.
О, можете да бъдете спокоен:
аз знам, че тя е ваша; и далеч съм
от мисълта да ви подпалвам...

СЕЛИЯ

Ах!

изменникът – как знай да се преструва!

ЛЕЛИЙ

Какво? Вий подозирате у мене
нечестни, задни мисли към човека?
Подхвърляте ми тая черна подлост?

СЕЛИЯ

Не, не! На него говори, на него;
той може да ти каже най-добре.

СТАНАРЕЛ

(на Селия)

Ах, вий ме защитавате тъй, както
не бих могъл дори и аз самият,
и най-добрия изход сте открили.

XXII ЯВЛЕНИЕ

Същите и жената на Сганарел

ЖЕНАТА НА СГНАРЕЛ

(към Селия)

Госпожице, съвсем не ми се иска да ви обиждам с неприятна ревност, но пък не съм и глупава, и виждам добре какво се върши. Има чувства, които не извеждат на добро; виий можехте да си поставите по-друга, благородна цел — а не да съблазнявате едно сърце, което е обречено на мене.

СЕЛИЯ

Подобно изявление не е обидно ни най-малко.

СГНАРЕЛ

(на жена си)

Кой те вика да идваш тук, негоднице? С тез думи ще я разсърдиш — а пък тъкмо тя ме защитава. Или те е страх да ти не завлекат любовника?

СЕЛИЯ

Не бойте се: съвсем дори не мисля.

(Като се обръща към Лелий.)

Лъжа ли е това? — видя ли? — ето!

ЛЕЛИЙ

Каква е тая работа?

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Ей Богу,
не знам кога най-сетне ще се свърши таз галиматия. Цял час ви слушам и мъча се да разбера, но слушам — и нищо не разбирам. Най-подир

ще трябва май и аз да се намеся.
(Като застава между Лелий и господарката си.)
 Сега, кажете ми каквото питам.
(към Лелий)

Вий най-напред: в какво е недоволно
 сърцето ви от нейното сърце?

ЛЕЛИЙ

Затуй, че тя ми е изневерила
 и вместо мене предпочела друг;
 и като чух за нейната фатална
 женитба, аз се спуснах, подлудял от
 любов, каквато няма втора — да,
 която не приема да повярва,
 че е забравена — пристигам тук,
 и що? Заварвам я оженена.

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Оженена? И за кого?

ЛЕЛИЙ

(Като сочи Сганарела.)

За него.

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Какво! За него?

ЛЕЛИЙ

Е, да.

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Кой каза ви това?

ЛЕЛИЙ

Самият той, днес.

ПРИСЛУЖНИЦАТА

(към Сганарела)

Вярно ли е туй?

СГНАРЕЛ

Кой, аз ли? О, не: аз му казах само,
 че съм оженен за жена си.

ЛЕЛИЙ

Аз ви

видях как с развълнубана душа
държахте във ръка портрета ми.

СГАНАРЕЛ

Да, вярно: ето го.

ЛЕЛИЙ

Тогава вие
ми казахте, че тази, от която
сте взели този портрет, е свързана
със вас чрез връзките на брака.

СГАНАРЕЛ

(Като сочи жена си.)

Да,
безспорно. От ръцете ѝ го взех.
Благодарение на него аз
открих великото ѝ прегрешение.

ЖЕНАТА НА СГАНАРЕЛ

Какви са тези измислици от тебе?
Ами че аз случайно го намерих
на пътя пред краката си. Дори
и после, след като без право беше
се разгневил, когато господинът
(като посочва Лелий)
припадна, и във къщи го поканих,
нак не се сетих аз, че на портрета
бе нарисуван той.

СЕЛИЯ

Аз съм причина
за таз история с портрета; аз го
бях изтървала при оня припадък,
(Обръща се към Сганареа.)
когато ми помогнахте да се
съвзема и си вляза вкъщи.

ПРИСЛУЖНИЦАТА

На —
без мене още дълго щяхте да
се карате — видяхте ли сега!

СТАНАРЕЛ

Така че значи — вече сме начисто?
Ама пък бе ми пламнала главата!

ЖЕНА МУ

Но все пак моят страх не е разпръснат;
макар че сладка е измамата,
но страх ме е, че съм измамена.

СТАНАРЕЛ

Взаимно нека да си вярваме,
че сме добри и честни хора. Аз съм
по-много застрашен от теб — затуй
ти съгласи се с таз развръзка,
която ти предлагат.

ЖЕНА МУ

Тъй да бъде.

Но ако чуя нещо — да се пазиш
от тез въображаеми рога!

СЕЛИЯ

*(Към Лелий, след като преди това се
разговаряха ниско потежду си.)*

Ах, Боже! Ако всичко туй така е,
какво направих аз тогава? Трябва
по-скоро да предотвратя ефекта
от туй, което казах във гнева си.
Да, като мислех, че ти ми изменяш,
за да си отмъстя — уви — реших да
направя както искаше баща ми;
и преди малко аз се съгласих
да дам сърцето си на тоз, когото
по-рано съм отхвърляла със сълзи;
и казах на баща си; но което...

Но ето го че иде.

ЛЕЛИЙ

Той ми е

гал гумата си и ще я сдържи.

XXIII ЯВЛЕНИЕ

Същите и Горжибюс

ЛЕЛИЙ

Сеньор, виѝ виждате, че пак съм тук
със същите си чувства и с пламтяща
любов, която — както се надявам —
ще види най-подир изпълнено
тържественото обещание,
което е крепило мойта вяра,
че Селия ще встъпи в брак със мене.

ГОРЖИБЮС

Сеньор, аз виждам, че виѝ пак сте тук,
със същите си чувства и с пламтяща
любов, що — както се надявате —
ще види най-подир изпълнено
тържественото обещание,
което е крепило вашта вяра,
че Селия ще встъпи в брак със вас.
Най-верен поданик на ваша милост...

ЛЕЛИЙ

Но, господине, мигар е възможно
така да се измами мойта вяра.

ГОРЖИБЮС

Да, господине, туй е моят гълз:
и гъщеря ми е съгласна с мене.

СЕСИЛИЯ

Дългът ти, татко, иска да изпълниш
към него гаденото обещание.

ГОРЖИБЮС

Така ли, гъще, ти се покоряваш
на моите нареждания. Ти се
отказваш всеки миг от своите чувства!
Уж за Валерий. Ето и баща му.
Той иде, за да сключим вече брака.

ПОСЛЕДНО ЯВЛЕНИЕ

Същите и Вилбрекен

354

Гео Мисев. Том IV

ГОРЖИБЮС

Какво ви носи, граги Вилбрекен?

ВИЛБРЕКЕН

Направо: една много важна тайна, която едва сутринта узнах.

Но тя ме кара непременно да оттегля дадената дума. Моят син, за когото трябваше да се омъжи вашта гъщеря, живеел от месеци, без да узнае никой, в съпружески живот със Лиза; и понеже нейните родители са хора от голям рог, с положение, аз съм безсилен да разкъсам тия сърдечни връзки, и затуй...

ГОРЖИБЮС

Добре,

да скъсаме. Щом като вашият Валерий се е ангажирал вече, без ваше позволение, със друга, то и аз сам не бих желал да крия, че гъщеря ми Селия отгавна е обещана за жена на Лелий; и че — понеже е човек достоен — за мен, след като той се върна днес, не е невъзможно гъщеря си грузиму да дам освен на него.

ВИЛБРЕКЕН

Много, много

ме радва моя избор.

ЛЕЛИЙ

И това

благоволение към мойто щастие
ще бъде моя радост цял живот.
ГОРЖИБЮС

Сега да идем и да уговорим
геня на сватбата — елате, влезте.

(Всички влизат в къщата на Горжибюс.)

СТАНАРЕЛ

(сам)

Кажете, моля ви се, кой е виждал
друг рогоносец като мене, да,
да, друг — изневерен така безспорно?
Но виждате, че в тая работа
гори най-сигурен да е човек,
пак може да се заблуди. Затуй —
помнете този нещастен пример с мене:
гори когато сте уверени
напълно, пак, о, пак недейте вярва.

Софокъл

Едип цар

ЛИЦА:

ЕДИП

ЖРЕЦ

КРЕОН

ТИРЕЗИЙ

ЙОКАСТА

ПРАТЕНИК ОТ КОРИНТ

ОВЧАР

СЛУГА ОТ ДВОРЕЦА

НАРОД

ХОР ОТ ТИВАНСКИ СТАРЦИ

Действието става в Тива, пред двореца на Едип.

ЕДИП

О, вий чеда, нов рог на старий Кагмос,
какво ви тласка в този час към мене,
с молебни вейки редом увенчани?
И с жертвоприношения изпълнен
е целий град, с молитвен стон и песни...
Не чрез слугите искам вест, чеда,
да чуя аз, но идвам сам тук – аз,
от всички славословений Егип.
Но, старче, говори! че си достоен
за тях ти да говориш: какво има –
страх ли, или страдание? На всичко
аз искам да помогна. О, безчувствен
не съм – да ме не трогне туй, що виждам.

ЖРЕЦ

Владетелю на моята земя, Египте! Ти
ни виждаш тук, насядали край твоя
алтар, едни – да хвъркат още слаби, грузи –
със старост претоварени жреци:
аз съм на Зевса, тези пък – избрани
между младежите. Друг клон с венци
се трупа по площадите, пред двойния
храм на Палада и на Аполона
пред прорицателния прах. Че виждаш:
градът се люшка и глава не може
от бездната да дигне, давен в кървава
вълна. Той вижда смърт в съсърдите
на плодородната земя, в стадата,
и в раждането на жените; богът
на чумата изригва огън – и
пустее Кагмовият дом; с въздишки
и с вопли адът се изпълва. Равен
на боговете аз не смятам тебе,
нито децата тук край този алтар,
но – пръв посред световните прежеждия,
и пръв пред вси божествени прокоби.

Дойде ти и спаси града на Кагмос
от тежка ган, що на ужасната
певица плащаме — и, без от нас
да бе узнал или чул нещо, ти ни
спаси чрез божие напътствие.
И днес ний, о, Египова глава!
от всички най-велика — с трепет ний
те молим: намери спасение
за нас — било, дочул от боговете
или от друг човек — защото зная,
че помощ сред нещастия дохожда
от умния съвет на мъдрите.
Затуй — пръв между всички мъж! Вземи
и възправи града отново — смело,
вземи и мъдро разсъди! Страната
нарича те спасител: ала твоят
царуване за нас ще бъде нищо,
ако — въздигнал ни — отново провалиш ни...
О, в твърдост въздигни града! Защото,
царувайки, тъй силен, наг страната,
е по-добре да бъде пълна с хора,
не празна. Че какво е? — нищо е
и крепостта, и корабът — без хора.

ЕДИП

Чеда злочести! не незнайно, знайно
ми е какво ви води тук. Аз зная,
че всички вие страгате — и все пак:
нищо един не страга както аз.
О, в едного е вашта болка сбрана:
той сам я носи, никои друг. И мойта
гуша риде за града, за мен, за теб —
и не от сън ме будите заснал.
Вий знаете, че много аз съм плакал,
че съм избродил дълъг път от мъки;
но туй, що в дълги размисли открих,
направих го — единственото средство:

Креон, сина Менойкев, брата на
жена ми, пратих аз в Питийския
на Феба храм, да види – що да сторя, що да кажа,
за да спася града. И вече грижа
обхваща ме, с дни меря времето –
какво ли прави?... Ето – повече,
отколкото би трябвало, се бави...
Но щом пристигне – о, злодей бих бил,
ако не сторя туй, що каже богът!

ЖРЕЦ

Добре каза; – и ето известяват
ми тези, че Креон пристигнал вече.

ЕДИП

Цар Аполоне! О, гано да гоїде
с взор блестящ от радостна надежда!

ЖРЕЦ

Изглежда радостен; защото инак
не би си увенчал така челото
с гървото на гърветата – с лавър.

ЕДИП

Веднага ще узнаем. Близко е –
и може да се чуе вече. Княже,
о, моя грижа ти, Менойкев сине, –
какви слова ни носиш ти от бога?

КРЕОН

Добри. Че, рекъл бих, и лошите,
добре изпълнени, са пак добри.

ЕДИП

Ала какви са те? Че нито смелост,
нито боязън вдъхва туй, що казваш.

КРЕОН

Желаеш да го чуеш тук пред тези?
Готов съм да говоря – или пък
да влезем вътре гвама.

ЕДИП

Тук пред всички

кажи го ти: — за тях аз по се мъча,
отколкото за моята душа.

КРЕОН

Тогаз — да кажа туй, що чух от бога.
Цар Аполон ни повелява ясно:
позорът на страната, тук подхранван —
да се премахне, да се не търпи.

ЕДИП

С какво да се изкупи? какъв грях?

КРЕОНЪ

Да се изгони, или — кръв за кръв;
от тази кръв градът ни страда днес.

ЕДИП

Но за кого той казва таз присъда?

КРЕОН

Наш господар, царю, бе нявга Лайос.

ЕЦИП

Знам, чул съм, но не съм го нивга виждал.

КРЕОН

Понеже бе убит, Феб повелява:
да се накажат днес убийците.

ЕДИП

Но де са те? Как ще намерим днес
на стар грях заличените следи?

КРЕОН

Тук, казва той, в страната. Търсим ли —
пред нас не ще остане нищо скрито.

ЕДИП

Дома ли, или вѣн е паднал Лайос?

Вѣв чужда ли земя е бил убит?

КРЕОН

Тръгна да пита бога, тъй се знае,
и се не върна вкъщи след това.

ЕДИП

Не е ли видял някой негов спътник

туй — от когото да се знае нещо?

КРЕОН

Убити са. Един избягал само,
ала и той едно можа да каже.

ЕДИП

Какво? Че от едното много би се
узнало, ако вдъхне то надежда.

КРЕОН

Нападнали го били, казваше,
разбойници — и не един, а много.

ЕДИП

Как са могли, ако не за сребро,
таквоз злодейство да извършат те?

КРЕОН

Ала, като загина Лайос, никой
се не яви да отмъсти за него.

ЕДИП

Какво попречи ви — щом е убит
сам царят ви, да се разкрие всичко?

КРЕОН

Попречиха ни песните на Сфинкс
и тъмните ѝ пагубни загадки.

ЕДИП

Тогаз ще почна всичко отначало,
и всичко ще разкрия. Аполон
с право иска отмъщение за
мъртвеца: и вий ще ме видите
смел ваш съратник, отмъстител за
страната и за бога. Не за чужда
угода само, а за себе си
аз ще накажа тоз позор. Защото
тоз, който е убил тогава царя,
би могъл днес и мене да убие.
И като служи нему, туй е полза
за мен самия.

Но, чеда! Станете

веднага вий от стълбите; вдигнете
молебните си вейки; нека някой
да свика тук народа. Ще направя
аз всичко! — и: или щастливи ний
ще бъдем, или ще загинем с бога.

ЖРЕЦ

Деца, станете. Ний гождохме
тук за туй, което чухме. Този, който
ни праща предсказанието, Феб,
нам нека бъде лекар и спасител.
(Отиват си.)

ХОР

СТРОФА I

О, сладостно слово на Зевса, пристигна ли вече
от златочъртожните Делфи в блестящата Тива?
Сърцето ми тръпне от страх и в боязън се люшка,
о, жален Делийски пеан!
Дали сред очакване плахо ти носиш спасение,
или прокобяваш отново
през шеметний бяг на години зловеща съдба?
Ти, дете на надеждата златна,
речи реч безсмъртна!

АНТИСТРОФА I

Призовавам най-първом аз тебе,
Зевсова гъще, безсмъртна Атино,
и твоята владееща всички земи
сестра Артемида,
която седи сред стъзгата на славен престол,
и далекострелния Феб. О! О!
Елате вий трима — от смърт ни спасете!
Тъй както в предишна разблуда отпъдихте вий
зловещия пламък на напаст и гибел,
надвиснал над целия град,
елате на помощ и днес, богове!

СТРОФА II

Безбройни злини ни притискат
и болен е целий народ!
И никоя мисъл не вдига
щит за закрила над нас.
Не растат плодовете на славната наша земя,
нито изгържат
жените родилните мъки.
Виж, като птици политнали,
по-бързо от огън развяван от вятъра,
отлитат един подир друг към брега
на вечния мрак.

АНТИСТРОФА II

Градът се превръща на гроб!
Лежат по земята деца неоплакани,
мъртви и гъхащи смърт.
Невестите и майки принадлежат край тъмни алтари,
и груги, от мъка притискани,
дирят спасение
с молебни ридания, вопли и стон.
Възпламва неан
грудно сред общия плач.
Затуй, о, ти златна
Зевсова гъще, прати ни подкрепа и мир!

СТРОФА III

Враждебният, яростен Арес,
който, без щит и оръжие днес,
сред писък, връхлита ни с гибелни пламъци —
той нека се махне от нашия край,
да бяга далеч към пространните сводове
на Амфитрита
или към пустинните заливи
из Тракийските буѝни вълни.
Каквото нощта ни остави — денят го заграбва!

Затова, о, владетелю ти на пламтящите мълнии,
отче Юпитере,
Ареса с гръм порази!

АНТИСТРОФА III

Лукийски царю! О, спусни
от златний си лък безпогрешните твои стрели,
пръсни ги, прати ги за наше спасение.

И на Артемида блестящия плам,
с който лети тя през планините Лукийски.
Призовавам и него, със златен венец на глава,
винено-мургавий Бакхус,
израснал сред тая страна,
окръжен от менади — га гоئے
със ярко-блестяща, пламтяща факла,
да изгори

безчестния бог между вси богове!

ЕДИП

Вий молите, и като молите, —
ако желаете да чуйте моите гуми
и се избавите от болестта —
тогава ще намерите вий помощ
и облекчение на злото. Сам аз
съм чужд на тия гуми, чужд съм и
на делото. Ала, за да успея
във търсенето, трябва да узная,
да чуя и да видя някой знак.
И затова обръщам се към вас,
о, граждани на Кадмовия град,
в който аз съм между вас най-нов,
дошъл най-късно, ето — и ви казвам:
Тоз, който знае от кого е бил
убит цар Лайос, нека да го каже,
пред мене тук. И ако се бои,
че може би сам той би бил виновен,
аз казвам му, че нищо лошо няма

да го постигне: непокътнат мой
оттук ще си замине. Ако ли
пък някой знае някого от друга
земя — да не мълчи, а да го каже:
богато ще го наградя за всичко.
Но ако вий мълчите — и било
от страх за себе си или за някой
приятел, спотаите истината —
ето какво съм аз решил тогава:
— Проклет да бъде! който и да е,
убиецът във таз земя, където
са дадени на мене трон и власт;
да му не дава никой подслон, никой
да не говори с него, нито пък
да го допуща във молитвите
и жертвоприношенията; никой
вода да му не дава да умие
ръцете си — о, не! от всяка къща
да бъде гонен мой; защото той е
позорното петно, що нас гнети.
Така ми известява Аполон днес
чрез своето питийско прорицание.
Затуй и аз заставам на страната
на бога и убития, като съюзник.
Проклинам скрития убиец, бил мой
един или мнозина: в нищета
и зло живота си да мине той,
злодеят. Да, ако дори е скрит
в моя дом, на моята трапеза —
и аз го зная — нека върху мене
да падне туй проклятие, което
изрекох тук пред всички. А на вас
аз заповядвам да направите
това — за мен, за бога и за тази
страна, що гине, изоставена
от всички богове, без плод, без радост.

Ала дори и да не бе от бога
заръчано да отмъстим, все пак
не трябваше виш да оставяте
тъй без възмездие това петно –
смъртта на първия ви мъж, на царя,
а трябваше да се издири всичко.
Но днес съм аз владетел в тази земя,
която преди мене той владееше,
и мое е леглото на жена му;
и ако да не бе останал той без
потомство, общи щяха да са днес
децата ни – и негови, и мои.
Но – ето че съдбата го срази.
Затуй за него ще се боря аз
като за собствен мой баща, докрай,
ще гледам да открия този, който
го е убил – да, от любов към него,
сина Лабдаков, внук на Полидора,
потомък от коляното на Кадмос
и стария Агенор.

А пък ония,
които не изпълнят всичко туй,
тям, моля боговете, да отнемат
и сетния плод от нивите им, нито
жените им деца да раждат – нека
изгинат от върлуващата напаст,
дори от друга още по-жестока.
А вам, останалите Кадмови потомци,
които тачат тази заповед, –
помощница да бъде правдата,
вси богове над вас да бдят всегда.

ХОР

Заклевах ме, царю, и ето казвам:
Не съм убил и нито знам да кажа
кой е убил. Този, който ни поръчва
да дирим, Аполон, той трябваше

да назове незнайния убиец.

ЕДИП

Ти право казваш. Ала никои смъртен
не може да принуди боговете
да сторят туй, което не желаят.

ХОР

И друго още хрумва ми да кажа.

ЕДИП

Кажу гори и трето, ако знаеш.

ХОР

Цар Аполон открива всяка тайна
на прорицателя Тирезий; него
ако попитаме, царю, най-ясно
и точно ще узнаем всичко ний.

ЕДИП

Не съм забравил и това да сторя.
Изпратих, по съвета на Креона,
да го повикат двамата от слугите;
отдавна вече трябваше да дойде.

ХОР

А всички друго думи са без полза.

ЕДИП

Какви са те? Аз искам всичко да изпитам.

ХОР

От пътници убит бил той, се казва.

ЕДИП

И аз чух туй; но кой го е видял?

ХОР

Ако все още тръпне страх в сърце му,
о, скоро твоята клетва ще го стресне.

ЕДИП

Тоз, който няма страх пред делото,
него и думите не ще уплашат.

ХОР

Но има кой да го изобличи.
Виж, водят тук божествения прорицател

Тирезий: той един от всички хора
в гушата си съзира всяка истина.

Идва Тирезий.

ЕДИП

Ти, който виждаш всичко, о, Тирезий!
– и явно и потайно, на земята
тук или горе в небесата – ето,
макар и да не гледаш, но ти знаеш
какво ужасно зло гнети града;
едничък само ти си, о, царю,
за нас закрилник и спасител, Феб
– ако не са ти вече казали –
ни праща своя отговор от Делфи:
спасение от болестта ще можем
ний да намерим, ако се издирят
убийците на Лайоса – и се
убият или пък изгонят от
земята ни. Затуй – от нас не скривай
полчибите на птиците или
пък друго някое гадание.
Спаси ти себе си, спаси града,
спаси и мен, и всички от греха,
от кървавия грях, що ни тежи.
На тебе се предаваме! А няма
по-хубав дълг за смъртния от този:
навред, когато може, да помага.

ТИРЕЗИЙ

Уви! уви! как тежко е да знаеш,
когато знанието не те ползва;
затуй, че всичко знам – аз съм загубен.
О, по-добре е да не бях дохождал!

ЕДИП

Що има и защо си тъй унил?

ТИРЕЗИЙ

Пусни ме да си ида. Тъй по-лесно

ще понесеш ти твоятo и аз мойто
нещастие, ако ме би послушал.

ЕДИП

Това, що казваш, не е нито право,
нито любезно към града, във който
си се родил, щом скриваш туй, що знаеш.

ТИРЕЗИЙ

Без време ти говориш всичко туй;
но аз не искам същото да сторя.

ХОР

За бога! о, не скривай туй, що знаеш;
чуи, всички ний те молим тук: кажи!

ТИРЕЗИЙ

Защото сте безумни. В мойте гуми,
царю, е скрито твоего нещастие.

ЕДИП

Що? знаеш и не казваш? Искаш да
оставиш на погибел целий град?

ТИРЕЗИЙ

Не искам ни на тебе, ни на мене
да сторя зло. Защо ме питаш още?
От мен няма нищо да узнаеш.

ЕДИП

Не щеш да кажеш? — о, най-зъл от злите!
та ти и камъка би възмутил!
Какво! стоиш студен, неумолим?

ТИРЕЗИЙ

Виниш ме в упоритост, ала своята
не виждаш — и напразно ме ругаеш.

ЕДИП

Та кой не би се възмутил, когато
така се подиграваш ти с града?

ТИРЕЗИЙ

Ще гои́де то, макар и да мълча.

ЕДИП

Ще гои́де! но какво? кажи го тук!

ТИРЕЗИЙ

Аз няма нищо повече да кажа.

Сега ти можеш да купиш в най-добър гняв.

ЕДИП

О, да! но няма и да премълча
това, що аз долавям във гнева си,
Сега разбирам: ти си съучастник
в убийството, макар и да не си
убил с ръката си; и да не беше
ти спял, бих рекъл – ти си го извършил!

ТИРЕЗИЙ

Така ли? Остани тогава верен
на своята заповед и сам от тоз час
не говори със тез тук, нито с мене,
защото ти си осквернил града!

ЕДИП

О, как безсрамно тез слова ми хвърляш
ми; и се не боиш от мойто мщение?

ТИРЕЗИЙ

Не се боя, защото с мен е истината.

ЕДИП

Отде си я узнал? Навярно не чрез
изкуството на твоят тайноведство?

ТИРЕЗИЙ

От теб; ти ме принуди да говоря.

ЕДИП

Какво? Кажу го пак да чуя по-добре.

ТИРЕЗИЙ

Нима не чу? Или пък ме изпитваш?

ЕДИП

О, не съвсем добре; кажи го пак.

ТИРЕЗИЙ

Убиецът, когото дириш днес, си – ти!

ЕДИП

Ти не за радост гваж се гавриш с мене.

ТИРЕЗИЙ

Да кажа ли и друго, за да купнеш
ми цял от гняв?

ЕДИП

О, колкото обичаш!

Но все ще са всичките ти гуми.

ТИРЕЗИЙ

Не знаеш, казвам ти, че ти живееш
в позорно съчетание със своите
най-близки, без да виждаш сам греха си.

ЕДИП

И всичко туй си мислиш, че би могъл
с весело сърце да ми говориш?

ТИРЕЗИЙ

Да! ако в истината има сила.

ЕДИП

О, има; но не е у теб тя. Сляп си ти
с ушите и с гушата, и с очите.

ТИРЕЗИЙ

Нещастний! ти ми се присмиваш — скоро
за същото на теб ще се присмиват.

ЕДИП

Във вечна нощ потънал, ти не можеш
измами нито мене, нито всеки
друг, който вижда светлий слънчев ден.

ТИРЕЗИЙ

Не ти е съдено от мен да паднеш;
сам Аполон решава твоята участ.

ЕДИП

От тебе ли са тез слова, или
са от Креона?

ТЕРЕЗИЙ

Не Креон ти носи
злочестината, а самият ти.

ЕДИП

О, власт, богатство, гарба, що не може

достигна никоя човешка гарба
посред житейското съперничество – о,
каква зла завист будите, когато
за тази власт, която сам народът
в ръцете ми е дал, по своя воля, –
Креон, любимият и верен мой приятел,
засада ми крои, за да я грабне.
И ето че подсторва тоз лукав
магесник, тоз измамник, който вижда
парите само, ала сляп е за
изкуството си. Ясновидец ли?
Къде е твоето ясновидство, питам?
Защо, когато беше тук ужасната
певица Сфинкс с нейните гатанки,
ти не дойде да кажеш на града
спасителното слово? И гатанки,
които не току-така би могъл
да отгадае всеки; за които
е нужно ясновидство. Но такова
не ти дариха нито твоите птици,
нито пък някой бог. Обаче аз,
неукият Егип, – аз разгадах
загадката на Сфинкса: разгадах я
с ума си, а не чрез полчищата
на птиците. И мене днес – да, мене
ти искаш да събориш, като смяташ
да станеш близък до престола на Креон!
Със сълзи, струва ми се, ще платиш
за всичко туй – и ти, и този, който
те е подсторил... Да не беше стар,
ти щеше да почувстваш добре
плода на туй, което си замислил.

ХОР

И твоите, и неговите думи,
Египе, в гняв са казани. Но не
това ни е потребно, а да видим

как да изпълним божата повеля.
ТИРЕЗИЙ.

Макар и да си цар ти, но аз мога
тъй също да ти отговоря; имам
и аз власт да направя туй; защото
не твой, а Аполонов раб съм аз:
затуй не дия нито от Креона,
нито от теб благоволение.

Кориш ме, че съм спял, но аз ти казвам:
ти виждаш – и не виждаш своето
нещастие, нито къде живееш,
нито с кого. Ти знайш ли от кого си
роген? Във своето неведение,
омраzen и противен си за своите
и голу в преизподнята, и тук
върху земята. Вредом те преследва
проклятието на баща и майка
и гони те от таз земя. Сега
с очи, а после в мрак. Тогава –
кой морски залив и коя клисура
в Китерон не ще кънти от твоите
стенания, когато разбереш
какво пристанище е твоеето
съпругество сега, където ти
щастливо си изхвърлен от вълните?
Не се досещаш и за всички груги
безброй злини, които ще да паднат
над теб и над децата ти. Сега
хули и мене, и Креона; ала знай:
не се е раждал по-злочест от тебе.

ЕДИП

Кой би търпял да слуша всичко туй от
тогова тук? Гръм и проклятие!

Какво се бавиш? Махвай се оттук!

ТИРЕЗИЙ

Не бих дошъл, ако не бе ме викал ти.

ЕДИП

Да знаех, че ще ми приказваш глупости,
не би дори прекрачил моя праг.

ТИРЕЗИЙ

За тебе може би да съм глупец — но
за твоите родители бях мъдър.

ЕДИП

Кои? Стой! Кой ме е родил в този свят?

ТИРЕЗИЙ

Теб гнешний ген те ражда и погубва.

ЕДИП

Как тъмно и в загадки казваш всичко!

ТИРЕЗИЙ

Нали знайш да отгатваш ти загадки?

ЕДИП

Присмивай се — но в туй съм аз велик.

ТИРЕЗИЙ

И туй величие те днес погубва.

ЕДИП

О, все едно: нали спасих града!

ТИРЕЗИЙ

Отивам си сега. Момче, води ме.

ЕДИП

Да, нека да те води. С твоите гуми ти правиш
бедствието по-дълбоко.

ТИРЕЗИЙ

Аз казах, за което бях дошъл,
без страх пред теб, и си отивам. Нищо
не можеш да ми сториш. Аз ти казвам:
убиецът на Лайоса, когото
отдавна дириш, като прогласяваш
заплаха зарад него — той е тук;
според мъвата — чужденец, но скоро
ще се разкрие като роден тиванец;
ала не ще се радва от това.
Защото вижда, но ще стане сляп;

и от богат ще стане просяк, който
 ще тръгне пипнешком далеч от тук
 към чужди краища. Ще стане ясно,
 че е живял със своите деца
 като баща и брат, а на жената,
 която го родила – син и мъж,
 в съпружеското ложе на баща си,
 и сам – убиец негов. Влез там вътре –
 и размисли. Намериш ли, че лъжа –
 кажи, че съм несръчен прорицател.

Изаица.

ХОР

СТРОФА I

Кой е този, за когото вещай тайноведската
 Делфийска скала, че в кръв е обазрил ръцете си?
 Време е вече по-бързо
 от вихрени буйни коне
 да бяга, да бяга далеч:
 ето виж – въоръжен се спуща подире му с огън
 и мълния Зевсовий син,
 а с него, страхотни,
 неумолимите Парки.

АНТИСТРОФА I

Блесна недавно от снежния връх на Парнас
 божа повеля – да бъде намерен убиецът.
 Блуждае той в диви гори,
 в пещери и по чукари,
 като бесен бик бяга наврег
 с бездомни нозе – дано може избегна,
 да се скрие от страшната божа прокоба:
 но избликва издън земя тя –
 и лети вечно жива след него.

е хвърлена към тебе таз обида.

КРЕОН

Отде се вижда, че, от мен подсторен,
Тирезий е казал лъжовни гуми?

ХОР

Така се каза; но не знам защо.

КРЕОН

Дали направо и със умисъл
се хвърли върху мен таз вина?

ХОР

Не зная. Не се меся в делата
на силните. Но ето го че иде.

ЕДИП

Ти! Тук! Как смееш? Имаш още и лице
да гойдеш в мойта къща? Ти — готов
убиец мой, крадец на мойта власт?!
Кажу, кажу за бога, — да не мислиш,
че съм страхливец или пък глупец,
та да не видя твоят погло дело,
та да не мога да се защитя.
щом го съгледам? Туй, що си намислил,
не е ли глупост — без народа и
без предани другари да ламтиш
за царския престол? — та то не става
без волята народна и — без злато!

КРЕОН

А знаеш ли как трябва? Разбери
добре ти всичко и след туй съди.

ЕДИП

Ти силен си на гуми, но аз слаб
съм да те слушам; мой коварен враг си, знам.

КРЕОН

Но чуй ме преди всичко що ще кажа.

ЕДИП

Не казвай само, че не си коварен.

КРЕОН

Ако си мислиш ти, че упоритост
без разум е добро – знай, че се мамиш.

ЕДИП

Ако ли мислиш ти пък, че би могъл
да изневериш безнаказано
на своите сродници, – знай, че се мамиш.

КРЕОН

Признавам, че е право туй, що казваш;
ала кажи – какво зло съм ти сторил?

ЕДИП

Не ме ли посъветва ти да пратя
човек да вика прорицателя?

КРЕОН

Аз и сега на същото стоя.

ЕДИП

Но – колко време има, откак Лайос...

КРЕОН

Що Лайос? – не разбирам мисълта ти.

ЕДИП

...е бил убит незнайно от кого?

КРЕОН

Отдавна, има много от тогаз.

ЕДИП

Предсказваше ли и тогаз слепецът?

КРЕОН

Да, все тъй мъдър и навред почитан.

ЕДИП

Не е ли казвал нещо и за мене?

КРЕОН

Не, никога – поне пред мене не.

ЕДИП

И не издирихте убиеца?

КРЕОН

Ний дириме. Как не? Ала напразно.

ЕДИП

Защо тогава този мъгрец не каза
това, което казва днес.

КРЕОН

Не зная;
щом не разбирам нещо, аз мълча.

ЕДИП

Едно обаче знаеш, и ще кажеш.

КРЕОН

Какво? Не ще отричам, ако зная.

ЕДИП

Това, че ако ти не беше го
надумал, нямаше той да ми казва,
че аз съм бил убиецът на Лайос.

КРЕОН

Дали е казал тъй, това ти знаеш.
Сега отговори и ти на мене.

ЕДИП

Добре Не аз съм скритият убиец.

КРЕОН

Нали сестра ми е твоя съпруга?

ЕДИП

Не ще отричам туй, което казваш.

КРЕОН

Наравно двамата ви сте с нея тук?

ЕДИП

Каквото пожелае, всичко има.

КРЕОН

И аз не съм ли трети равен с вас?

ЕДИП

Но между нас си лош приятел ти.

КРЕОН

Защото не размисляш, както аз.
Но смяташ ли, че някой би желал
да има власт със страх и грижи, щом
би могъл в мир да спи, и пак да има

такава също власт? Затуй — не съм
такъв, че да ламтя да бъда цар,
когато мога царски да живея
без царски грижи; тъй би сторил всеки
благоразумен мъж. Сега от тебе
аз имам всичко, без да нося грижи;
а ако управлявах сам, щях да се мъча
и с работи невинаги приятни.
Какво по-хубаво от туй — да имам
и власт, и почести, без страх и грижи?
Не съм тъй глупав, та да дуря друго,
а не спокоен и богат живот.
Сега ме всеки облажава, всеки
ме поздравява, всеки, който има
от тебе нужда, се обръща най-
напред към мен, защото знай, че тъй
по-лесно ще успея.

И да изпусна
това, та да ламтя за друго? Не,
добрият дух не се стреми към лошо.
Аз нивга не съм бил с такива мисли,
нито бих одобрил това у други.
За да се убедиш в това, иди
в Делфи и попитай — дали вярно
съм ти предал повелята на Бога.
Намериш ли тогаз, че съм надумал
гадателя — не с едно проклятие
сразен, а с две, от теб и мен — убий ме.
Но само, ах — не ме вини без право!
Защото не е право по заблуда
да смяташ лошия добър, добрия лош.
Да смажеш верний си приятел, значи
да смажеш собствения си живот.
Но с време ти ще разбереш това.
Защото само времето едно
показва честния човек, а злият —

той се познава още в първия ден.

ХОР

Добре и умно каза той, царю;
прибързаните мисли са опасни.

ЕДИП

Щом някой бързо ми поставя примка,
аз трябва бързо да се защита.
Ако се бабя и го чакам, той ще
постигне своето, а аз мойто — не.

КРЕОН

Що искаш? Да се махна от града?

ЕДИП

Не! Да умреш, а не да бягаш искам.

КРЕОН

Щом ми покажеш моята вина.

ЕДИП

Не вярваш и упорстваш пред мене?

КРЕОН

Защото не си прав! —

ЕДИП

За мен съм прав! —

КРЕОН

И аз за себе си.

ЕДИП

О, ти се лъжеш!

КРЕОН

А ако ти се лъжеш?

ЕДИП

Пак трябва да се покоряваш.

КРЕОН

На лош цар — никога!

ЕДИП

О, Тува! Тува!

КРЕОН

Аз също мисля за града — не само ти.

ХОР

О, спрете, господари! Ето уге
Йокаста. Иде, и ще изравни
тя злото и враждата между вас.

ЙОКАСТА

Какви са тези гуми, този вик,
злочести вий и неразумни! Как
не се срамувате, когато страда
така жестоко цялата страна,
днес да подигате и ваши ежби?
Не ще ли влезеш вътре ти? Върви си
и ти, Креоне, не раздухвайте
от малкото нещастие голямо.

КРЕОН

О, сестро! Тежко зло ми готви твоят мъж
Егип — не е решил кое от двете:
да ме убий или да ме изгони.

ЕДИП

Така е. Хванах го, че зло коварно
замислил е, съпруго, против мене.

КРЕОН

О, да не видя нивга радост, нека
с проклетия отрупан да загина,
ако съм сторил туй, което казваш.

ЙОКАСТА

Египе, чуй, повярвай тази клетва,
която дава той пред боговете
в тоз час, пред мене и пред тези тук.

ХОР

СТРОФА I

Приеми, о, царю, и повярвай — чуй нашта молба!

ЕДИП

Какво желаете от мене?

ХОР

Тоз, който до днес не е бил неразумен

и клетва ти дава, зачитай го ти.

ЕДИП

Ти знаеш ли що искаш?

ХОР

Знам.

ЕДИП

Кажу тогаз.

ХОР

Не хвърляй вина върху скъпото свято приятелство, преди да си видял наздраво, разбрал и разсъдил.

ЕДИП

Тогава знай: щом искаш туй, ти искаш смъртта ми или моето изгнание.

ХОР

СТРОФА II

О, не! Заклевам се в бога наг вси богове,
Хелиос! Нека без бог, без приятел,
презрян да умра, ако туй съм помислил.

Но болка сърцето ми къса,
че виждам как страда градът, —
а зло се прелива към злото:

към страшната болест — и вашта вражда.

ЕДИП

Да си върви, макар и да загина,
макар да бъде срамно и позорно
изгонен от града. Не той, а вий
ме трогвате със вашите слова.
Презирам го където и да бъде!

КРЕОН

С омраза ти отстъпваш; разкаяние
гнева ти ще смени след туй. Такива
души сами на себе си са мъка.

ЕДИП

По-скоро, махвай се от тук!

КРЕОН

Отивам —
от тебе неразбран, все същ за тия.

Изаиза.

ХОР

АНТИСТРОФА I

Жено, не щеш ли? във къщи въвведи го сега.

ЙОКАСТА

Но нека първом разбере що има.

ХОР

Подозрение тъмно, което боли невиния.

ЙОКАСТА

Между гвамата?

ХОР

Да.

ЙОКАСТА

А какво беше то?

ХОР

О, стига, о, стига! Че мъки безброй
и без туй са притиснали целия град.

ЕДИП

До там завежда вашия благ съветъ:
оставяте ме със сърце смекчено.

ХОР

АНТИСТРОФА II

Не веднаж съм ти казвал, царю, и ти знаеш:
назови ме безумен, глупец, ако аз
отстъпя от тебе с гушата си — ти,
който избави от напаст и зло
нашата мила земя
и напъти я в правия път;
Избави я и днес, ако можеш.

ЙОКАСТА

Кажу, за Бога, и на мен, царю,
какво запали в тебе този гняв?

ЕДИП

Ще кажа; че от всички тук най-много
почитам тебе; — и ще видиш, жено, какво замис-
ля против мен Креон.

ЙОКАСТА

Кажу, в какво виниш Креона.

ЕДИП

Казва,
че аз съм бил убиецът на Лайос.

ЙОКАСТА

А сам ли знай това, или е чул от груги?

ЕДИП

Изпраца тук коварния гадател,
а негова език остава чист.

ЙОКАСТА

Чуй, остави това, което казваш,
и знай, че никой смъртен не е бил
до днес дарен с дар на прорицател.
Аз ще ти дам и пример за това.
На Лайоса бе дадено преди
години прорицание — но не от
самия Феб, а от жреци на бога:
че го очаква участта да бъде
убит от своя син, когото аз
ще му родя. Но него преди време
убиха — тъй се знае и разправя —
разбойници на кръстопът в полето.
Обаче, щом ни се роди детето,
не минаха и три дни, той го взе
и, с вързани нозе, го даде да се хвърли
в една непроходима планина.
Тъй Аполон тогава не можа да
направи от сина отцеубиец,

нито пък да се събдне най-ужасното:
 да падне Лайос от ръката на
 сина си. Ето как се събдват всички
 пророчества на прорицателите.
 Не слушай ти такива! Че което
 намислил е да стори някой бог,
 той сам ни го разкрива и явява.

ЕДИП

О, жено, как при твоите гуми смут и
 тревога ми обземат в миг гушата!

ЙОКАСТА

Каква внезапна грижа те смуту?

ЕДИП

Ти сякаш каза, както чух, че Лайос
 е бил убит на кръстопът в полето?

ЙОКАСТА

Така се и до днес мълви.

ЕДИП

А де е
 туй място, дето стигна го смъртта?

ЙОКАСТА

Фокус се казва таз земя. Два пътя
 се срещат там – от Делфи и от Давлия.

ЕДИП

А колко време има от тогава?

ЙОКАСТА

Наскоро, преди да поемеш ти
 властта във таз страна, разчу се вест.

ЕДИП

Що си решил да правиш с мене, Зевсе?

ЙОКАСТА

Защо, Егуне, се така смуту?

ЕДИП

Недей ме пита – но кажи ми: Лайос
 какъв е бил на вид, какъв по възраст?

ЙОКАСТА

Бе едър; и в косите му пръв цвят
белееше се вече; а на вид
и по лице приличаше на тебе.

ЕДИП

Горко ми! Значи, без да знам, аз сам
с проклятия ужасни се отрупах!

ЙОКАСТА

Що казваш? Страх ме е, като те гледам!

ЕДИП

Боя се аз, че старият слепец
е виждал ясно. И ще бъде ясно
докрай, щом ти едно ми кажеш още.

ЙОКАСТА

О, страх ме е! Ще кажа, ако зная.

ЕДИП

Дали бе сам той, или придружен от
мнозина, като всеки господар?

ЙОКАСТА

Петмина, заедно с глашатая.
Самият Лайос беше сам в кола.

ЕДИП

Уви! уви! сега е всичко ясно!
Но кой, царице, беше този, който
донесе вест за станалото с царя?

ЙОКАСТА

Един слуга — той само се спасил.

ЕДИП

И е ли още вкъщи той сега?

ЙОКАСТА

О, не. Когато се завърна и
видя, че ти държиш властта, а Лайос
е мъртъв, хвана ми ръката и
започна да ме моли да го пратя
в полето да пасе стадата, тъй че
далеч да бъде от града. И аз

го пуснах. Верен бе като слуга,
достоеен и за по-голяма милост.

ЕДИП

Не може ли да гоїде тук веднага?

ЙОКАСТА

Ще се повика. Но защо ти трябва?

ЕДИП

Царице, страх ме е от мен самия,
че може би съм казал вече ясно
защо желая да го видя.

ЙОКАСТА

Скоро

ще гоїде. Но не мога ли, царю,
да знам какво ти мъчи тъй гушата?

ЕДИП

Не бой се, ще ти кажа — щом дотам е
пораснал моят страх: па и на кой
друг бих разправил участта си аз?
Баща мой бе Полиб, Коринтский цар,
а майка ми — дорийката Мерона.
В Коринт аз бях почитан като пръв
от всички граждани, додето се
не случи нещо с мене — може би
достойно за учудване, но не и
всецяло да му се предам. Веднъж,
сред пиршество, един пиян младеж
ми викна, че аз не съм бил същински
син на баща си. Разгневен, едва
можах да се сдържа във оня час.
На сутринта отидох и попитах
родителите си. Те кипнаха,
разсърдени от таз обида. Аз бях
доволен от това. Но вътре в мене
ме гложеше неспирно; мисълта ми
се луташе все повече и повече.
И, тайно от баща и майка, тръгнах

за Делфи. Аполон не ми откри
туй, за което бях гошъл; но друго
тревожно, грозно и страхотно той
ми каза: че ще се ожения аз
за майка си, която ще роди
геца от мен, и отбратителен
за хората ще съм, — че ще убия
баща си, от когото съм роден.
Щом чух това, аз вече се не върнах
в Коринт — и само по звездите виждах
къде е той; забяхнах по света,
за да не видя никога изпълнен
позора на това пророчество.
И, в своите скиталчества, минавам
един ден там, през същото туй място,
където казваш, е загинал Лайос.
Пред тебе изповядвам, о, жена,
самата истина! Наблизо там
при оня кръстопът аз срещам старец
в кола, запрегната с коне, такъв,
каквото го описваш, а със него
и глашатай. Коларят ме насилва
да се отбия аз от пътя и
замахва върху мене; разгневен,
аз го ударвам, както кара, а
пък старецът в тоя миг ме шибва
с бича по главата. Ала зле си
изпати за това. С тояга в тия
ръце замахвам и, халосан, той се
катурва от колата. Всички там
избих.

Ако сега тоз непознат
и Лайос имат нещо общо помежду си —
тогава: кой ще бъде по-злочест
от мене? Кой ще бъде по-противен
на боговете? Никой чужденец

и никої в моя град не трябва вече
 да ме приема в къщата си, нито
 да ми говори – всеки ще ме пъди
 от своя праг! И туй проклятие
 не друг, аз сам си го навлякох! Ето –
 съпружеското ложе на убития
 петният ръцете на убиеца.

Не съм ли аз престъпник? – гнъсен и
 позорен? Пък и да избягам днес
 от тук – не трябва никога да стъпя
 в моя роден край, – за да не бъда
 от мойта майка съблазнен или
 пък да убия сам баща си, цар
 Полиба, който ми е дал живот!...
 И ако някой каже, че аз цял съм
 в ръцете на жесток и страшен демон,
 нима би сбъркал? –

О, не, о, не! вий светли богове:
 дано не доживея моя ден!
 о, нека да изчезна от света,
 преди да падне върху мен петното
 на тая страшна и позорна участ.

ХОР

О, страшно и за нас е, господарю;
 ала, додето не узнаеш всичко
 докрай – недей изгубва ти надежда.

ЕДИП

Една надежда ми остава само –
 да чакам стария овчар.

ЙОКАСТА

Каква

утеха би донесъл той за тебе?

ЕДИП

Чуй, ще ти кажа: ако потвърди
 той твоите думи – аз ще съм спокоен.

ЙОКАСТА

Какво си чул от мене толкоз важно?

ЕДИП

Ти каза, че слугата съобщил, че
разбойници били убили царя.
Ако той каже и сега това —
че са били мнозина, — не съм аз
убиецът. Не може да се вземе
единът за мнозина. Ако ли
пък каже, че е бил един и сам —
тогава върху мен ще падне всичко.

ЙОКАСТА

Но знай, че тъй ни каза той тогава,
и днес — не би могъл да казва друго.
Цял граг го чу, не само аз. Но и
да би отрекъл първите си гуми,
това, царю, не би показало
кой е убиецът на Лајоса,
комуто Аполон бе предвещал, че
ще го убие неговият син,
роден от мене; ала ето че
злочестото дете не го уби,
защото преди него то загина.
Затуй от днес нататък никакви
пророчества не ща да слушам вече.

ЕДИП

Ти право казваш. Но прати все пак
по-скоро да повикат тук овчаря.

ЙОКАСТА

Веднага ще изпратя. Но ела
да влезем. Ще направя туй, що искаш.

Влизат в двореца.

ХОР

СТРОФА I

Нека опазя живота си винаги

в благочестие чисто, и в думите, и в делата,
верен на вечните святи закони,
родени сред блясъка на висините ефирни;
техен баща е самият Олимп, а не волята
на смъртните тук на земята.

Те нивга в забрава не ще да заспят:
вечно жив е великият бог в тях – и той не старее.

АНТИСТРОФА I

Нахалството ражда тиранни.

Нахалство, пияно от суетност и от – надменност,
което – без време, без чест – се издига високо
до върха – и в миг сгромолясва се в бездната,
неудържимо, надолу към страшната гибел.

Но на грижите зарад народа,
моля бог да не слага предел;
от бога не ще се откажа, той всявга наг нас нека бди.

СТРОФА II

Но който с ръце или с гуми
свещената правда презре,
без страх от върховно възмездие,
без почит към вси богове –
нека да падне наг него,
безумния, тежка съдба;
защото за алчни облаги потъпква той правдата
и се не спира пред никакъв грях,
безумно посяга дори и на скъпи светини.
И такъв дали може забарди душата си
от стрелите на божия гняв?
Ако тъй се печели и слава, и чест – о, защо
да неем молитви и химни?

АНТИСТРОФА II

Никога с благоговение няма
да тръгна към Делфи, среда на земята,

нито към храма в Аба,
 нито пък към Олимпия,
 годето не видя изпълнени
 всичките тия пророчества.

Но ти всемогъщият — ако заслужаваши туй име —
 вседържителю Зевсе, о, нека се види
 твоето вечно, безсмъртно могъщество.

Презрени са всички пророчества
 на Лайоса гадени някога; в мрак е
 помръкнала слабата на Аполона;
 гасне вярата във боговете.

ЙОКАСТА

Вий първенци на тоя град, отивам
 към жертвениците на боговете,
 с тимян и със венци в ръка. Защото
 в ужасни мъки бори се Егип,
 цял от съмнение и страх обзет,
 не съди той, като разумен мъж,
 от старото за новото, а в страх
 терзае се при всяка чува гума.
 Затуй, понеже аз не мога вече
 да разведря душата му с утеха,
 към тебе, о, Ликийския Аполоне,
 обръщам се с молба за помощ. Чуи ме
 и дай спасение от страховете.
 Защото всички ний треперим в страх,
 когато виждаме го цял обзет от
 вълнение — на кораба водача.

ПРАТЕНИК ОТ КОРИНТ

Дали, приятели, от вас бих могъл
 да чуя де живее цар Егип?
 А още по-добре — къде е той?

ХОР

Това е неговият дом, а той
 е вътре, чужденецо. А пък тази
 жена е майка на децата му.

ПРАТЕНИК

Щастлива със щастливите да бъде
почтената съпруга на Егуна.

ЙОКАСТА

Бъди и ти щастлив, о, чужденцо;
достоеен си със тия твои гуми.
Ала кажи, отде си и с какви
известия пристигах ти?

ПРАТЕНИК

С добри
за къщата и за съпруга ти, царице!

ЙОКАСТА

Какви са те? И кой те праща тук?

ПРАТЕНИК

Аз уда от Коринт. И нося вест,
която може би ще те зарадва —
как не? — или пък ще те наскърби.

ЙОКАСТА

Че що е то, с такава двойна сила?

ПРАТЕНИК

За цар го викат гражданите на
Коринт — така ме пратиха да кажа.

ЙОКАСТА

Какво? Полиб не е ли вече цар?

ПРАТЕНИК

Не вече; в гроба хвърли го смъртта.

ЙОКАСТА

Що каза? Старият Полиб умрял?

ПРАТЕНИК

Ако не казвам истината — да умра.

ЙОКАСТА

Момиче, по-скоро иди при царя
и му кажи! —

О, предсказания
на боговете, де сте вий сега?
От страх да не убие тоз човек,

Едип избяга от Коринт отколе;
и ето че сега Полиб умира
по волята на случая, а не
убит от своя син Едипа.

ЕДИП

Защо ме викаш, мила ми Йокаста?

ЙОКАСТА

Чуй тоз човек и разсъди
след туй що става с божиите предсказания.

ЕДИП

Но кой е и какво ми казва той?

ЙОКАСТА

Той иде от Коринт и казва, че
Полиб, баща ти, не е вече жив.

ЕДИП

Що гумаш, чужденецо? Разкажи.

ПРАТЕНИК

Щом искаш да ти кажа аз вестта,
могава знай, че той почива в гроба.

ЕДИП

От нож или от болест той умря?

ПРАТЕНИК

Слаб лъх отвява стария живот.

ЕДИП

От болест значи старецът умря?

ПРАТЕНИК

И претоварен от години.

ЕДИП

Ах! ах! — жена, кой вече ще зачита
питийското пророческо огнище
или прокобата на птиците,
крещящи из простора? Според тях
нали съм щял уж да убия аз
баща си? Който, грабнат от смъртта,
лежи в земята вече, а пък аз
съм тук, не вдигнал нож в ръка; или

е може би умрял от скръб по мене —
о, да, тогава може да се каже,
че е умрял от мене. Но сега
изчезнаха и всички божии
прокоби с него: в гроба те лежат.

ЙОКАСТА

Нали и аз ти казвах преди туй?

ЕДИП

Ти каза, но страхът ме бе замаял.

ЙОКАСТА

Сега е лишен вече всеки страх.

ЕДИП

Как? Ами майка ми нали остава?

ЙОКАСТА

Защо да се бои човек, когато
от случая зависи всичко? Нищо
не можем да предвидим ний... Затуй,
най-хубаво е да си проживеем
докрай живота, без да мислим много.
Не се страхувай, че ще се ожениш
за майка си! Мнозина твърде често
сънвали са, че лежат при майка си;
но що от туй? — тоз, който се не плаши
от сънища, живее най-спокойно.

ЕДИП

Ти право казваш — ако да не беше
все още жива майка ми; затуй,
годето тя живее, колкото
и право да говориш, аз съм длъжен
да се боя.

ЙОКАСТА

Не е ли всичко ясно
за тебе, щом баща ти е във гроба?

ЕДИП

О, да! Но живата все пак ме плаши,

ПРАТЕНИК

Коя е таз жена, царю?

ЕДИП

Меропа,
жената на Полиба, старче.

ПРАТЕНИК

Но с какво те плаши толкоз много тя?

ЕДИП

Със страшно прорицание от бога.

ПРАТЕНИК

Не могат ли и грузи да го знаят?

ЕДИП

О, да. Каза ми нявга Аполон,
че писано ми е да се оженя
за майка си и с моята ръка да
пролея бащината кръв. Затуй
отдавна съм забягнал от Коринт,
в далечен край; щастлив съм тук, макар
далеч от поглед на баща и майка.

ПРАТЕНИК

Затуй забягна значи от Коринт?

ЕДИП

От страх да не убия аз баща си.

ПРАТЕНИК

Но с радостната моя вест, царю,
нима не те спасих от моя страх?

ЕДИП

Ще ти се отблагодаря достойно.

ПРАТЕНИК

Затуй съм и дошъл, та да спечеля
благоволенieto ти, царю,
когато се завърнеш пак в Коринт.

ЕДИП

О, никога не ще се върна аз
при тези, от които съм роден,

ПРАТЕНИК

Ах, сине, ти не знаеш сам що правиш.

ЕДИП

Но как тъй, старче? Говори, кажи ми.

ПРАТЕНИК

Затуй ли ти не искаш да се върнеш?

ЕДИП

Боя се да се не изпълни туй,
което ми предрече Аполон.

ПРАТЕНИК

Да не опозориш родителите си?

ЕДИП

Да, старче, тъкмо туй ме всявга плаши.

ПРАТЕНИК

Напразен страх! Без право се боиш.

ЕДИП

Как тъй? Нали съм аз от тях роден?

ПРАТЕНИК

Не си ти от Полибовия род.

ЕДИП

Какво? Полиб не е ли мой баща?

ПРАТЕНИК

Дотолкова, доколкото и аз.

ЕДИП

Как тъй? Тоз, който не ме е родил,
и който ме родил – да са едно?

ПРАТЕНИК

Не си ти ни от него, ни от мене.

ЕДИП

Защо тогаз ме казваше свой син?

ПРАТЕНИК

Знай, ти си нему гар от тез ръце.

ЕДИП

Защо тъй много ме обичаше тогаз?

ПРАТЕНИК

Защото нямаше деца.

ЕДИП

Ти купил ли
си ме, или си ме намерил нейде?

ПРАТЕНИК

Намерих те в зелените долини
на Китерон.

ЕДИП

Какво си правил там?

ПРАТЕНИК

Пасях стага там горе в планината.

ЕДИП

Овчар си значи бил тогаз при царя?

ПРАТЕНИК

Спасител твой аз бях тогаз, о, синко.

ЕДИП

Но от каква беда си ме спасил?

ПРАТЕНИК

Туй ще ти кажат твоите нозе.

ЕДИП

Уви! Защо ми спомняш тази мъка?

ПРАТЕНИК

Със тез ръце развързах ти нозете.

ЕДИП

От пелени аз нося моя срам.

ПРАТЕНИК

От туй си и получил своето име*.

ЕДИП

Но – майка и баща? Кажу, за Бога!

ПРАТЕНИК

Не знам. Тоз, от когото те приех,
той трябва по-добре да знае всичко.

ЕДИП

Друг някой значи ме е дал на тебе,

* Името Едип се тълкува „с подути нозе“. Но според друго тълкуване Оіdіpus – Оіdіbus – значи „разярен бик“.

не си ме сам намерил в планината?

ПРАТЕНИК

Не сам; от груз един овчар те взех.

ЕДИП

Кой беше той? Не помниш ли? Кажу.

ПРАТЕНИК

От хората на Лайоса бе той.

ЕДИП

На нявгашния цар на таз страна?

ПРАТЕНИК

Овчар бе той на Лайоса тогава.

ЕДИП

Дали е още жив, та да го видя?

ПРАТЕНИК

Това ще знаят тукашните хора.

ЕДИП

Кой от вас тук познава тоз овчар,
за който става гума, и, било
в полето, било тук, да го е виждал?
Кажете. Време е да се разкрие всичко.

ХОР

Не ще е, мисля, никой груз, освен
тоз същият слуга, когото чакаш.
Но най-добре ще знай това Йокаста.

ЕДИП

Кажу, Йокаста, мислиш ли, че той
е този, за когото става гума?

ЙОКАСТА

Кой казва — за кого? Ах, остави!
Не се измъчвай с безполезни мисли.

ЕДИП

Далеч от мене туй — да се откажа
във тоз час да издиря своя род!

ЙОКАСТА

За бога! Ако ти е мил животът —
недей разпитва! Стигат ми тез мъки!

ЕДИП

Не бой се! Ако и да съм трижди
от робска майка роб, ти няма с нищо
да бъдеш унижена.

ЙОКАСТА

Но послушай, – о, моля ти се, не прави това!

ЕДИП

Не искам никого да слушам аз, додето не узная
всичко ясно!

ЙОКАСТА

Послушай ме, аз мисля ти доброто.

ЕДИП

Това добро ме мъчи веч отдавна.

ЙОКАСТА

Злочестий! По-добре е никога
да не узнаеш кой си ти!

ЕДИП

Но няма
ли кой да ми докара тук овчаря?

ЙОКАСТА

Уви! Уви! – Нещастнико! Това
ти казвам само; груго нищо вече
от мене няма никога да чуеш!

Излиза.

ХОР

Защо тъй бързо, в мъка и в тревога,
отиде си жената на Егина?

Боя се, че ще стане нещо лошо.

ЕДИП

Каквото ще да става! Но рода си,
макар и долен, – аз ще го узная!
Тя нека се срамува, като всяка горда
жена, от голний рог на своя мъж.
Но аз съм син на щастието, син
на благо щастие – за мене няма

ни срам, ни унижение О, то
е мойта майка. А пък мои братя
са месечините, родени с мене,
от малък до голям над мене бдящи.
Такъв съм аз и няма да се спра,
годето не издиря своя рог!

ХОР

СТРОФА

Дали съм прорицател,
умът не ме ли мами –
ала, заклевам се в Олимп!
О, Китероне, утре щом
изрее пълната луна,
ще те прославяме като родина
на цар Египта, като майка
и дъщеря негово – с хора
и песни, – че си бил добър
и благ закрилник негов.
Тогдава, тъмний Аполоне,
смили се ти над нас.

АНТИСТРОФА

Кой от безсмъртните роди
те, о, дете? Дали
до някоя се приближи
планинският скитник Пан,
или самият Аполон
зараян по росисти висини?
Или пък Бакхус, който
живее горе в планините,
получи този любовен дар
от някоя прекрасна
нимфа Хеликонска,
настигната от него?

ЕДИП

Дали съм прав, о, старци, вий кажете,

защото никога не съм го виждал,
но струва ми се, уге тук овчарят,
когото толкоз гъла го дирим. Виждам:
еднакво стар е той като тогова;
и виждам – моите слуги го водят.
Но вий, които сте го виждали,
вий най-добре ще знаете това.

ХОР

Познавам го. Това е той, на Лайоса
най-верният слуга, овчар бе той.

ЕДИП

Теб питам първом, старче от Коринт:
за този ли говориш?

ПРАТЕНИК ОТ КОРИНТ

Същият.

ЕДИП

Тук, старче – погледни насам и казвай,
каквото ще те питам! Бил ли си
ти някога слуга у Лайоса?

ОВЧАР

Бях негов роб – не купен, тук роден.

ЕДИП

Каква бе твоята работа при царя?

ОВЧАР

Най-вече пасал съм стагата му.

ЕДИП

Де, по кои места си бил най-често?

ОВЧАР

По Китерон и близките поляни.

ЕДИП

Кажу тогаз, познаваш ли тогова?

ОВЧАР

Отде да го познавам? Кой е той?

ЕДИП

Тоз мука. Срещал ли си го ти нявга?

ОВЧАР

Не мога да си спомня, та да кажа.

ПРАТЕНИК ОТ КОРИНТ

И нищо чудно, господарю; но аз ще му спомня всичко. Той навярно ще помни как преди години двама ний, той със две стада, аз със едно, живеехме по пасбищата в Китерон, един до друг наблизо, — цели три години, по шест месеца — от пролет до есен. А щом приближеше зима, подкарвах стадото си към дома, а той — към Лайосовите дворове. Така ли беше, както казвам аз?

ОВЧАР

Да, право казваш, но — отдавна беше.

ПРАТЕНИК

Кажу сега: нали ми беше дал едно момченце, да си го отгледам?

ОВЧАР

Какво? Защо ми спомняш за това?

ПРАТЕНИК

Приятелю, виж: ето туй момче.

ОВЧАР

Гръм да те поразат, нещастнико!

Какво — не можеш ли да си мълчиш?

ЕДИП

О, старче, не проклинай ти тогова!

Не той, ти заслужаваш тук проклетие!

ОВЧАР

Какво съм съгрешил, о, господарю?

ЕДИП

Признавай: давал ли си му такова геме?

ОВЧАР

Не знае той какво говори.

ЕДИП

С добром не щеш, но силом ще ми кажеш.

ОВЧАР

За бога! Пожали ме; стар, царю, съм.

ЕДИП

Веднага завържете му ръцете!

ОВЧАР

Защо? — О, клетник аз! — Какво да кажа?

ЕДИП

Ти гаде ли гетето на тогова?

ОВЧАР

Да, гадох му го. О, да бях умрял
тогава още!

ЕДИП

И това те чака,
ако не кажеш истината тук.

ОВЧАР

И още повече, ако я кажа.

ЕДИП

Ти гледаш сякаш как да се изплъзнеш?

ОВЧАР

О, не; нали ти казах, че го гадох?

ЕДИП

Отде го взе? Чие бе? Твое или чуждо?

ОВЧАР

Не беше мое; друг ми го бе дал.

ЕДИП

Кой, казвай! От кого го беше взел?

ОВЧАР

Не питай повече, царю! — за Бога!

ЕДИП

Загубен си, ако попитам още
веднъж!

ОВЧАР

От къщата на Лайос някой.

ЕДИП

Слуга ли, или някой негов близък?

ОВЧАР

О! О! Най-страшното сега ще трябва
да кажа!

ЕДИП

А пък аз га чуя. Но
ще трябва да го чуя.

ОВЧАР

Негов син бе

гетето. Но жена ти вътре знае
и ще ти каже всичко най-добре.

ЕДИП

Що? Тя ли ти го даде?

ОВЧАР

Да, царю.

ЕДИП

Защо, с каква цел?

ОВЧАР

За да го убия.

ЕДИП

Защо това?

ОВЧАР

От страх пред зли прокоби.

ЕДИП

Какви?

ОВЧАР

Че щяло да убий родителите си.

ЕДИП

Защо го даде ти на моя старец?

ОВЧАР

От милост, господарю! Мислех, че
той ще го отнесе далеч в земята,
отдето беше сам; но той го е
спасил за най-ужасно зло. Защото,
ако си ти гетето, за което
говори той — знай, че си най-нещастен.

ЕДИП

Уви, уви! Сега е всичко ясно!
О, светлина, за семен път те виждам!
Разбрах: роден съм от онез, които

не трябвало да ме роят; лежа
в леглото, гето не е трябвало;
когото не е трябвало, убил съм.

Виза в двореца.

ХОР

СТРОФА I

О, смъртни, които живеете,
не сте ли вий равни на нищо?
Че кой, кой е този човек,
който познал е тук щастие, —
едно щастие само:
самоизмама —
която го тласка в погубел?
Твоят образ пред мене стои,
твоята черна враждебна съдба,
и ме учи, злочестий Египе,
че няма за смъртния щастие.

АНТИСТРОФА I

Придоби ти блаженство без мяра,
бе щастлив и богат, и велик,
когато — ах, Зевсе! — срази
Сфинкса, злокобната дева
с кривите нокти — и сам
срещу стръвния бяс на смъртта
като крепост застана за нас.
И тогава назвахме те цар,
сред величие, слава и почит —
и стана ти мощен владетел —
на великата Тива.

СТРОФА II

Но има ли гнес по-окаян от тебе?
Друг, с по-жестоко проклятие треснат
посред превратния земен живот?

Уви! Благородна глава на Егуна!
 Намери ти залив широк
 и, като син и баща,
 спокойно се спусна към него.
 Как те, о, как те търпя
 брачното бащино ложе
 дълго, тъй дълго, злочестий, и нищо не каза?

АНТИСТРОФА II

Но дебне самото всевидещо време;
 то произнася присъда над тебе,
 над майка и син съчетани.
 Горко ти, о, чего на Лайоса!
 Да не бях, да не бях те аз виждам!
 А плач днес избликва,
 избликва дълбоко, без край
 из моите скръбни гърди.
 А пък ти ми донесе избава
 и в тих сън ми очите склопи.

ЕДИН СЛУГА ОТ ДВОРЕЦА

О, вий, всегда достойни първенци
 на таз земя! Какви неща ще чуйте
 и видите вий, и каква печал
 ще ви разкъса, ако — тук родени —
 сте предани на царствения род на
 Лабдака? Никоя река в света
 не би могла, бих рекъл, да измие
 позорните петна от моя дом.
 Но скоро ще се види всичкий ужас,
 бил той с вина или пък без вина.
 Защото нищо не боли тъй много,
 както това, що сам човек избира.

ХОР

Остава ни да заригаем само
 с дълбоки вопли за това, що знаем;
 що знаеш и какво ни носиш още?

СЛУГА

Веднага ще ви кажа и ще чујте:
падна божественото чело на Йокаста!

ХОР

О, клетницата! От чия рѣка?

СЛУГА

От собствената си рѣка. За вас
най-жалното от всичко туй е скрито,
не виждате виј тази страшна гледка, —
но аз ще ви разправа што видях.
Когато влезе побесняла вкѣщи,
тя спушна се към брачното легло,
като си скубеше косите. Там
заклучва тя след себе си вратата,
и вика, призовава мъртвиј Лайос,
припомня му любовната презрѣвка
от чийто плод тој падна поразен,
като остави мајката в рѣцете
на своя син, за да роди от него
деца на кървав грях; ридай, реве
там пред леглото, дето, без да знај,
роди позорно мѣж от своя мѣж
и от детето си деца. А как
загина след това, не помня сам.
Защото с вик Егип се втурна вѣтре —
и не видяхме нейния конец;
кѣм него ниј обѣрнахме очи —
и гледаме го, като тича — блуден,
обезумял — и иска нож от нас,
и пита за жена си — мајка негова
и мајка на децата му. От някој
скрит демон сякаш воден, тој се хвѣрли
вѣрху вратата и, изкѣртени,
отхвѣрќват двете ѝ крила, а тој
се втурва в стаята и вижда там
обесена царицата. О, само

да бяхте я видели на въжето!
 Нещастникът, щом я съзря, нагава
 ужасен рев, развързва примката,
 и пада на земята върх трупа.
 Тогаз видехме нещо страшно: Бързо
 измъква златните игли, с които
 бе мъртвата забола своята греха,
 замахва с тях и ги забива право
 в очите си, и вика:

— нека нивга
 виѝ да не видите какво съм сторил,
 какво зло тегне върху мен! Бъдете
 във вечен мрак, та нивга занаярег
 да не съзрете вече таз, която
 не трябваше, и туй, което съм
 желал, да не познайте! —

И с такива
 проклятия боде, боде неспирно
 иглите в своите очи и кръв
 му багри бузите, брадата, кръв —
 не капки, не, а град от черни кърви.
 Така скръбта на гвамата намери
 най-сетне мир и дружно ги обви
 — мъж и жена — една последна мъка.
 Наистина, предишното блаженство
 бе истинско блаженство; ала ето,
 в един ден — вопли, кръв, позор и смърт,
 о, вси, нещастия, каквито има —
 днес всичко се изсипа върху тях.

ХОР

Нещастникът, отгърна ли най-сетне?

СЛУГА

Крещи и вика да го изведем —
 да видят Кагмовите граждани
 човека, който е убил баща си,
 а майка си — не ца да изрека

Как ме пронизват, тъй бясно, излите —
пронизва и грозният спомен!

ХОР

Не е чудно, че в своето нещастие
двойно се мъчиш и двойно ти страдаш.

АНТИСТРОФА I

ЕДИП

О, мили приятели!

Верни помощници мои! Все още
благи и бдящи над слепия мене!

Ах! Ах!

Не сте скрити за мен ви; макар и във мрак,
аз ясно познавам гласа ви.

ХОР

Ужасно е, о! Как може да си грабнеш
светлината? Кои бог ти подшушна това?

СТРОФА II

ЕДИП

Аполон, Аполон, мили мои;
той изсипа над мен тези мъки.

Но не чужда ръка ми ги даде, аз сам си ги дадох.

Защо ми са вече очи,

когато във нищо наслада аз няма да видя?

ХОР

Така е било, както казваш.

ЕДИП

Що да гледам и що да желая,

чию гуми, приятели мои,

аз бих слушал с услада в гушата?

Изведете ме ви, изведете по-скоро,

изведете далече от тая земя

мене проклетия, мене греховния,

най-омразния на боговете!

ХОР

Еднакво злочест и по дух, и по участ,
о, да не бях те аз никога виждал!

АНТИСТРОФА II

ЕДИП

Нека погине този, който развърза
нозете ми горе по дивите пасбища –
от смърт ме спаси, – ала не за добро.

Да бях аз тогава загинал,
не щях да съм днес и за вас, и за себе си мъка.

ХОР

И аз бих желал тъй да беше.

ЕДИП

Тогава не щях да съм
убиец на своя баща,
ни съпруг на онази, която роди ме.
А сега съм аз богопротивен,
на нечестиви родители син,
съпруг във леглото, където съм бил аз роден.
Ако има тук зло, по-голямо от злото –
на Египта е дадено то.

ХОР

Добре ли си сторил – не зная, не мога да кажа;
по-добре да бе мъртъв, отколкото жив, ала сляп.

ЕДИП

Така направих, – но затуй недейте
ми дава вий ни разум, ни съвет.
Защото – о, с какви очи там долу,
във царството на мъртвите, ще срещна
баща си аз, когато сляза там,
и мойта клета майка? Че към тях
съм грешен повече, отколкото
изкупил бих с едната само смърт.
Или – да гледам моите деца

с очите си? — О, никога! О, не!
Не трябва тез очи да виждат вече
града, ни кулите, ни образите святи
на боговете. Аз бях най-щастлив
и най-велик от всички в моя град,
но днес не съм достоен да остана
тук, в Тива. Аз ви заповядах сам
да ме презирате — нещастник аз —
презрян от боговете и омразен
за целий рог на Лайоса. И днес,
когато съм зачернен със позор, —
о, как бих могъл да ви гледам право
в очите? Не! О, не! И да бих могъл
да си затворя аз слуха в ушите —
не би ме спряло нищо: бих затворил
гушата си разбита за света, —
и глух, и сляп! Да, нищо да не знаеш,
да си далеч от зло и от добро! —
Защо ме приюти, о, Китороне?
Да беше ме убил във оня ден,
та никои да не знаеше кой съм аз!
О, цар Полиб, и ти, Коринт, и вий,
дворци, които смятах бащини, —
там аз отраснах посред красота,
ала зад нея зрейше мойта язва.
Злочест съм днес и на злочести син.
Три пътя вий, дълбоко през гората,
и ти, о, кръстопът, където моите
ръце проляха бащината кръв, —
ти помниш ли ужасното ми дело?
И после тръгнах аз насам — защо?
О, брачно ложе, дето съм роден,
и дето трябваше да се роди
от мене нов позорен рог, да — братя,
бащи, деца — една и съща кръв —
моми, жени и майки — грозни рожби

на най-ужасния позор в този свят!
Ала за злото нека се мълчи,
да се не вижда никога. Затуй,
о, в името на боговете, чуйте:
по-скоро изгонете ме от тук,
убийте ме, хвърлете ме в морето,
та никои никога да ме не види!
Елате и смилете се над мене
нещастника, подайте ми ръка!
Водете ме! Не бойте се! Едничък
аз само нося моето нещастие.

ХОР

За туй, което казваш, ето уге
навреме и Креон: съвет и дело
са в неговите ръце сега — единствен
закрилник на земята и града.

ЕДИП

Уви! Как мога да му заговоря?
Какво добро и милост да очаквам,
когато бях несправедлив към него?

КРЕОН

Не уда да ти се присмивам тук,
ни да злорадствам над теб, Едипе.
Но виш тук, ако не зачитате
рода на смъртните, зачитайте
поне всенапоителния пламък
на слънцето: недейте му показва
такава страхотия непокрита,
която ни земята, ни гъждът,
ни светлината ще търпят. По-скоро
го заведете вкъщи. Само близки
на своите близки мъките ще могат
с примирение да понесат.

ЕДИП

О, в името на боговете! Ти ми
показваш доброта, каквато аз

не чаках; ти добрият идваш сам
при мене злия; о, тогава — чуи ме!
За тебе, не за мене ти говоря.

КРЕОН

Кажу, какво желаете ти от мене?

ЕДИП

Да ме изхвърлиш по-скоро навън
от таз земя, далеч от всички хора!

КРЕОН

Бих го направил, вярвай; но преди
това аз искам да попитам бога
какво ще ни поръча да направим.

ЕДИП

Но той откри ни вече своята воля:
отцеубиецът да се погуби.

КРЕОН

Така е; но все пак е по-добре
да го попитаме какво да правим.

ЕДИП

За мене ли, нещастника, да питаеш?

КРЕОН

Да, — а сега и ти ще му повярваш.

ЕДИП

Изпълни и тази ми поръка:
погребни, тъй както искаш ти,
мъртвата, която там лежи.

Твоят дълг е да направиш туй за своите.
Но мене — нивга моят роден град
не трябва да ме вижда жив. Прати ме
ти в планината, в моя Китерон, —
там да живея; там, където моят
баща и мойта майка са избрали
отрано гроба ми: и ще умра
аз пак от тях, които ме убиха.
Защото знам, че аз не ще загина
от болест или нещо друго; аз

не съм избавен от смъртта за друго,
освен за тази страшна моя участ.
И нека се изпълни тя докрай.
А пък за моите деца, Креоне,
за моите момчета – ти не се
грижи. Мъже са те и нивга в нужда
не ще останат, докато са живи.
Но моите момиченца, злочестите,
които бяха винаги при мен на
трапезата ми и деляха всичко
с мен, каквото слагах във уста –
за тях се погрижи и дай им своята
закрила. Позволи ми, позволи
да ги притисна пак в ръцете си
и да изплача горката си мъка.

Иди, царю!

Иди и доведи ги, благородний сине
на благороден рог! Докосна ли ги
с ръцете си, о – тъй ще се зарадвам,
тъй също, както, ако да ги виждах.

Що чувам?

Не са ли то децата ми? Те плачат,
о, богове, за мене! Ето чувам!
Креон се съжали и ми ги праща;
наистина ли?

КРЕОН

Да, ето ги; аз сам ги водя; зная,
че те са твоята едничка радост.

ЕДИП

Бъди благословен – и винаги
в този път да те напътват боговете.
Къде сте ви, деца? Елате тук,
тук в тия, братските ръце, които
гнес угасиха светлите очи
на вашия баща – да, аз, деца,
аз който, без да виждам, без да зная,

съм бил съпруг на своята майка! Аз ви не виждам, но оплаквам ви съдбата: горчив живот ви чака занаягред. Където всички граждани се сбират, ще бъдете ли и вий там? Дали сред общи празненства не ще се скрийте разплакани във къщи, вместо да се веселите заедно със всички? Когато дойде най-подир и време за сватба – кой тогава ще ви вземе? Кой би приел на себе си позора, от който са молепсани баща ми и майка ми, и аз, и вий? Защото – о, има ли по-страшно зло от туй? Баща ви е убиец на баща си и мъж на своята майка, от която е сам роден и от която сте родени вий. Наг вас лежи позор. И кой тогава ще ви вземе? Никой. Така, без плод, деца, ще прецъфтите, без да дочакате вий сватба. – Сине Менойкев, ти оставаш тям баща, защото ний, които ги родихме, – и двамата сме мъртви. Не отвърщай очи от тях, от твоите кръвноблизки; не ги оставяй гладни и бездомни да скитат по света като баща си. Смили се, виж: деца са още те, – сами в света; бъди им ти закрила. О, благородний, обеща ми! Дай ми ръката си! А вам, деца, да бихте могли да разберете всичко, бях ви казал много още. Но сега – едно желая, за едно се моля: дано животът ви да бъде по-лек,

по-лека вашта участ в моя свят,
не като участта на този, който
ви е родил и дал живот, баща ви.

КРЕОН

Стига, доста сълзи вече. Влез във къщи с мен, ела.

ЕДИП

Трябва, трябва да те слушам.

КРЕОН

Всичко чака си часа.

ЕДИП

Знаеш ли какво желая?

КРЕОН

Що? Кажу, тогаз ще знам.

ЕДИП

От града ти изгони ме.

КРЕОН

Туй е само в божа власт.

ЕДИП

Аз омразен съм за всички вечно живи богове.

КРЕОН

И затуй те ще изпълнят скоро твоята молба.

ЕДИП

Вярваш ли?

КРЕОН

Туй, що не мисля, не говоря нивга аз.

ЕДИП

Но сега ти изведи ме надалеч от тук.

КРЕОН

Върви.

Остави децата само.

ЕДИП

О, недей ми ги отнема.

КРЕОН

Трябва да се примириш.

Разпрости се с туй, което ти си имал досега.

ХОР

Вижте, граждани тивански, вижте виѝ Едина тук, който разгада загадки, беше славен и велик, който, възвисен над всичко, вкуси щастието сам: вижте как сега съдбата като буря го свали. Затова и виѝ, додето не съзрете сетний ден, никой смъртен на земята не наричайте блажен. Чак до гроба върху всички дебне напаст и беда.